

1500 ÅR I ÄLVESTA

Arkeologisk förundersökning av RAÄ Kumla 179:1, 180:1, 181:1 och 187:1, inom fastigheterna Älvesta 1:2 och 1:3, Kumla kommun, Örebro län, Närke

AMANDA JÖNSSON

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3053

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Älvestaspännet, ett ryggknappspänne från vendeltid, hittades vid förundersökningen.

ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

© Arkeologikonsult 2018

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

1500 ÅR I ÄLVESTA

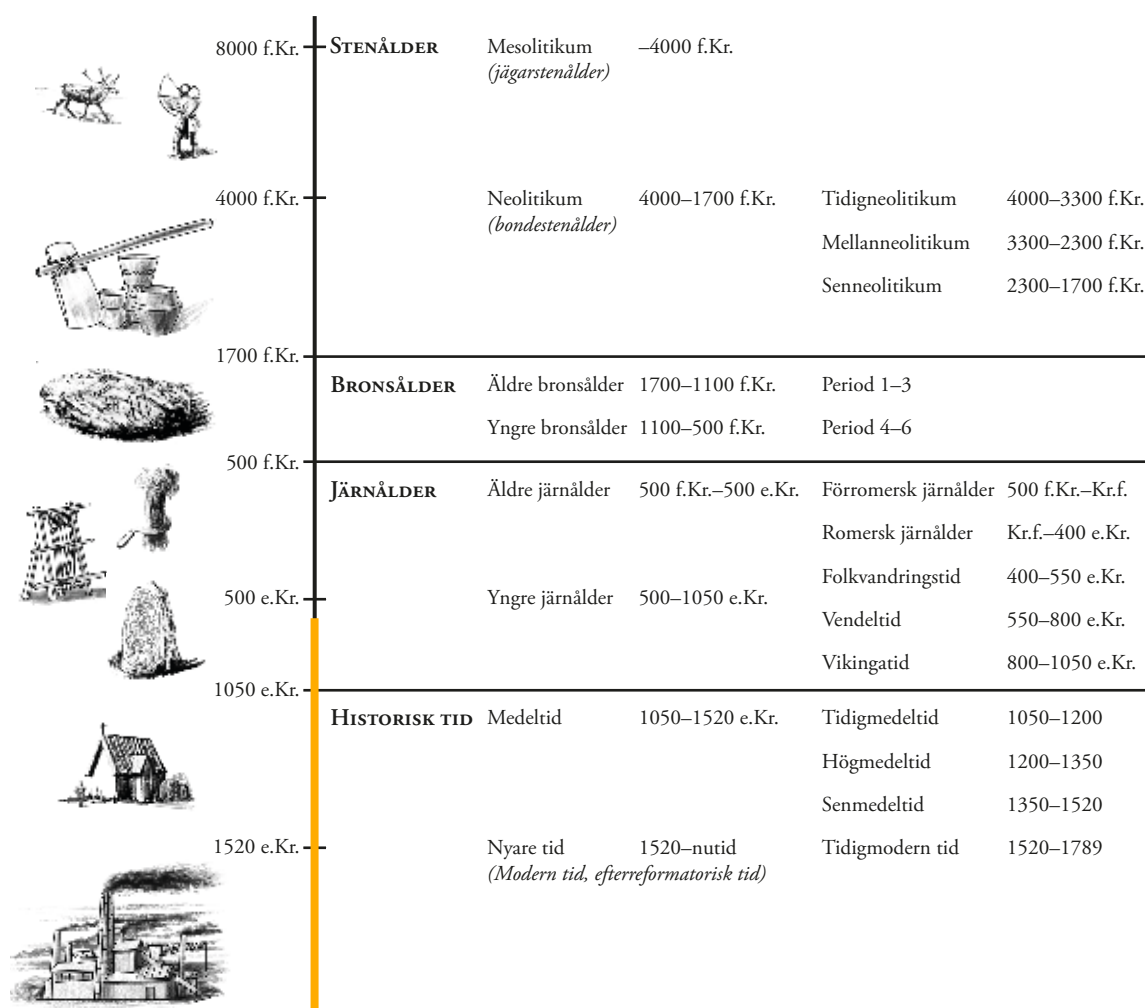
Arkeologisk förundersökning av RAÄ Kumla 179:1, 180:1, 181:1 och 187:1, inom fastigheterna Älvesta 1:2 och 1:3, Kumla kommun, Örebro län, Närke

AMANDA JÖNSSON

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3053

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTI-KVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen och föregås av en besiktning, undersökning eller utredning.

Fornlämning är en lämning som vid registreringstillfället bedömts omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850 genom äldre tiders bruk och att den är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Bevakningsobjekt innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning eller inte.

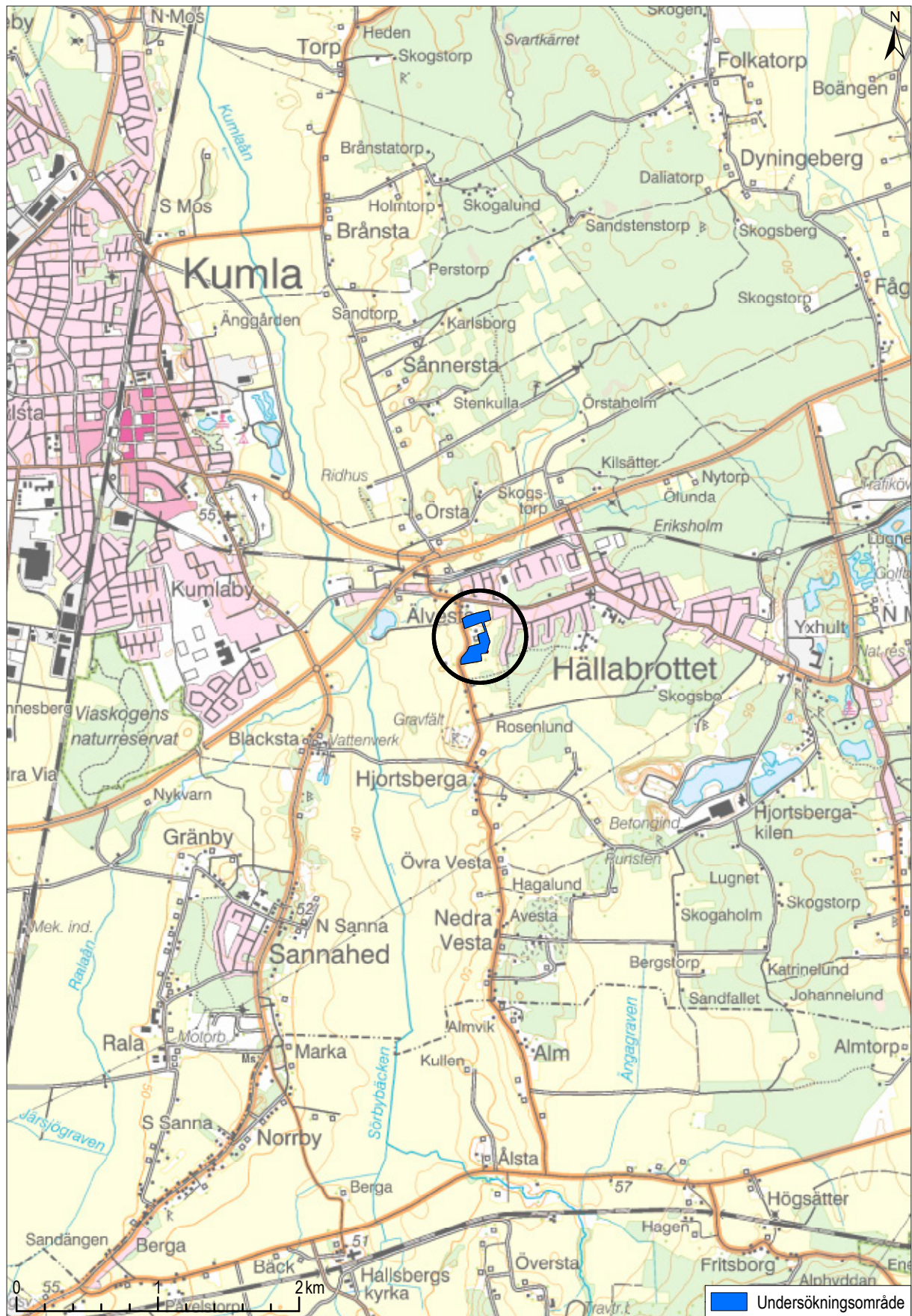
Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som enligt rådande praxis vid registreringstillfället inte utgör fornlämning men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Enligt skogsvårdslagen ska hänsyn tas även till denna typ av lämningar. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, t.ex. fyndplats eller plats med tradition.

Uppgift om innebär att lämningen endast är känd via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa. Lämningen har inte eftersökts eller kunnat återfinnas i fält.

Undersökt och borttagen betyder att lämningen blivit arkeologiskt undersökt och helt borttagen. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING	7
SYFTE.....	7
HISTORIK	8
Topografi och fornlämningsbild.....	8
Älvesta by.....	10
Arkeologisk utredning 2001.....	10
GENOMFÖRANDE	12
RESULTAT	14
Kumla 179:1 – Tidigmedeltida härd	14
Kumla 180:1 – Järnåldersboplats	15
Kumla 181:1 – Älvesta bytomt	18
Kumla 187:1 – Spår av en smedja?.....	39
SLUTSATS.....	39
Älvesta från folkvandringstid till idag.....	39
Lämningarnas vetenskapliga kunskapsvärde.....	40
REFERENSER	43
Litteratur	43
Äldre kartor	43
Övrigt.....	43
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	45
BILAGOR	47
Bilaga 1. Schaktbeskrivning	47
Bilaga 2. Kontextbeskrivning	53
Bilaga 3. Fyndlista.....	64
Bilaga 4. Tabell Makrofossil	73
Bilaga 5. ¹⁴ C-dateringar.....	75
Bilaga 6. Osteologi.....	77

Figur 1. Undersökningsområdet markerat på Terrängkartan, skala 1:40 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult har under hösten 2017 utfört en arkeologisk förundersökning vid byn Älvesta i utkanten av samhället Hällabrottet, Kumla kommun. Anledningen var att Kumla kommun arbetar med en detaljplan för planerad byggnation av bostäder i området. Förundersökningen utfördes genom sökschaktning med grävmaskin och omfattade bland annat delar av den gamla bytomten (RAÄ Kumla 181:1) med angränsande ytor samt en förhistorisk boplat (RAÄ Kumla 180:1) strax söder om byn.

Resultaten från förundersökningen visar att Älvesta bytomt (RAÄ Kumla 181:1) varit bebyggd åtminstone sedan tidig medeltid. I bytomtens norra del, som övergavs under tidigt 1900-tal, fanns fem husgrunder som var synliga ovan jord. Vid sökschaktning påträffades två äldre husgrunder, varav en kan dateras till 1700–1800-tal, medan den andra innehöll

fyndmaterial från både 1600–1700-tal och medeltid. Oavsett om själva husgrunden är medeltida eller inte så tyder fynden på att äldre konstruktioner och lager kan finnas på platsen. Utöver detta daterades en brunn som fanns inom ytan till 1000-/1100-tal. I bytomtens sydöstra del påträffades lämningar från senmedeltid som delvis kan knytas till smidesverksamhet på platsen.

Inom boplatssytan RAÄ Kumla 180:1 framkom ett härdområde i den sydvästra delen och en av härdarna daterades till folkvandringstid. Större delen av den tidigare registrerade boplatssytan var dock utan indikationer på fornlämning. Vid metalldetektering påträffades ett ryggknappspanne från vendeltid i matjorden i bytomtens norra utkant. Fyndet kunde inte knytas till någon förhistorisk kontext. Spännet är det enda av sitt slag som har hittats i Närke.

INLEDNING

Arkeologikonsults förundersökning i Älvesta föranleddes av att Kumla kommun planerar för byggnation av bostäder i området. Älvesta ligger i utkanten av samhället Hällabrottet och cirka en kilometer öster om Kumla samhälle (figur 1). Arbetet med en detaljplan för området påbörjades redan på tidigt 2000-tal men lades på is efter att en arkeologisk utredning utförts av Riksantikvarieämbetet, UV Berg-

slagen (Pettersson 2001). Vid utredningen 2001 registrerades ett antal lämningar inom planområdet. Den nu aktuella förundersökningen omfattar delar av Älvesta bytomt (Kumla 181:1), en förhistorisk boplat (Kumla 180:1), platsen för en förmodad smedja (Kumla 187:1) samt en härd som daterades till tidig medeltid vid utredningen (Kumla 179:1).

SYFTE

Syftet med förundersökningen var att skapa ett underlag för Länsstyrelsens bedömning av om tillstånd kan ges till att ta bort delar av lämningarna genom att fastställa och dokumentera deras karaktär, datering, utbredning, komplexitet och fyndsammansättning. Ytterligare ett syfte med förundersökningen var att klargöra i vilken mån en arkeologisk slutun-

dersökning behöver utföras innan bygg- och anläggningsarbeten får ske inom området. Som underlag för detta har en bedömning gjorts av lämningarnas vetenskapliga kunskapsvärde, det vill säga i vilken utsträckning en arkeologisk undersökning av lämningarna kan bidra med ny och meningsfull arkeologisk kunskap.

Figur 2. Älvesta under pågående förundersökning, med byns tre gårdstomter i förgrunden (varav två var bebyggda vid undersökningstillfället). I bakgrunden syns odlingslandskapet vid Kumlaåns dalgång och utkanten av Kumla samhälle, till höger i bild. Foto från nordöst.

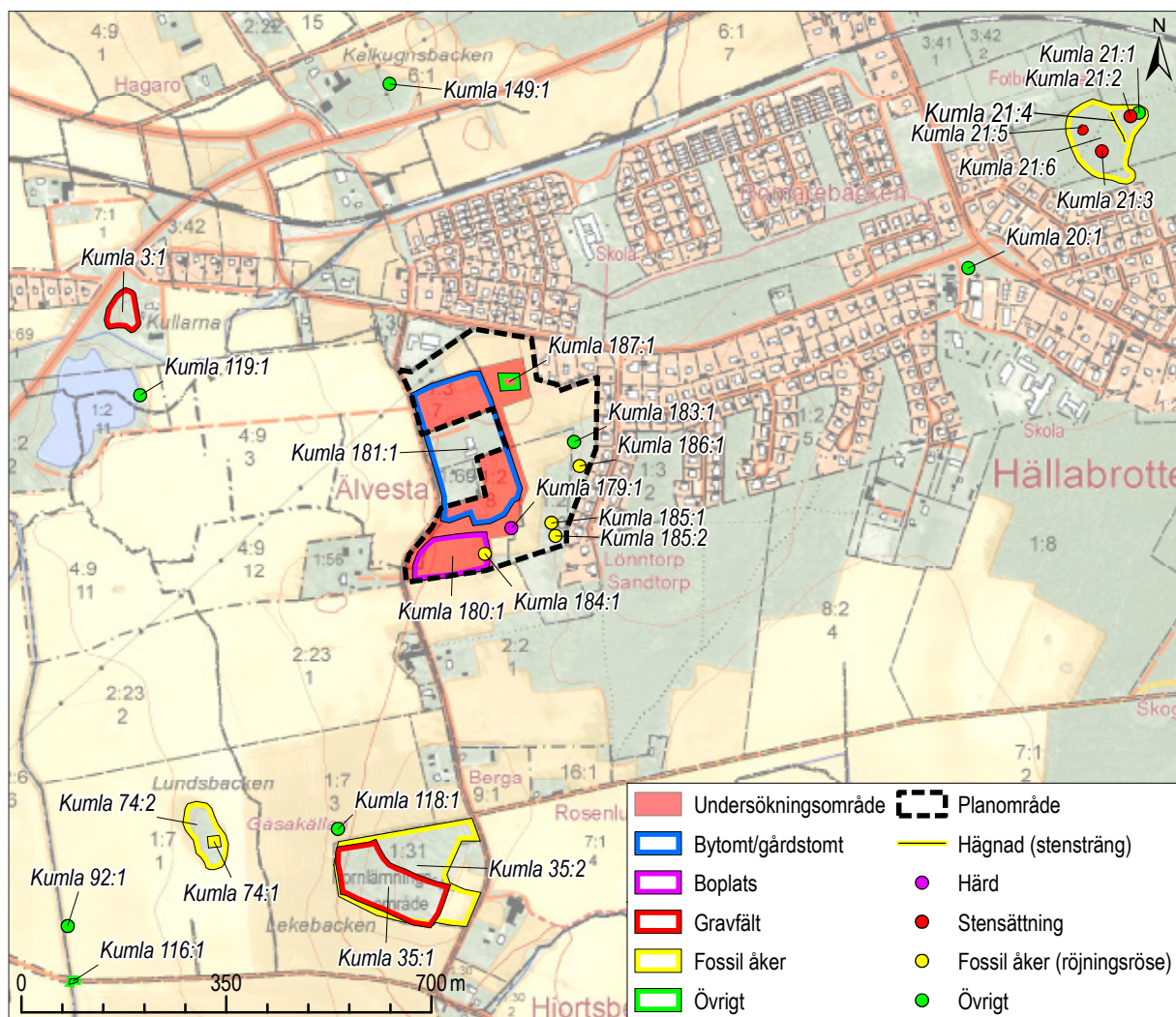
Topografi och fornlämningsbild

Undersökningsområdet ligger på den östra sidan av Kumlaåns dalgång, cirka 700 meter från ån på en avsats i den svaga sluttningen mot väst (figur 2). Längs andra sidan dalgången löper en grusås i nord-sydlig riktning. Älvesta bytomt ligger vid övergången från odlingslandskap på postglacial lera och silt i väst, till skogsmark på sandig morän i öst. Idag ligger byn i utkanten av brukssamhället Hällabrottet vars bebyggelse framför allt tillkommit under 1900-talet i samband med expansionen av Yxhults stenhuggeri, grundat 1879. Stenbrottet, som ligger omkring tre kilometer öster om Älvesta, har dock varit i bruk sedan medeltiden.

Undersökningsområdet utgjordes vid förundersökningen mestadels av öppen, gräsbeväxt åkermark

omkring själva bytomten och dess trädridåer. Byn har i historisk tid utgjorts av tre gårdstomter, varav hela den norra samt delar av den södra ingick i förundersökningen. Den norra gården övergavs på tidigt 1900-tal och var vid undersökningen beväxt med större lövträd och sly, buskage, högt gräs samt nässel- och hallonsnår.

Området ligger på en nivå omkring 50 meter över havet och steg över havsytan för mellan 8000 till 7000 år sedan. Kumlaåns dalgång fortsatte att vara en havsvik ytterligare cirka 1000 år efter det. Det finns inga kända mesolitiska boplatser i närområdet, men spår från bosättning under neolitikum förekommer. På Älvestas ägor har man hittat en trindyxa, en skafthålsyxa och eventuellt en tunnackig yxa av bergart, dock med något osäker proveniens (Pettersson 2001:8). Vid Yxhult, omkring tre kilo-

Figur 3. Undersökningsområdet samt närliggande fornlämningar (FMIS), markerade på Fastighetskartan. Skala 1:12 500.

meter väst om Älvesta, är en hällkista registrerad i FMIS, en lämningstyp som brukar dateras till sen-neolitikum eller tidig bronsålder.

Under järnålder verkar ett antal byar ha etablerats i liknande lägen som Älvesta, längs sidorna av Kumla-åns dalgång, att döma av byarnas ortnamn (Hellberg 1967). I Älvestas närområde finns två kända järnåldersgravfält, båda på omkring 500 meters avstånd från byn (figur 3). Nordväst om byn ligger "Kullarna" eller "Älvesta kullar" (RAÄ Kumla 3:1), med ett 40-tal högar och stensättningar. Längre söderut, vid byn Hjortsberga, ligger gravfältet Lekebacken (RAÄ Kumla 35:1). Detta är ett av Närke's största gravfält med drygt 100 högar och stensättningar, ett röse och en domarring (figur 4).

Figur 4. Domarring på gravfältet Lekebacken, vilket ligger i Hjortsberga 500 meter söder om Älvesta.

Älvesta by

Älvesta omnämns första gången i skrift 1405 då Niklis och Eluer i "Elwastum" anges som vittnen på ett köpebrev för jord i Hjortsberga (Svenskt Diplomatarium, SDHK nr 16454). Enligt Samzelius sammanställning av Kumla kyrkas räkenskapsbok omnämns 1426 fyra åbor i Älvesta (Samzelius 1946:39). Det bör alltså ha funnits flera gårdar i Älvesta under medeltiden. I det historiska kartmaterialet, från 1600-talet och framåt, har byn konstant tre gårdstomter, oftast benämnda Norra gården, Mellangården och Södra gården. Gårdarna ligger på rad längs vägen – en så kallad radby. En geografisk karta över Kumla härad, upprättad 1688, visar tre gårdar i Älvesta (figur 5). Vid den södra gården är en symbol av en pistol utritad, vilket betyder att gården var ett officersboställe för kavalleriet, i det här fallet Livregementets husarer, Västra Nerikes skvadron.

Den äldsta kartan över Älvestas ägor är upprättad 1692 (figur 6). Kartan visar en indelning av gårdstomten där bebyggelsen bör ha legat i den västra delen, markerad A. Öster om gårdstomterna vidtar skogsmark, medan byns åkrar ligger i västsluttningen ned mot Kumlaån. Åkermarken har ungefär samma utbredning på nästa historiska karta, från 1785 (figur 7), även om man då också hade odlat upp undersökningsområdets sydvästra del. Enligt uppteckningen var Norra gården då ett "skatte frälse" hemman, Mellangården frälsehemman och Södra gården kronohemman.

På de äldre kartorna finns inga byggnader utritade, varför det är svårt att säga något om bebyggelsestrukturen inom gårdstomterna. Vid laga skifte år 1861 (figur 8) var bebyggelsen framför allt lokaliserad längs med vägen mot Hjortsberga och både norra och södra gården hade kringbyggda gårdar samt ytterligare ett antal byggnader. Vid den här tidpunkten hade man odlat upp ytorna öster om gårdstomten, med hjälp av en relativt omfattande dikning.

Arkeologisk utredning 2001

Samtliga lämningar inom exploateringsområdet registrerades i samband med den arkeologiska utredning som Riksantikvarieämbetet utförde 2001 (Pettersson 2001). Utredningen omfattade kart- och arkivstudier, fältinventering och sökschaktning. Totalt 120 schakt drogs inom området. Dessa var 1,3 meter breda och generellt omkring 10 meter långa. Schakten mättes in

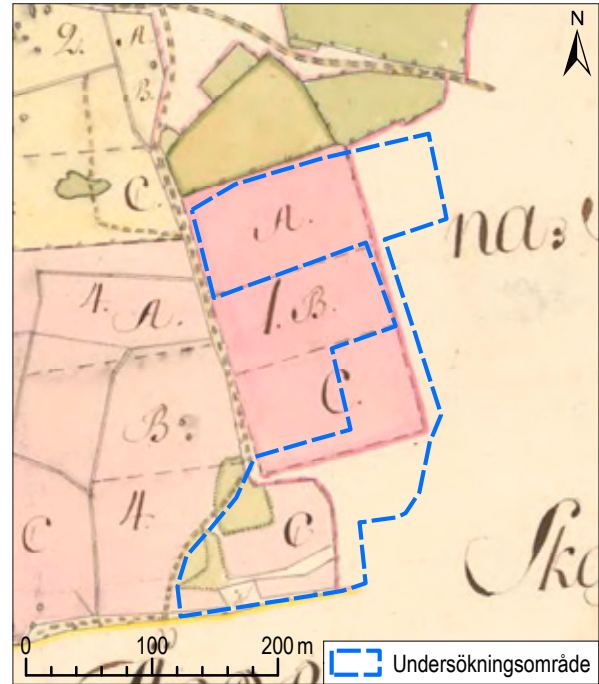
Figur 5. Utsnitt ur geografisk karta över Kumla härad, 1688.

som punkter med GPS. Endast ett fåtal schakt grävdes inom bytomtens södra del, och lämningsytan avgränsades baserat på historiska kartor. Några husgrunder dokumenterades dock på den norra gårdstomten vid fältinventeringen. Vid inventeringen registrerades också flera röjningsrösen i området (RAÄ Kumla 184:1, 185:1-2 och 186:1), samt ytterligare en sentida husgrund (RAÄ Kumla 183:1) (figur 3).

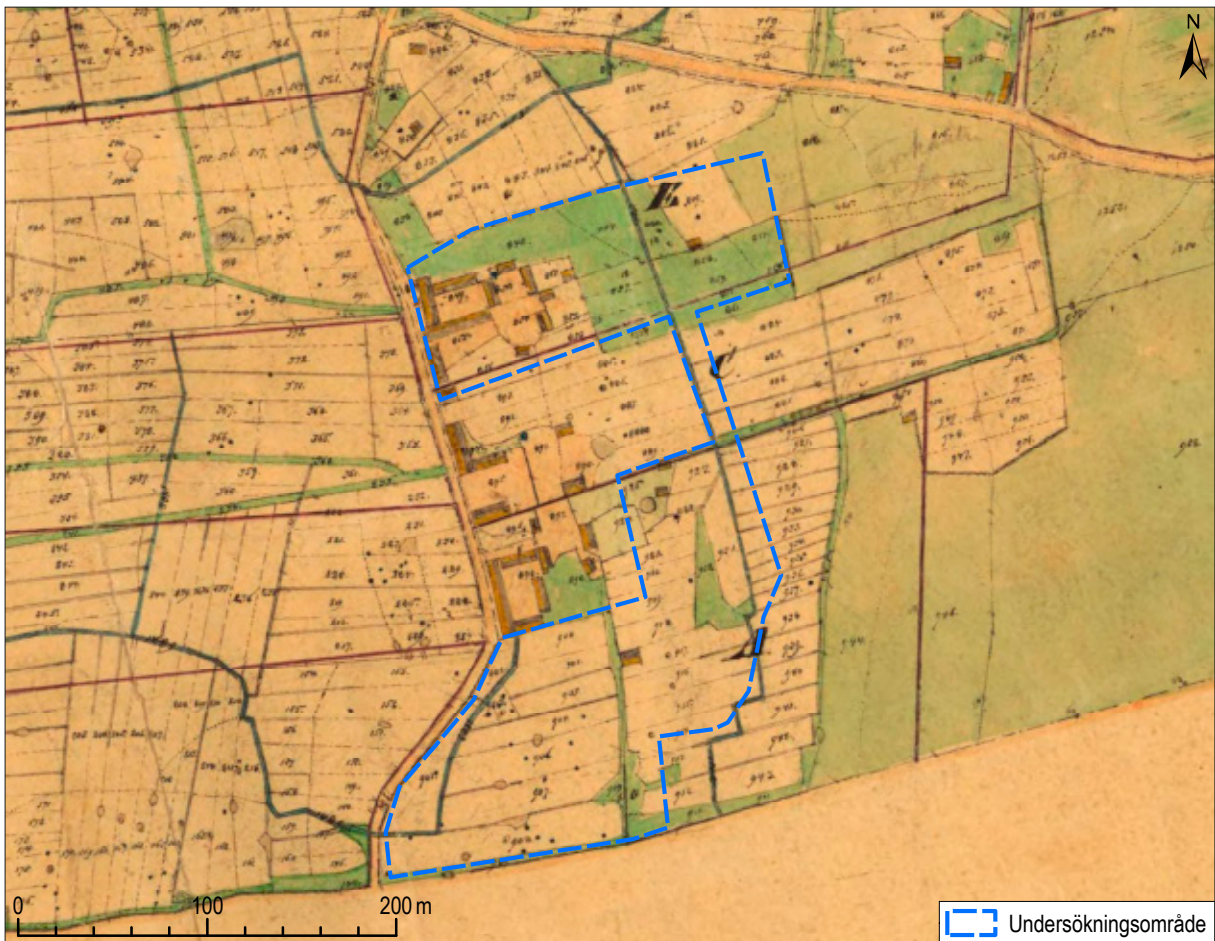
De boplatslämningar som framkom vid sökschaktningen i exploateringsområdets sydvästra del bestod av fem säkra och två möjliga härdar samt en grop (RAÄ Kumla 180:1). Utöver det påträffades ytterligare en härd strax söder om gårdstomten (RAÄ Kumla 179:1). Härden undersöktes och ¹⁴C-daterades till 1020–1310 e.Kr. De lämningar som framkom i exploateringsområdets norra del beskrivs i utredningsrapporten som "plats för bebyggelse", men har i FMIS registrerats som en husgrund från historisk tid (RAÄ Kumla 187:1). Lämningen bestod av ett område med sotig matjord, smidesslagg, tegelfragment och enstaka järnföremål. Inom ytan påträffades också två gropar, en härd och en härdgrop. Kol från härden ¹⁴C-daterades till 1480–1960 e.Kr., en datering med mycket stor felmarginal. Vid utredningen drogs slutsatsen att lämningarna bör komma från smidesverksamhet på platsen, med anknytning till Älvesta by. Enligt rapporten framkom dock inget som tyder på att lämningen är äldre än 1800-talet, varför den registrerades som övrig kulturhistorisk lämning.

Figur 6. Utsnitt ur geometrisk avmätning för Älvesta från år 1692. Skala 1:6 000.

Figur 7. Utsnitt ur karta över Älvesta för inägodelning, år 1785. Skala 1:6 000.

Figur 8. Utsnitt ur laga skifteskarta för Älvesta år 1861 med undersökningsområdet markerat. Skala 1:4 000.

GENOMFÖRANDE

Figur 9. Sökschaktning i den norra delen av Älvesta bytomt.

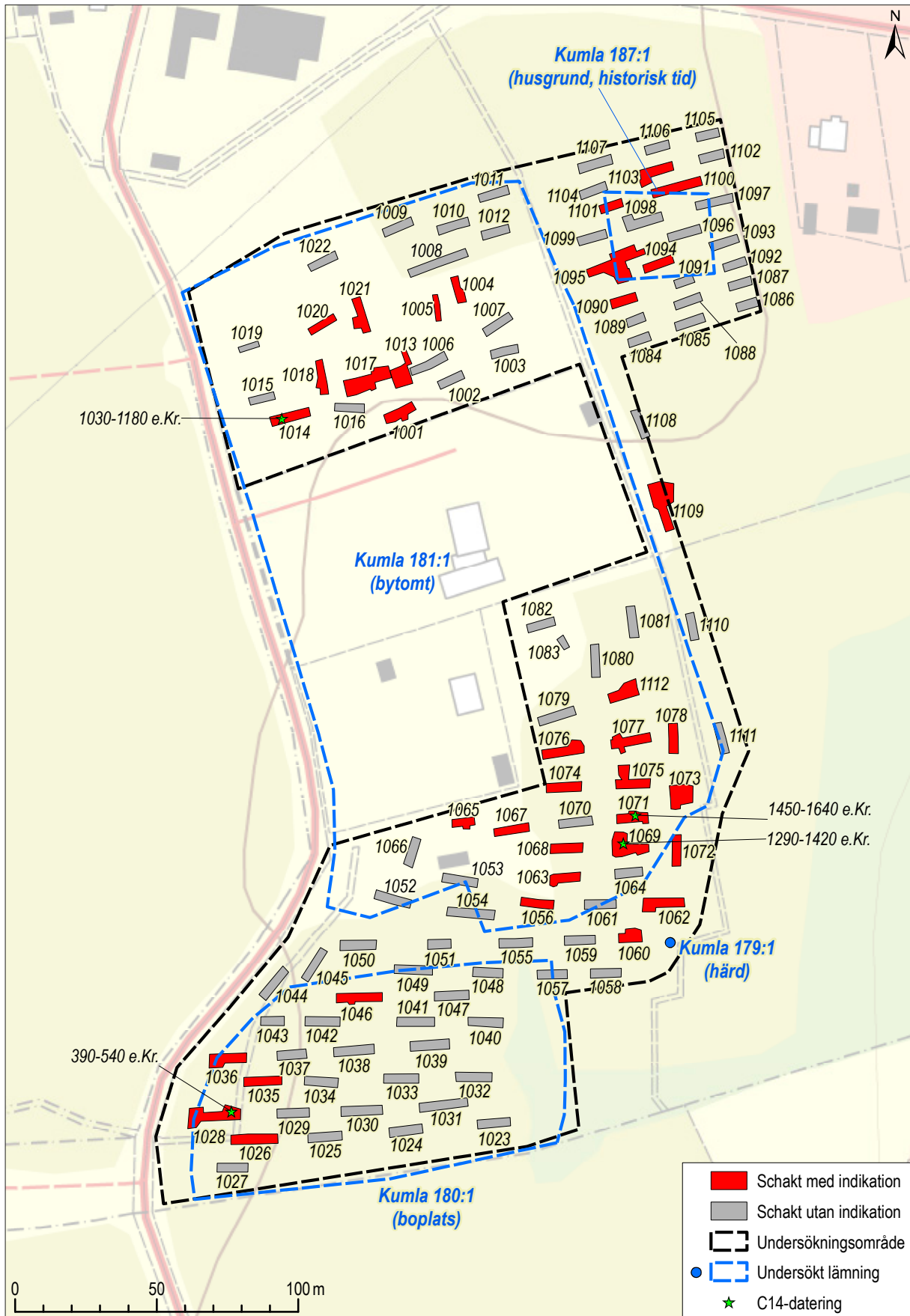
Förundersökningen utfördes genom sökschaktning med grävmaskin i syfte att fastställa förekomst av kulturlager, anläggningar och fynd (figur 9). Metalldetektering skedde före sökschaktningen för att fånga upp fynd i matjordslagret och utfördes i sökstråk med cirka 5 meters mellanrum, samt skiktvis i samband med matjordsavbaningen. Alla metaller eftersöktes, men en diskriminering gjordes där endast ett av tre järnutslag togs upp. Även de kulturlager som framkom detekterades.

Schakten grävdes med dubbel skopbredd (cirka tre meter) till anläggnings- eller kulturlagerförande nivå, alternativt orörd mark. Där bebyggelseämningar framkom vidgades schakten för att ge en indikation på lämningarnas karaktär och utbredning. Totalt grävdes 112 schakt om sammanlagt drygt 4400 m², vilket utgör cirka 12 % av undersökningsområdet (figur 10). Schakten förlades jämnt över ytan, med hänsyn till terräng och växtlighet. Eftersom den norra delen av bytomten var bebyggd in på 1900-talet förekom där relativt sentida bebyggelseämningar. Dessa dokumenterades men undersöktes ej, med undantag för husgrunden från ett boningshus som finns utsatt på en karta från 1861 (hus 1), vilken delvis togs fram. Vid behov maskingrävdes schakten genom yngre bebyggelselager i syfte att undersöka om äldre lämningar förekom på en djupare nivå. I två schakt framkom äldre husgrunder, vilka bevarades intakta. Samtliga schakt lades igen efter förunder-

sökningen. De äldre bebyggelseämningarna täcktes över med markduk innan schakten fylldes med jord.

Ett 40-tal anläggningar undersöktes för hand vid förundersökningen för att bestämma lämningarnas karaktär och datering samt för att samla in prover för analyser. Utöver detta undersöktes en brunn samt ytterligare några större gropar med grävmaskin. De kulturlager som framkom undersöktes med hjälp av provrutor och mindre provschakt i syfte att klargöra lagrens karaktär, omfattning (djup), tillkomstsätt och bevaringsförhållanden. Samtliga schakt, lager och anläggningar mättes in, fotograferades och beskrevs skriftligen. Även lämningar som var synliga ovan jord, som husgrunder och röjningsrösen, dokumenterades. Inmätningar gjordes med RTK-GPS med en standardavvikelse på 0,02 meter. Påträffade fynd mättes in till sin kontext och registrerades med avseende på typ, material och antal samt fotograferades. Enklare järnföremål och sådana som ej gick att identifiera tillvaratogs inte. Inte heller tegel eller benmaterial från matjordslager och renslager. tillvaratogs

Prover från ett urval av de undersökta anläggningarna analyserades för makrofossil (bilaga 4) efter avslutad förundersökning och fyra prover skickades till ¹⁴C-datering (bilaga 5). En osteologisk analys har också utförts på tillvarataget benmaterial, framför allt brända ben från den södra gårdstomten (bilaga 6).

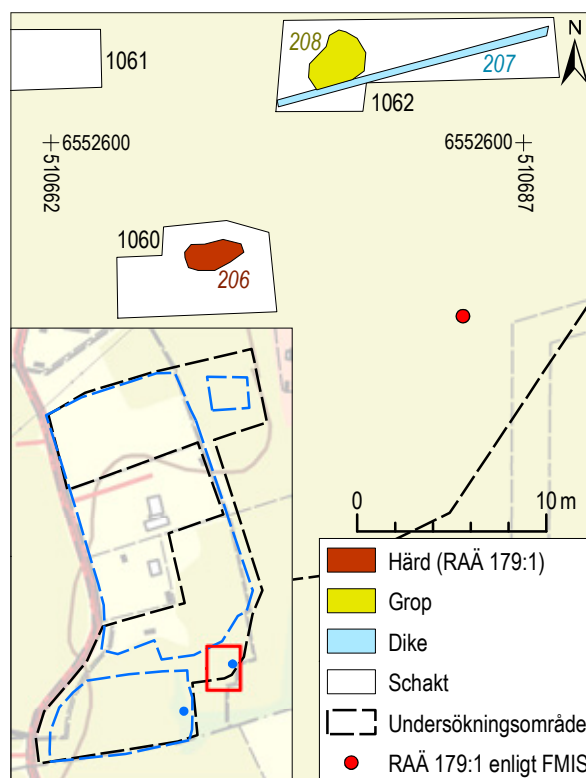
Figur 10. Schaktplan. Skala 1:2000.

RESULTAT

Kumla 179:1 – Tidigmedeltida härd

Härden, som ligger i undersökningsområdets sydöstra del, undersöktes redan vid den arkeologiska utredningen 2001. Därför syftade den nu aktuella förundersökningen framför allt till att söka av ytan runt om den. En jämförelse med kartan från utredningsrapporten visar att härden, liksom flera andra lämningar som registrerades då, är felinprickad i FMIS och i själva verket ligger cirka 15 meter väst om den registrerade punkten (figur 11). På den plats som är markerad på ritningen påträffades vid förundersökningen rester av härden i form av en oregelbunden, utsmetad sotfläck (figur 12). Inga fler anläggningar påträffades i härdens direkta närhet, undantaget en större grop av oklar funktion 10 meter åt nordöst.

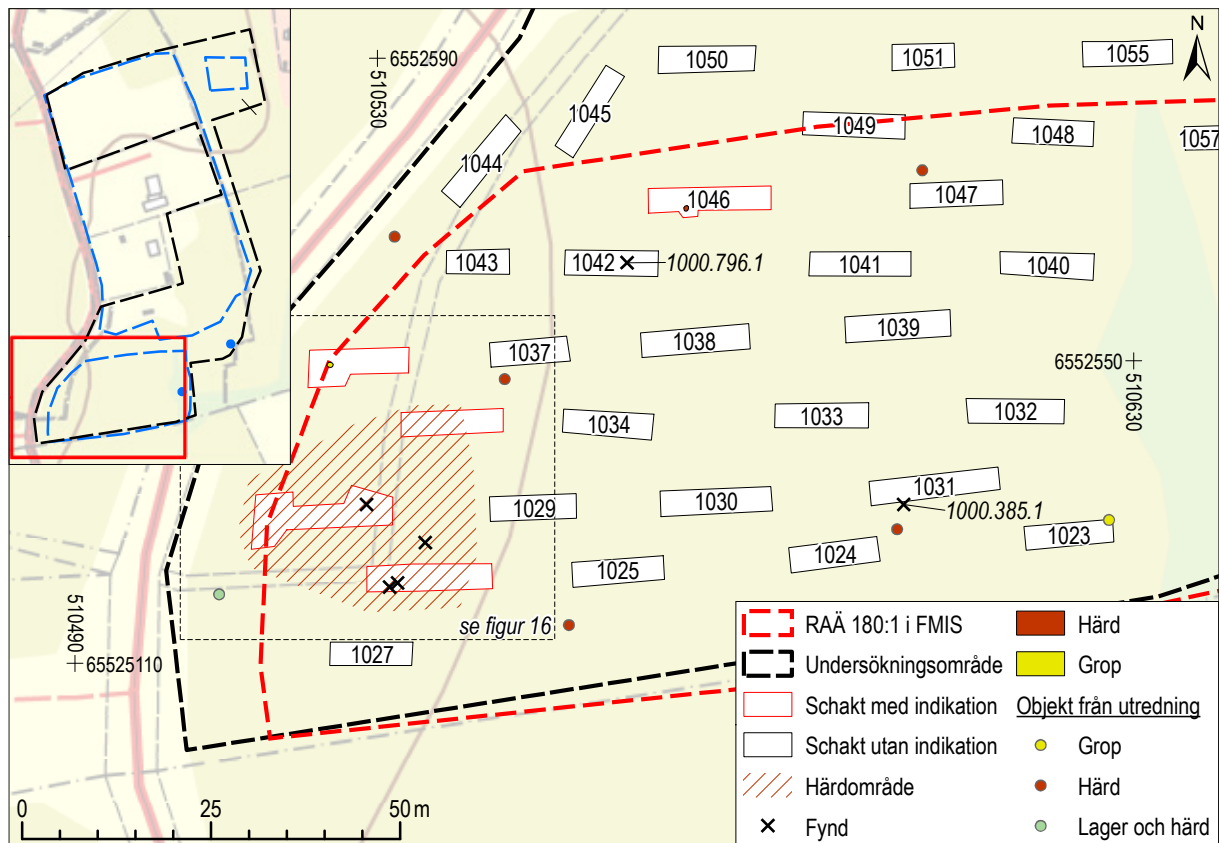
Vid utredningen 2001 ¹⁴C-daterades kol från härden till 1020–1310 e.Kr. Med tanke på dateringen till tidig medeltid/högmedeltid bör härden ses som en del av det medeltida aktivitetsområdet i den södra gårdstomtens utkant, även om den har en något tidigare datering än övriga ¹⁴C-dateringar från området. Inget framkom vid förundersökningen som ger någon ytterligare indikation på härdens funktion.

Figur 11. Planritning över ytan runt den tidigmedeltida härden, RAÄ Kumla 179:1, i skala 1:400. Rester av härden (206) påträffades cirka 15 meter väst om den punkt som markerats i FMIS.

Figur 12. En utsmetad sotfläck var allt som fanns kvar av den härd som undersöktes vid den arkeologiska utredningen 2001. Foto från syd.

Figur 13. Planritning över boplatssytan, RAÄ Kumla 180:1, i skala 1:1000. För planritning över härdområdet, se figur 16. Inplaneringen för de objekt som påträffades vid utredningen 2001 är ungefärlig.

Kumla 180:1 – Järnåldersboplats

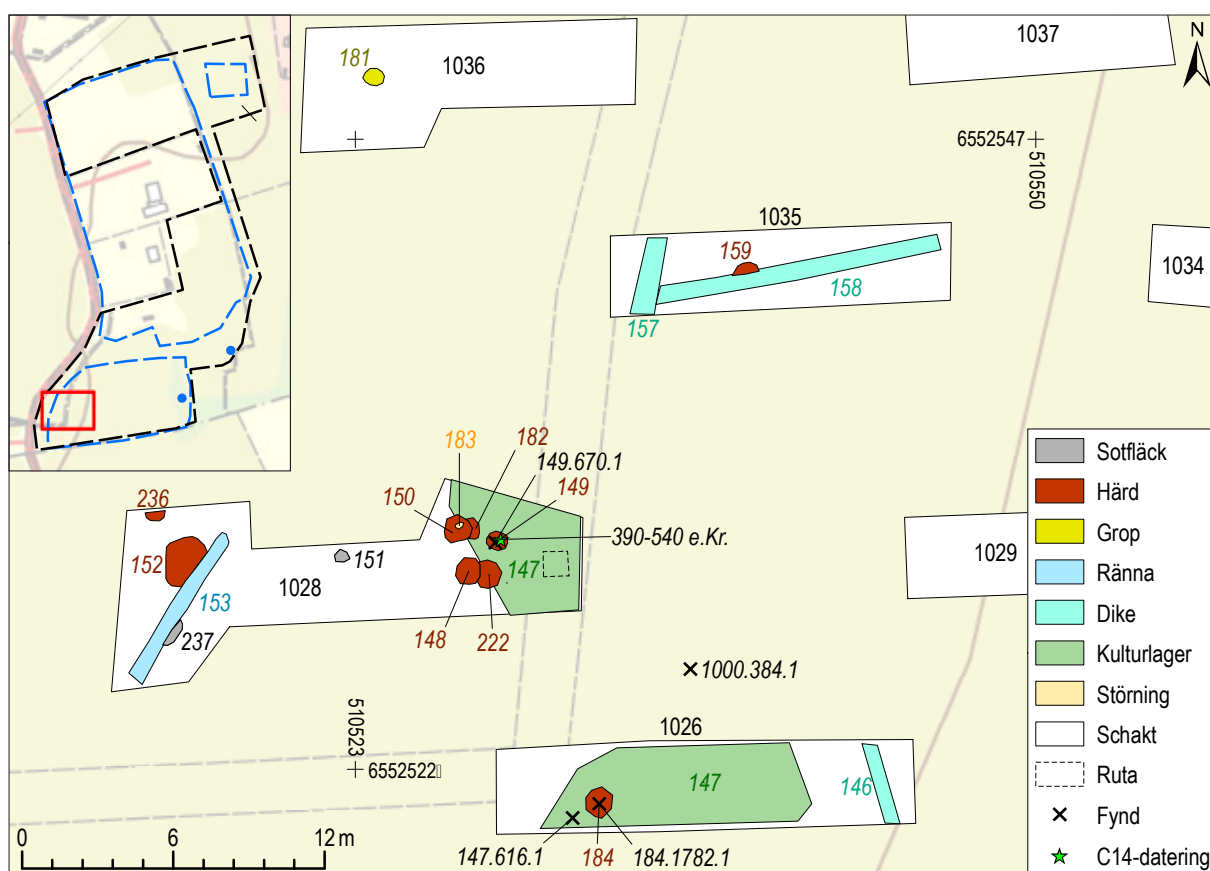
Vid den arkeologiska utredningen 2001 registrerades en 90–135x75 m stor yta som boplats (figur 13). Inom denna yta påträffades då fem hårdar, ytterligare två möjliga hårdar samt en grop. Vid den nu aktuella förundersökningen påträffades lämningar framför allt i den västra delen av det tidigare registrerade boplatssområdet, där en koncentration med hårdar framkom. Utöver detta påträffades en grop strax norr om härdområdet samt ytterligare en hård i boplatssytans norra del. Större delen av ytan var dock utan indikation på fornlämning. Denna del av undersökningsområdet har enligt historiska kartor utgjort åkermark sedan 1700-talet (figur 7). Vid metalldetektering av ytan framkom inga fynd av förhistorisk karaktär men några föremål från de senaste århundradenas markanvändning påträffades i form av ett mynt från 1863 (fnr 1000.384.1) och två söljor (fnr 1000.385.1 och 1000.796.1) (figur 14).

Figur 14. Dubbelsölja i kopparlegering från historisk tid. Matjordsfynd inom boplatssytan Kumla 180:1. Fnr 1000.385.1. Skala 2:1.

Figur 15. Översiktsfoto över boplatzen RAÄ Kumla 180:1, med härdområdet markerat med rött. Foto från nordöst.

Figur 16. Planritning över härdområdet i boplatztyans västra del. Skala 1:300.

Figur 17. Sektion av hård 149, en grophård med ett lager kol och sot i botten. Hården daterades till folkvandringstid. Foto från nordväst.

Figur 18. Sektion av hård 150 (t.h.) och 182, där den förra överlagrade hård 182. I hård 150 syns en recent störning (183) i form av en grop med fyllning av grå sand, i vilken en modern spik påträffades. Till vänster i bild syns hård 149 i plan och längre bort även hårdarna 148 och 222. Foto från nordväst.

Det härdområde som framkom vid sökschaktningen var ungefär 30x25 meter stort men kan mycket väl ha en större utbredning åt väst, där undersökningsområdet avgränsas av vägen mot Hjortsberga (figur 15). Undergrunden på platsen utgörs av fin sand och sandig morän. Inom området påträffades nio hårdar, två sotfläckar, en ränna och ett kulturpåverkat lager (figur 16). Fyra av hårdarna undersöktes (149, 150, 182 och 184). Samtliga var grophårdar med inslag av kol och sot samt skörbränd sten, mestadels sandsten, i fyllningen (figur 17, 18). Lagret (147) undersöktes med en 1x1 meter stor ruta och innehöll mindre bitar kol och sot samt enstaka skörbrända stenar. Den ränna som påträffades (153) skar en större hård

samt en sotfläck och hade ingen kulturpåverkan i fyllningen. Det är möjligt att rännan utgör en rest av ett äldre dike.

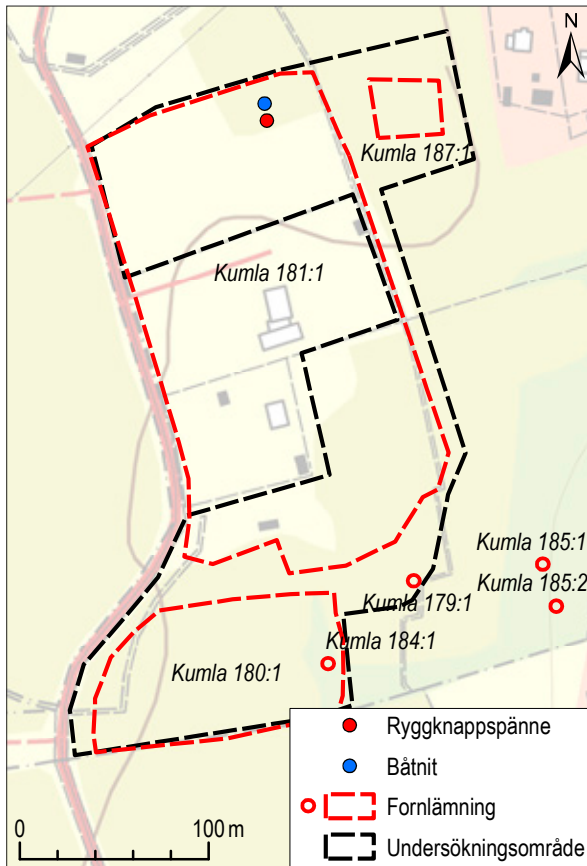
Ingen av de undersökta anläggningarna innehöll ben men i två av hårdarna påträffades förhistorisk keramik, liksom i kulturlagret. I hård 149 påträffades två fragment med brun, glättad utsida och gråsvart insida (fnr. 149.670.1) (figur 19). Hård 184 innehöll ett mindre fragment liknande keramik (fnr 184.1782.1). I kulturlagret påträffades två fragment, varav en bottendel, med ljust rödbrun, glättad utsida (fnr 147.616.1) (figur 20). Alla fragmenten hade 0,5–3 mm stora magringskorn och godsets tjocklek

Figur 19. Keramik från hård 149. Fnr 149.670.1. Skala 1:1.

Figur 20. Keramik från lager 147, varav ett bottenfragment. Fnr 147.616.1. Skala 1:1.

var 11–12 mm. Denna typ av keramik förekommer generellt under hela järnåldern och är svår att datera, särskilt baserat på ett så litet material. Den markerade bottenkanten som syns på ett fragment från kulturlagret är dock ett vanligt drag under yngre järnålder (Lindahl m. fl. 2002).

Makrofossilanalys utfördes för flera av härdarna, som innehöll träkol från björk, ek, tall och gran (bilaga 4). Kol från härd 149 valdes ut för ¹⁴C-datering och daterades till 390–540 e. Kr. (bilaga 5), det vill säga folkvandringstid.

Utöver lämningarna inom härdområdet undersöktes också grop 181 och härd 165. Gropen hade en fyllning av sandig silt och sten utan tydlig kulturpåverkan, varför den är något osäker som anläggning. Härden låg cirka 40 meter nordöst om härdområdet. Liksom de andra härdarna hade den en skålad nedgrävning och fyllning med kol, sot och skörbränd sten.

Figur 21. De enda metallföremål av förhistorisk karaktär som påträffades vid förundersökningen framkom båda i bytomtens nordöstra del. Skala 1:4 000.

Kumla 181:1 – Älvesta bytomt

Avgränsningen av Älvesta bytomt i FMIS är baserad på historiska kartor. Vid den arkeologiska utredningen 2001 utfördes sökschaktning endast i en mindre del av bytomten, längst i söder. Vid förundersökningen återfanns lämningar från både medeltid och historisk tid inom bytomten. Inga förhistoriska lämningar påträffades undantaget lösfynd i form av ett ryggknappspänne samt en båtnit, vilka framkom i åkermarken nordöst om gårdstomten (figur 21). Fynden kunde inte knytas till någon förhistorisk kontext.

Ryggknappspänne från vendeltid

Förundersökningen inleddes med metalldetektering och redan den första dagen påträffades ett praktfynd i form av ett vendeltida ryggknappspänne (figur 22, 23). Älvestaspännet verkar vara det första ryggknappspännet som har hittats i Närke,

Figur 22. Hampus Norrgren visar upp fyndet av ryggknappspännet, som påträffades vid metalldetektering på förundersökningens första dag.

Figur 23. Det vendeltida ryggnappspännet. Efter rengöring av konservator framkom tydliga spår av förgyllning på delar av spännet. Fnr 1000.180:1. Foto, Västsvensk konservering.

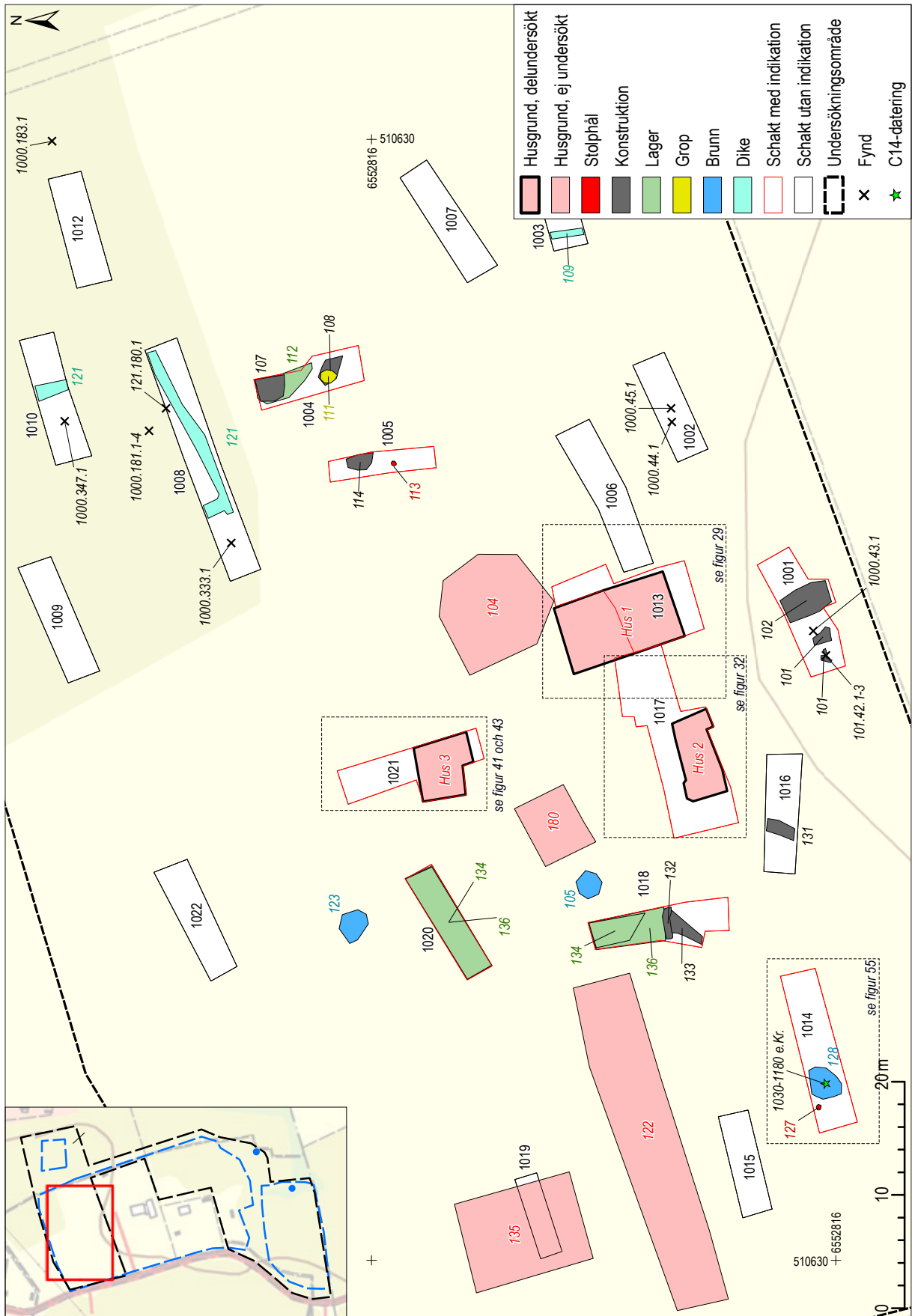
att döma av tillgängligt källmaterial, även om ett mindre fragment som möjligen skulle kunna komma från ett sådant hittats i Stora Mellösa (SHM 26784). Med anledning av fyndet gjordes en mer noggrann detektering av närliggande ytor, varpå en båtnit (figur 24) påträffades cirka 10 meter längre norrut (liksom flera föremål av mer sentida proveniens). Dessa fynd är de enda metallföremål av förhistorisk karaktär som framkom vid förundersökningen. Niten har en rombisk bricka och runt huvud, en typ som brukar benämnas båtnit men som lika väl kan ha använts i en kista eller liknande. Dylka nitar är vanligt förekommande i gravkontexter under yngre järnålder, men kan också ha en något senare datering.

Figur 24. Båtnit med rombisk bricka och runt huvud. Fnr 1000.347.1. Skala 1:1.

Ryggknappspännet är av en typ som brukar dateras till tidig vendeltid, 550–700 e. Kr. (Nerman period VII:1-3). Spännet är i brons med rester av förgyllning. Det har ursprungligen haft en knapp fäst på ryggen, men har också totalt sex små nithål i vilka mindre ”knoppar” har varit fästa. På den nedre delen, den så kallade fotplattan, finns två fågelhuvuden, kanske korp- eller örnhuvuden, vilket är ett närmast obligatoriskt formelement hos ryggnappspännen. Mellan fågelhuvudena, samt på den övre plattan (huvudplattan), har spännet sannolikt haft inlägg med granater, så kallad cloisonné, och kanske även pärlmor. Spännets kanter och den så kallade bygeln, där ryggnappen varit fäst, är dekorerade med bårder med sicksack-mönster. På undersidan finns fästena till en nål kvar, även om själva nålen

vuden, kanske korp- eller örnhuvuden, vilket är ett närmast obligatoriskt formelement hos ryggnappspännen. Mellan fågelhuvudena, samt på den övre plattan (huvudplattan), har spännet sannolikt haft inlägg med granater, så kallad cloisonné, och kanske även pärlmor. Spännets kanter och den så kallade bygeln, där ryggnappen varit fäst, är dekorerade med bårder med sicksack-mönster. På undersidan finns fästena till en nål kvar, även om själva nålen

Figur 25. Planritning över den norra gårdstomten, skala 1:600.

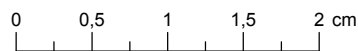
saknas. Ett snarlikt fynd finns från ett gravfält i Brista, Uppland. Det spännet har ungefär samma utformning och mått som Älvestaspännet, men har också knappen bevarad, vilken är 3,5 cm i diameter. Spännet från Brista hittades i en grav som daterats till 700-talet, men kan vara äldre än det övriga fyndmaterialet i graven (Renck 2009).

Både ryggknappspännet och båtniten återfanns i matjordslagret på åkerytan i bytomtens nordöstra del. Det faktum att fynden låg i närheten av varandra skulle kunna tyda på att de har ett samband. Vilken kontext föremålen ursprungligen kommer från går dock inte att avgöra, även om båda fynden skulle kunna förväntas i gravkontexter. Graven/gravarna kan i så fall ha varit lokaliserade i närheten av fyndplatsen och förstörts vid odling eller liknande, men det är också möjligt att föremålen vid något tillfälle i historien har hittats i eller plundrats från en gravkontext någon annanstans och sedan hamnat på åkern. Ryggknappspännet har varit förgyllt, förmodligen med inlägg av granater, vilket i så fall inte är bevarat idag. En möjlighet är att den första upphittaren/plundraren av fyndet skrapade bort guldinläggningar och granater och därefter gjorde sig av med själva bronsspännet.

Norra gårdstomten

Inom den norra gårdstomten (figur 2, till höger i bild) var fem husgrunder och två brunnar synliga ovan jord vid undersökningstillfället, liksom flera röjningsrösen (figur 25). De synliga lämningarna härrör från gårdens yngsta bebyggelsefas. Det rör sig bland annat om en 30 meter lång ladugårdsgrund (122) och en jordkällare med bevarat takvalv av huggna kalkstenar (104). En av de synliga husgrunderna (hus 1), med spismursröse och kraftig stensyll, finns med på 1861 års laga skifteskarta (figur 8) och har sannolikt utgjort boningshus under 1800-talet. Denna husgrund torvades av till knappt 50 %. Ytterligare en av husgrunderna (180) undersöktes med en 1x1 meter stor ruta för att ge en indikation på dess datering. I rutan påträffades bland annat flintgods och buteljglas av sentida karaktär, från sent 1800- eller tidigt 1900-tal.

Vid sökschaktning inom gårdstomten påträffades rester av två äldre husgrunder och en medeltida brunn. Dessa redovisas separat nedan. Utöver det

Figur 26. En knapp påträffades mellan stenarna i konstruktion 101 (fnr 101.42.1). Skala 2:1.

framkom ytterligare stenkonstruktioner, några gropar och ställvis tjocka raserings- och utkastlager. Lämningarna koncentrerades till gårdstomtens mitt. Väst om hus 1–3 påträffades ett upp till 0,3 meter tjockt, sotigt lager med fynd av obrända ben, tegel och yngre rödgods (134). Detta överlagrades av ett fyllnadslager med naturgrus (136). Sökschakten grävdes igenom lagren men inga lämningar framkom därunder. I schakt 1018 påträffades förutom lagret också en stenkonstruktion (132/133) som möjligen kan ha utgjort någon form av syll eller fundament, men som inte tolkades som del av en husgrund. Detsamma gäller för de lämningar som framkom i schakt 1001, där konstruktion 101 skulle kunna utgöra rester av en rubbad syll. I konstruktionen påträffades yngre rödgods, ett kritpipeskaft samt en knapp (fnr 101.42.1–3) (figur 26). Strax intill stenkonstruktionen var en bred stenpackning (102), eventuellt rest av en bogårdsmur eller liknande.

Den östra delen av gårdstomten, som sluttar svagt mot nordöst, verkar inte ha haft någon bebyggelse under historisk tid. Den nordöstra delen, där ryggknappspännet påträffades, har utgjort åker till nyligen. Den öppna ytan längre söderut är markerad som ängsmark på laga skifteskartan från 1861 (figur 8), är relativt stenfri och innehåller flera diken. Mellan de öppna ytorna ligger två större röjningsrösen. I anslutning till dessa påträffades ytterligare koncentrationer med röjningssten, ett tunt lager med kol och sot (112) samt en grop innehållande flera bitar smidesslagg (111). Gropen är sannolikt en skräpgrop och slaggen kan möjligen komma från Kumla 187:1.

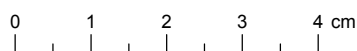
Figur 27. Hus 1 efter avtorvning och bortrensning av raseringslager. Foto från sydöst.

Hus 1

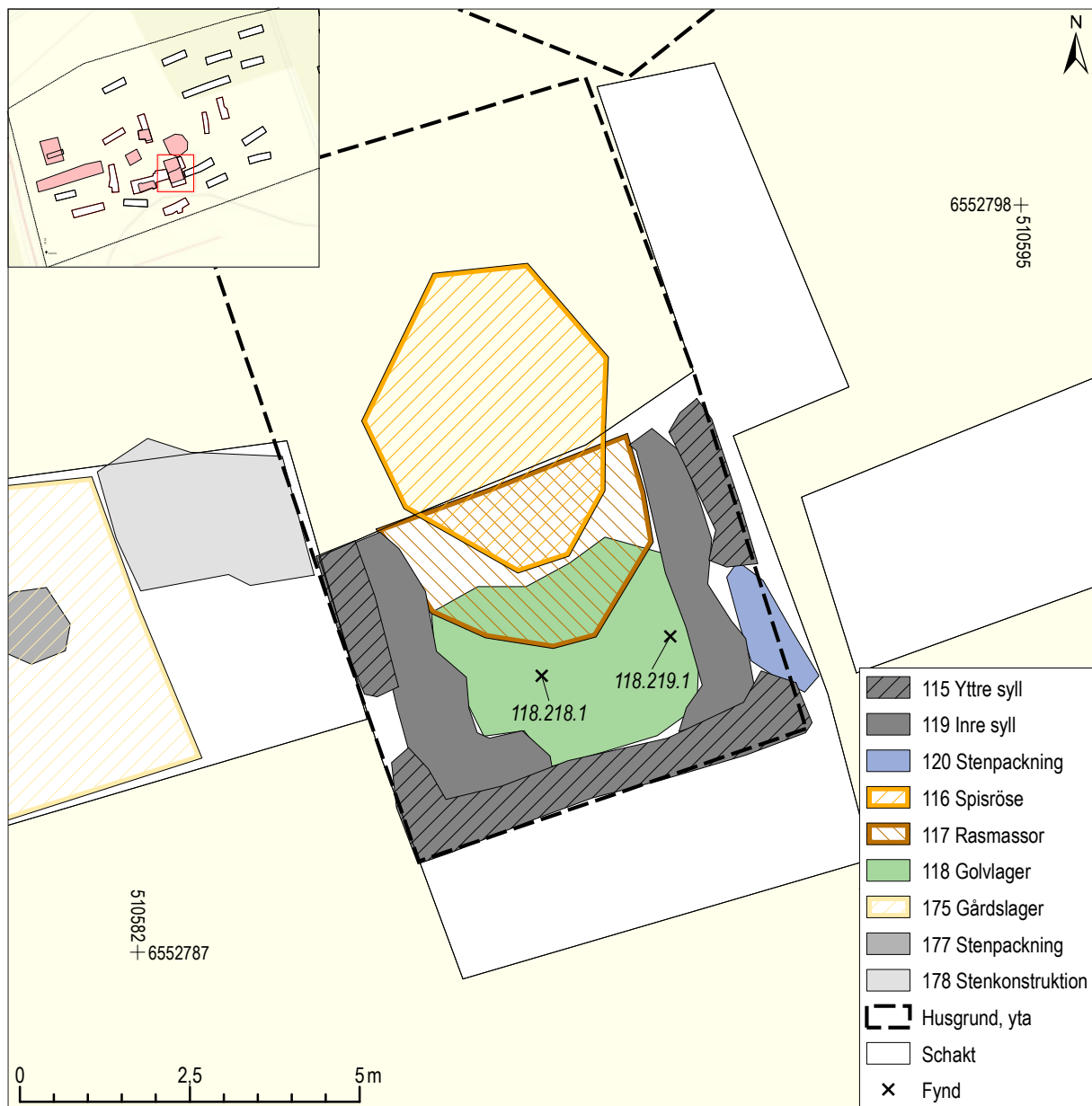
Husgrunden var väl synlig ovan mark som en 10x6 meter stor och 0,6 meter hög syllstensgrund med centralt spismursröse (figur 27). Vid förundersökningen banades knappt 50 % av husgrunden av för att dokumentera lämningens konstruktion samt fyndsammansättning (figur 29). Det visade sig att syllen var mycket kraftig, med dubbla stenrader längs långsidorna av upp till 0,9x0,6 meter stora stenar. Stenarna var inte huggna men syllen var vällagd och hade även spår av murbruk utvändigt. Direkt i anslutning till husgrundens västra långsida framkom vid sökschaktningen en stenkonstruktion (178), möjligen någon slags fundament, av kalkstensplattor i minst två skikt. Det är oklart om konstruktionen har ett samband med huset eller om den kommer från en äldre bebyggelsefas.

Inuti var husgrunden fylld av matjord samt rasmassor av hela och krossade tegelstenar, kalksten och murbruk. I massorna påträffades föremål från sent 1800- och tidigt 1900-tal, till exempel flintgods, fönster- och buteljglas, förpackningar och järnföremål (figur 30). Under rasmassorna framkom ett golvlager (118) av fet, sotbemängd silt. I lagret påträffades ytterliga-

re fynd av liknande typ och datering som föremålen i rasmassorna, men också ett mynt från Karl XIV Johans tid, sannolikt från 1820-talet (fnr 118.219.1). Ett mer ovanligt fynd var ett litet föremål i kopparlegering, troligen den ena delen av ett spänne, med fin dekor (fnr 118.218.1) (figur 28). I den ena änden har spännets sannolikt fästs vid ett band av läder eller textil och i den andra änden är en ögla. Spännets funktion är osäker, men det skulle möjligen kunna vara en del av ett bokspänne, det vill säga ett spänne som häftar ihop pärmarna på en bok. Sammantaget tyder fyndsammansättningen i huset på att dess användningstid har varit från 1800-talets andra hälft, möjligen även något tidigare, in på tidigt 1900-tal.

Figur 28. Ett dekorerat föremål från hus 1, möjligen en del av spännets till en bok. Fnr 118.218.1. Skala 1:1.

Figur 29. Planritning, hus 1. Skala 1:100.

Figur 30. Några fynd från hus 1: del av en kaffekvarn, en liten tub och del av en förpackning. Fynden tillvaratogs ej.

Figur 31. Hus 2 efter avtorvning och rensning. Foto från nordväst.

Hus 2

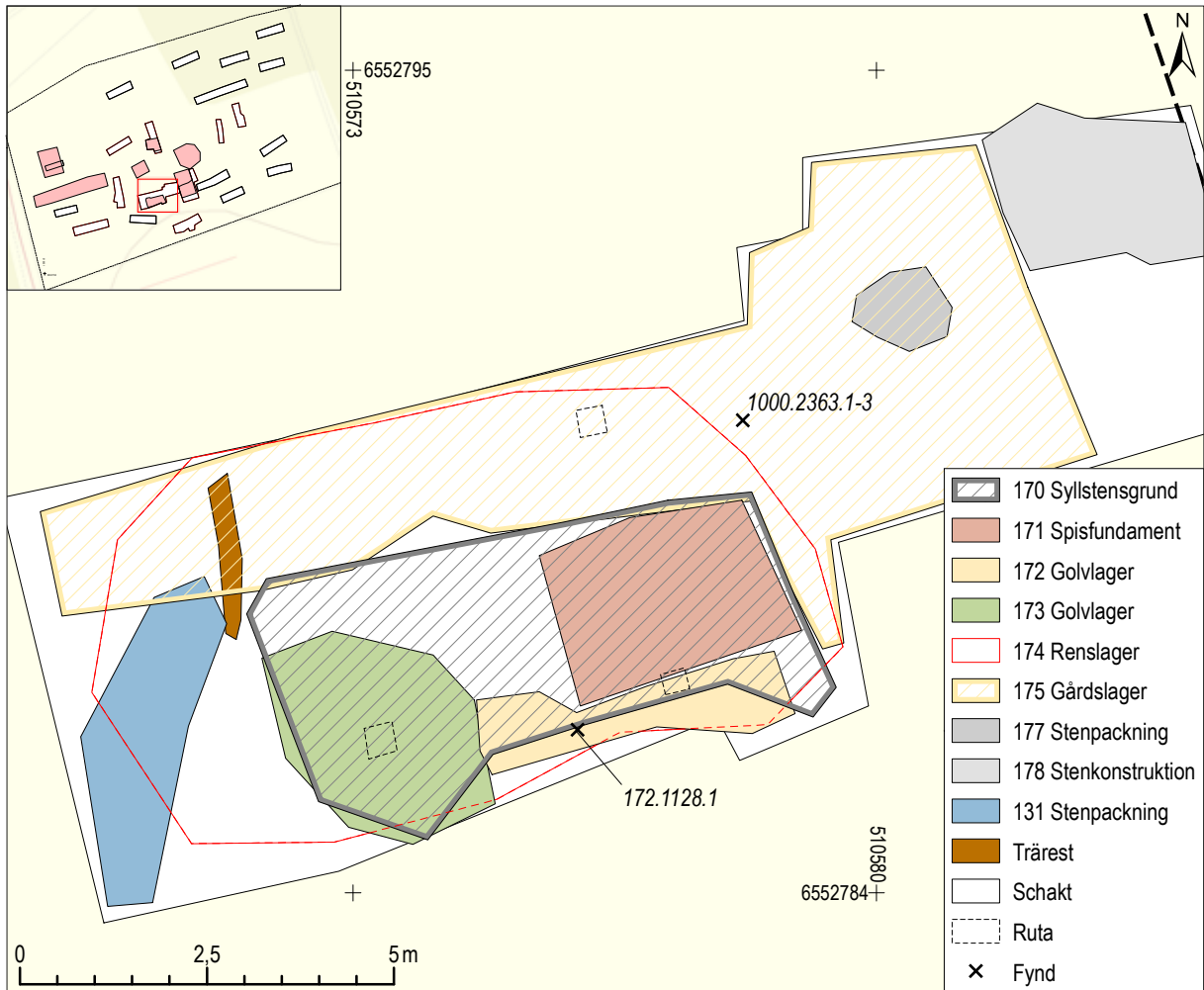
Hus 2 bestod av delar av en husgrund som inte var synlig ovan mark utan påträffades vid sökschaktning (figur 31). Schaktet vidgades något åt söder för att fastställa att det rörde sig om en husgrund men hela grunden togs inte fram, varför husets storlek är okänd. Det verkar dock sannolikt att de delar av husgrunden som avtorvades utgör husets nordvästra kortsida, som i så fall är omkring 7 meter lång (figur 25). I väst saknades en tydlig syll och avgränsningen av husgrunden är här osäker. Den avgränsning som gjordes i fält baserades på en skillnad i höjdnivå.

Husgrunden var täckt av matjord, som mot botten också innehöll inslag av raseringsmassor med stenar, tegelkross och kalkbruk (lager 174). Under detta framkom rester av en syll, en stenpackning som troligen utgör botten av ett spisfundament samt flera lager (figur 32, 33). Det möjliga spisfundamentet var 3x2 meter stort och bestod av en tät stenpackning av upp till 0,5x0,3 meter stora stenar. Mellan stenarna fanns obrända och brända ben, vilka lämnades in situ. Syllen var något oregelbunden med en öppning i mitten av den nordvästra kortsidan, direkt

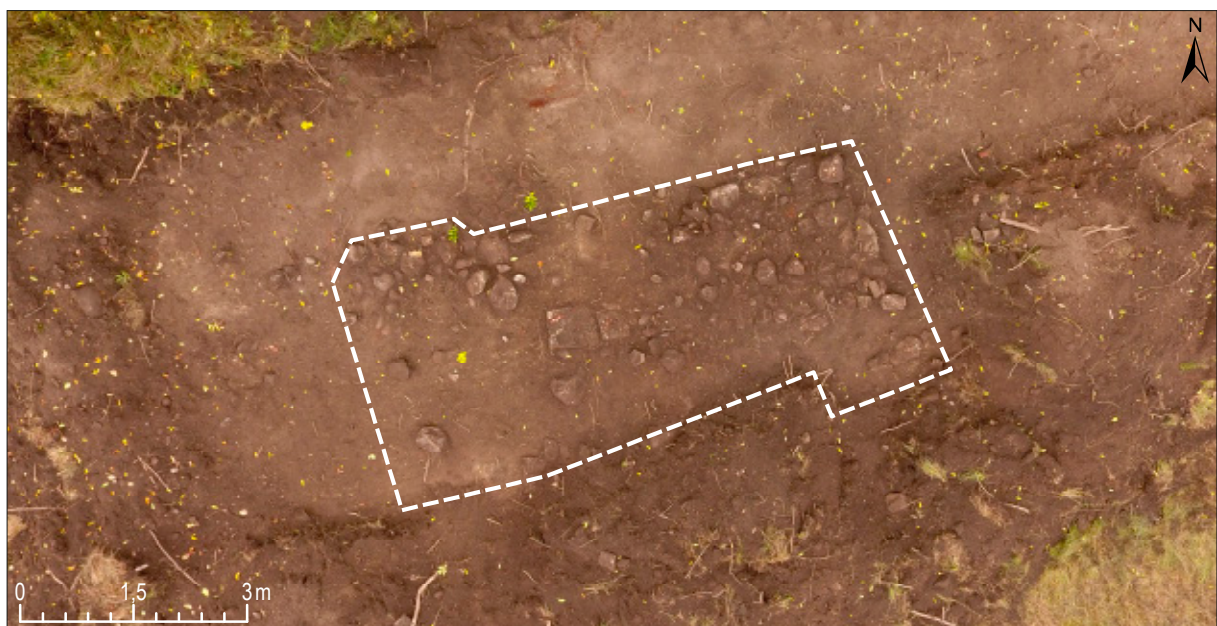
väster om spisfundamentet, och innanför öppningen låg flera kalkstensplattor.

Fynd

Ett urval av de fynd som påträffades vid rensning tillvaratogs (ben och enklare järnföremål prioriterades inte). Det rör sig framför allt om keramikskärvor av yngre rödgoods. Keramiken är av en typ som förekommer under 1600–1800-talen och som är svår att datera mer precist. Avsaknaden av skärvor med hemringsdekor talar dock för en yngre datering, då sådan dekor var vanlig under 1600- och 1700-talen. Dekoren hos rödgodset i hus 2 utgörs till stor del av piplerdekor under blyglasyr (figur 34) och flera av skärvorna har också reliefmönster på utsidan av mynningskanten (figur 35, 36). Utöver rödgodset påträffades två skärvor flintgoods av en typ som förekommer under sent 1800- och tidigt 1900-tal samt en skärva från en mineralvattenflaska med gråvit, blank glasyr utvändigt och en matt beige/rosa, räfflad yta invändigt (fnr 174.1127.1). Sådana flaskor var vanliga under 1800-talets första hälft och importerades från Tyskland (Carlsson 2014:205).

Figur 32. Planritning, schakt 1017 samt hus 2. Fyndinsamlingspunkter från lager redovisas inte. Skala 1:100.

Figur 33. Lodfoto, hus 2. Skala 1:100.

Fynden i hus 2

Figur 34. Mynningsbit från fat med vita cirkellinjer i piplerdekor. Fnr 174.1127.4. Skala 1:1.

Figur 35. Mynningsbit från skål med gröntonad glasyr och reliefdekor. Fnr 174.1127.5. Skala 1:1.

Figur 36. Mynningsbit från skål med reliefdekor. Fnr 174.1127.12. Skala 1:1.

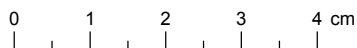
Figur 37. Fragment av kritpipehuvud från golvlagret i hus 2. Fnr 172.1128.1. Skala 1:1.

Figur 38. Lövförmät beslag, möjligen från ett skrin. Fnr 174.1126.3. Skala 1:1.

Figur 39. Fragment av beslag med fin ristad dekor, eventuellt tillhörande samma föremål som det lövförmäte beslaget. Fnr 174.1126.4. Skala 1:1.

Utöver keramiken påträffades också två kritpipor i husgrunden, varav ett fragment av ett piphuvud (figur 37) låg i golvlagret bredvid det möjliga spisfundamentet (lager 172). Det andra fragmentet utgjordes av en del av ett skaft. Några delar av beslag av kopparlegering som framkom skulle eventuellt kunna komma från ett skrin eller en mindre kista (figur 38, 39).

Datering

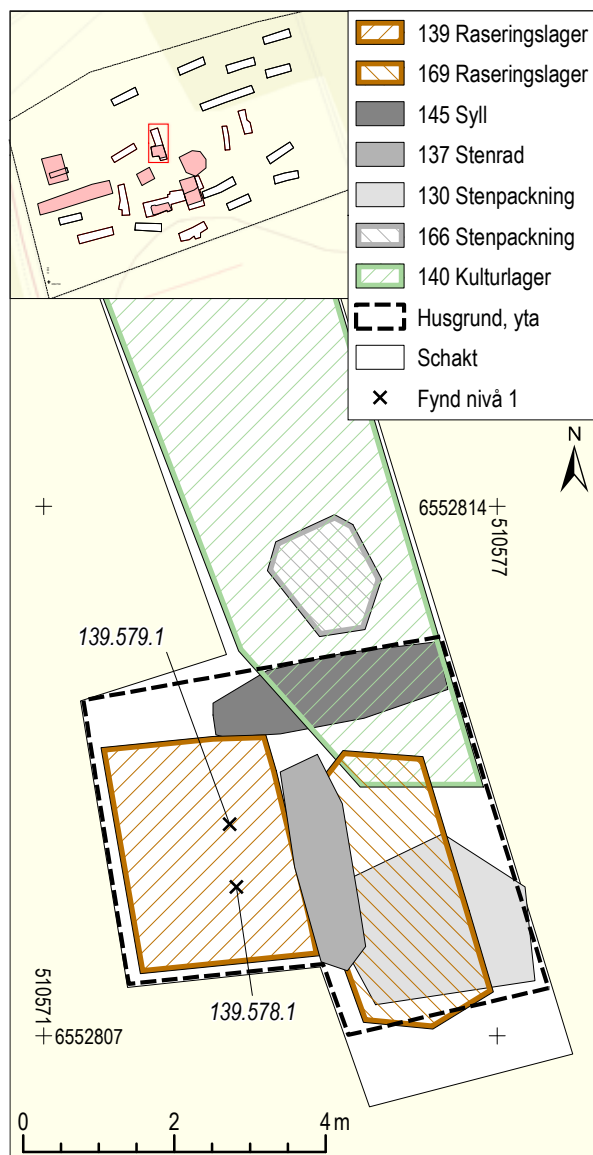
Sammantaget pekar fyndmaterialet i hus 2 mot en användningstid under 1800-talets första hälft, eventuellt också sent 1700-tal. Det faktum att ingen byggnad finns utritad på platsen på kartan från 1861 talar för att huset inte längre stod kvar då.

Hus 3

Den kända utbredningen av hus 3 är 5,5x5 meter i schakt 1021, men grunden är endast avgränsad åt norr (figur 40). Lämningen består av delar av en syll, ett golv av kalkstensplattor samt rester av ett trägolv. Det fanns också flera kulturlager och raseringslager i schaktet, både i och utanför husgrunden.

Nivå 1

Vid schaktning framkom först en gles stenpackning (130) samt en rad med större stenar (137), möjligen rester av en syll till en senare byggnad, i schaktets södra del (figur 41). Stenarna låg i botten av matjordslagret och togs bort efter inmätning, då de inte bedömdes höra till någon äldre konstruktion.

Figur 41. Planritning för schakt 1021 efter att matjorden bannats av (nivå 1). Skala 1:100.

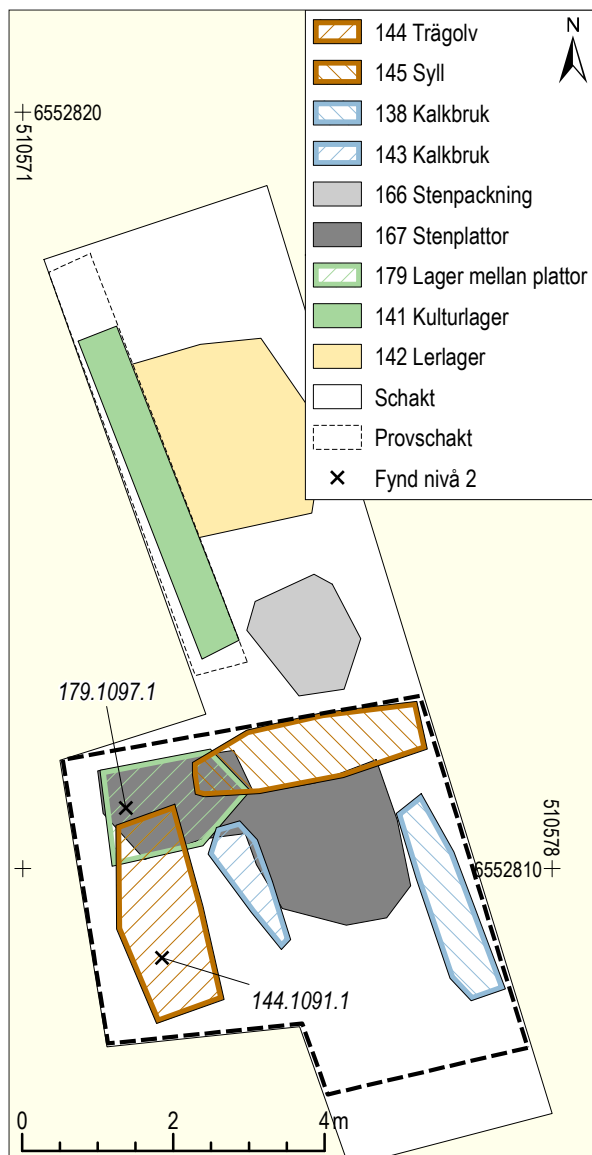

Figur 40. Lodfoto, schakt 1021 (nivå 2). Utbredningen av hus 3 är ungefärlig. Skala 1:100.

Direkt under matjorden kom också ett kulturlager av gråsvart, sotig silt (140), syllstenar hörande till hus 3 (145), samt en stenpackning direkt norr om syll (166) (figur 42). Schaktet vidgades åt väst och i den västra delen framkom under matjordslagret ett raseringslager med krossat tegel och kalkbruk (139). Det gick inte att avgöra om detta lager har ett samband med hus 3 eller om det har tillkommit i efterhand. Detsamma gäller lager 169, som också innehåller raseringsmaterial om än i mindre mängd.

Figur 42. Hus 3 efter avtorvning och rensning. I förgrunden syns stenpackning 166 och bortanför den husets syll (145). Foto från norr.

Nivå 2

Ett 0,5 meter brett provschakt grävdes i den norra delen av schakt 1021, utanför hus 3, för att kontrollera tjockleken på kulturlagren (figur 43). Det visade sig att lager 140, som troligen har tillkommit under en längre tid, var 0,3 meter tjockt. I schaktväggen syntes flera horisonter med kol och sot i lagret. I norr överlagrade 140 ett 2,5 meter brett lager med lera och stenar (142), som syntes som en "bula" i schaktväggen (figur 44). Lagret utgör sannolikt rester av någon slags konstruktion, men dess funktion är oklar. I botten av provschaktet, under både lager 140 och 142, var ett 0,1–0,15 meter tjockt kulturlager som innehöll kol, sot, bränd lera och skärviga stenar (141).

Efter att stenkonstruktionerna 130 och 137 samt lager 139 tagits bort påträffades flera lager och konstruktioner hörande till hus 3. Vid rensning av lager 140 framkom också en stenpackning därunder, troligen ett golv, med upp till 0,6x0,5 meter stora plattor av kalksten och bergart (167). Under raseringslagret 139 fanns trärester från plankor liggande i syllens längdriktning (144), vilka sannolikt utgör rester av ett träggolv (figur 45). I grunden fanns också två stråk med vittrat kalkbruk.

Figur 43. Planritning för schakt 1021 med sökschakt, efter att stenkonstruktionerna 130 och 137 samt lager 139 tagits bort, och lerlagret 142 rensats fram (nivå 2). Skala 1:100.

Figur 44. Lerlagret 142 syntes som en bula i väggen till provschaktet. Foto från sydväst.

Fynd

Schakt 1021 innehåller övervägande ett fyndmaterial från sent 1600- och 1700-tal. I lager 139 påträffades ett antal skärvor av yngre rödgods, järnföremål (varav en nyckel tillvaratogs), obrända ben och ett mynt. Myntet är ett 1/6 öre präglat under Karl XII (1697–1718), men exakt årtal går inte att utläsa (figur 45). Bland keramikerna från detta lager finns till exempel delar av en skål med piplerdekor och stämpeldekor vid mynningskanten (figur 46), samt en fragmenterad skärva med piplerdekor och gröna prickar (figur 47).

De fynd som tillvaratogs från lager 140 kom från rensning i lagrets yta, med en koncentration av fynd i anslutning till syllan 145. Ett fragmenterat kritpipshuvud samt en del av ett skaft framkom, liksom ett möjligt beslag i kopparlegering. Lagret innehöll ett antal järnföremål, varav ett, en kniv, tillvaratogs. Kniven, som påträffades i lagrets norra del, är en bordskniv med delvis bevarat handtag av ben och intakt blad (figur 48). Ett 40-tal

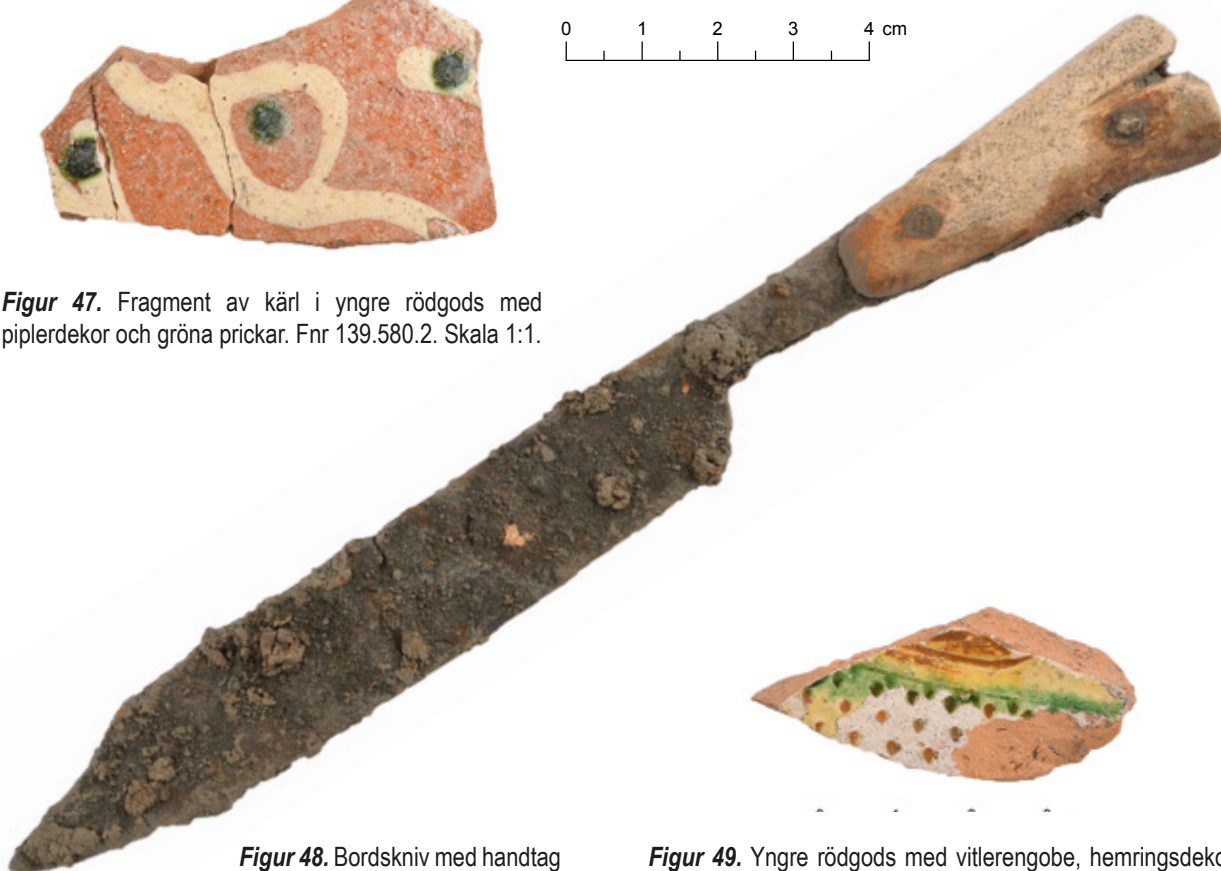
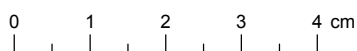
Figur 45. 1/6 öre, präglat under Karl XII, från lager 139. Fnr 139.578.1. Skala 1:1.

Figur 46. En mynningsbit samt två ytterligare skärvor med piplerdekor och rullstämpeldekor vid mynningskanten. Fnr 139.580.3. Skala 1:1.

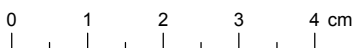
Figur 47. Fragment av kärl i yngre rödgods med piplerdekor och gröna prickar. Fnr 139.580.2. Skala 1:1.

Figur 48. Bordskniv med handtag av ben. Fnr 140.586.4. Skala 1:1.

Figur 49. Yngre rödgods med vitlerengobe, hemringsdekor och sgraffito (ristad dekor). Fnr 140.587.7. Skala 1:1.

Figur 50. Skärva från en mindre skål i yngre rödgods med grön blyglasyr och stämpeldecor. Handtaget är ett så kallat "barockhandtag" i form av en fransk lilja. 140.587.3. Skala 1:1.

Figur 51. En bit fajans från lager 140, med målad blå dekor. Fnr 140.587.2. Skala 1:1.

Figur 52. En örtug i silver från Erik av Pommerns tid, fotograferad före konservering. Silvermynt från den här tiden hade ofta en inblandning av koppar, vilket förklarar myntets ärgning. Fnr 144.1091.1. Skala 1:1.

Figur 53. Pilspets med holk och triangulärt blad, fotograferad före konservering. Fnr 159.1097.1. Skala 1:1.

skärvor yngre rödgods tillvaratogs från lagret, varav ungefär en tredjedel är engoberade, ofta med hemringsdecor (figur 49). Flera skärvor har reliefdecor och gröntonad blyglasyr. Särskilt intressant är en del av en skål med bevarat handtag i form av en fransk lilja (figur 50). Handtaget är ett så kallat "barockhandtag", vilka vanligen förekommer under senbarock tid. Ett liknande handtag har hittats i kvarteret Venus i Södertälje och daterades där till omkring år 1675 (Ramström & Strengbom 2016:252). I lagret påträffades också en bit fajans med målad blå dekor (figur 51). Sammantaget uppvisar keramiken från schakt 1021 en stor variation och skärvorna kommer från flera olika, fint dekorerade kärl. De kärl som går att datera kommer från sent 1600-tal och 1700-tal.

Två föremål av medeltida proveniens påträffades vid metalldetektering i hus 3. Bland träresterna i det möjliga trägolvet kom en örtug av silver från Erik av Pommerns tid (1396–1439) (figur 52). Myntet var fragmenterat och mycket slitet, men gick ändå att identifiera. Två meter norr om myntet framkom också en medeltida pilspets i lager 179, mellan stenplattorna i husets golvläggning. Spetsen är 10 cm lång och har en holk samt triangulärt blad (figur 53). Liknande spetsar i Historiska museets samlingar har till exempel påträffats i borgruinen Falkenbergshus i Halland (vilken ödelades vid Englebretksupproret 1434) (SHM 421495), vid Vreta Kloster utanför Linköping (SHM 18011) samt på den medeltida bytomten Lunda gård i Strängnäs (SHM 34977).

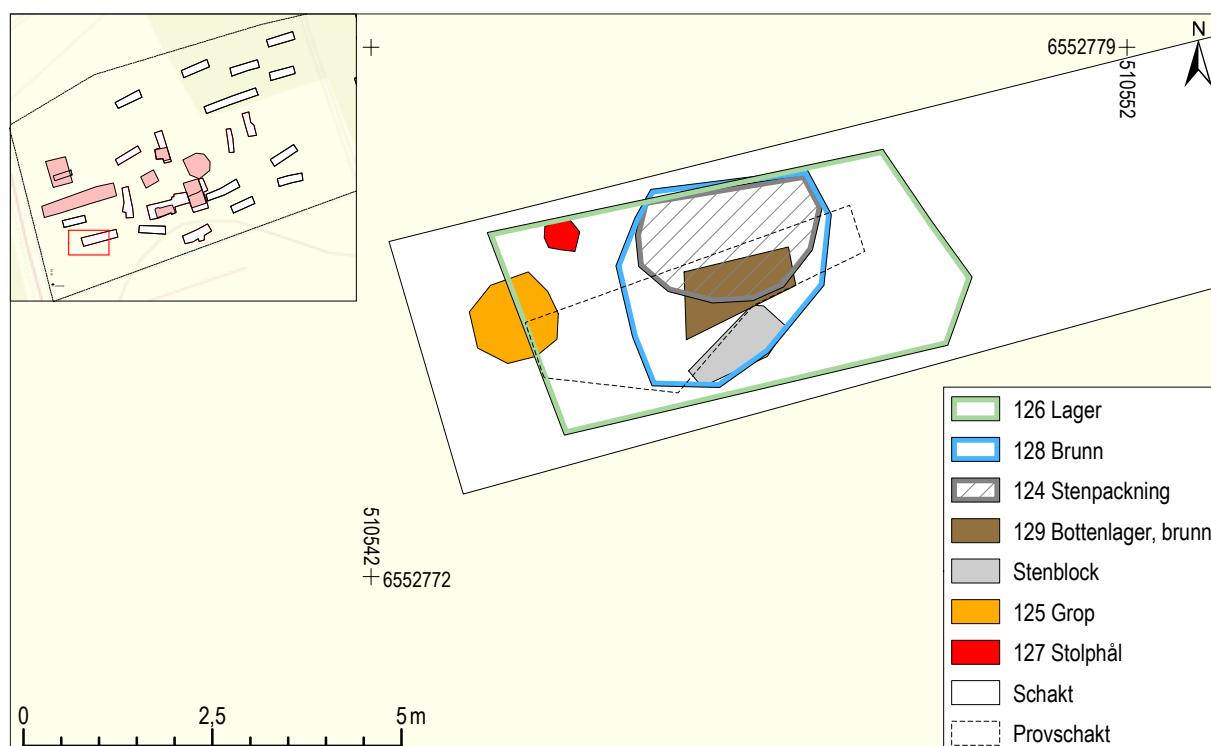
Datering, hus 3

De lager som överlagrade hus 3 innehöll fyndmaterial från sent 1600- och 1700-tal. Lager 140 skulle kunna ha tillkommit under husets användningstid och ett antal av de fynd som gjordes i lagret kom i anslutning till husets syll. Det är dock möjligt att lagrets övre skikt består av skräp-/utkastlager som tillkommit efter husets användningstid. De fynd som gjordes av ett mynt från 1400-talet samt en medeltida pilspets gör att det inte går att utesluta att huset kan härröra från senmedeltid och dess användningstid bör alltså ligga någon gång mellan

1400–1700-talen. Även om inte själva husgrunden skulle vara medeltida så tyder fynden på att det kan finnas ytterligare fynd och konstruktioner från den tidsperioden på platsen.

En brunn från tidig medeltid

I gårdstomtens sydvästra del påträffades en brunn (128, figur 25), genom vilken ett 0,5 meter brett provschakt grävdes med grävmaskin. Träkol från brunnens botten ¹⁴C-daterades till 1030–1180 e.Kr. Den representerar alltså en tidigare användningsfas för gårdstomten än de föremålsfynd som gjordes i

Figur 54. Planritning för schakt 1014 med den tidigmedeltida brunnen. Skala 1:100.

Figur 55. Brunn 128 i profil. Foto från sydöst.

Figur 56. Södra gårdstomten före undersökning. Den yta som sökschaktades har tidigare utgjort åker och var vid undersökningstillfället gräsbeväxt. Foto från sydöst.

hus 3. Brunnen var 1,3 meter djup och innehöll dels ett mörkt, vattenavsatt lager i botten (lager 129), dels igenfyllnadslager av lera och stenar, varav en stenansamling med förekomst av skörbränd sten (126) och ett större block (figur 54). I fyllningen fanns också en större trästock som sannolikt hamnat i brunnen under igenfyllnadsfasen (figur 55). Både brunnen och ytan runt om den täcktes av ett lager med innehåll av kol och sot samt enstaka skörbrända stenar. Strax väster om den fanns även ett stolphål (127) och en grop (125), den senare innehöll dock tegel och är alltså av en senare datering än brunnen. Huruvida stolphålet har något funktionellt samband med brunnen går inte att säga, men det är möjligt.

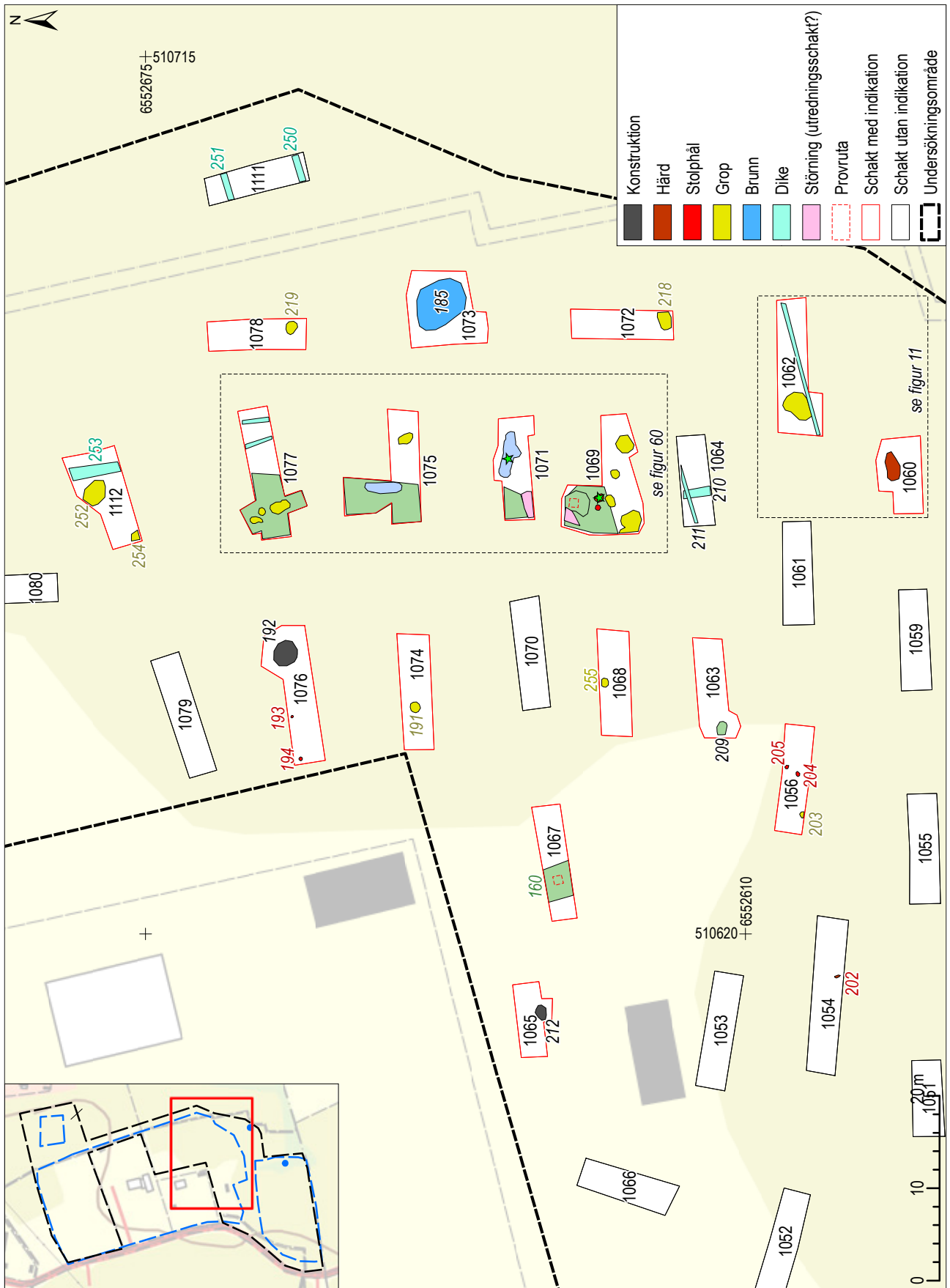
Ett jordprov togs i lager 129 i brunnens botten, och analyserades för makrofossil. Provet innehöll både subfossila och förkolnade växtrester (bilaga 4). De senare utgör en sekundär deponering i form av en avsiktlig eller oavsiktlig deposition av hushållsavfall från en närbelägen boplats. Växtresterna i depositionen utgjordes av skalkorn och bröd-/kubbvete. Dessa fynd visar vad som odlades på de åkrar som

tillhörde gården. Fördelningen mellan skalkorn och vete tyder på att skalkornet var stapelgrödan medan vete odlades i mindre omfattning.

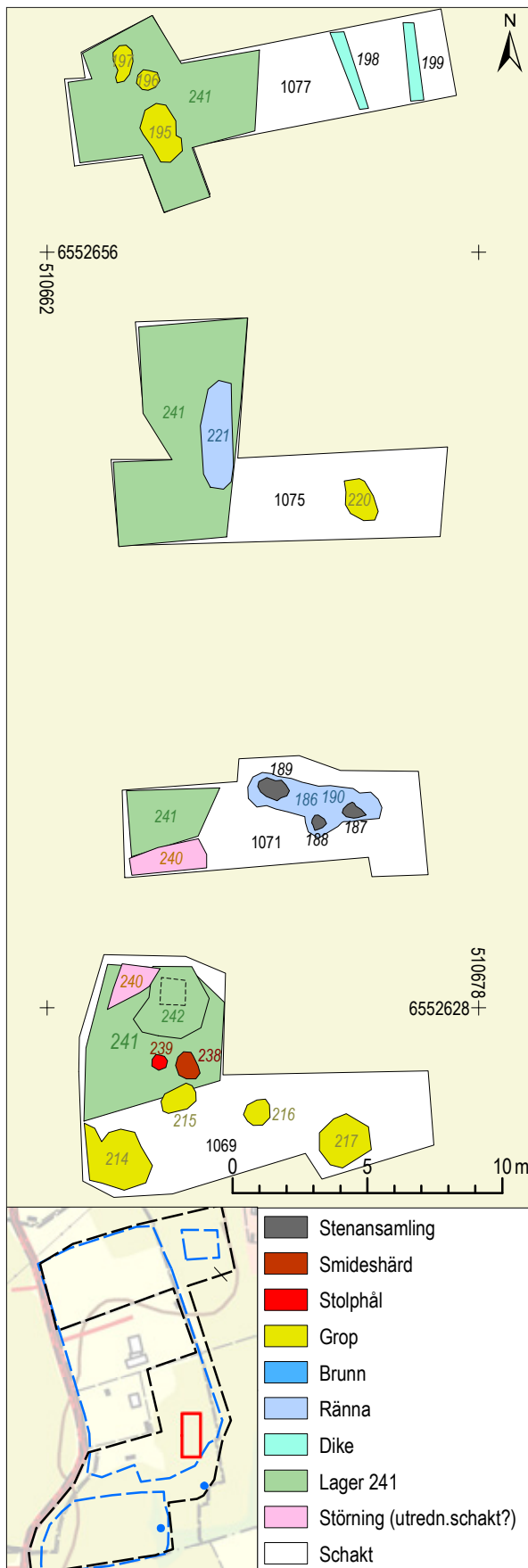
Det subfossila växtmaterialet kommer till största delen från brunnens närmiljö och de arter som växt runt den. Miljön runt brunnen har varit relativt fuktig och delvis näringsrik med arter som starr, smörblommor, blodrot, tåg och daggekåpa. Det förekom även några ogräsarter i form av trampört, groblad, snärjmåra och krusskäppa. Sammantaget kan man säga att brunnen låg i en öppen gräsmark där den höga näringshalten i marken kom från närliggande åkrar, boplats och djurhållning.

Södra gårdstomten

Förundersökningen omfattade endast den östra delen av Älvestas södra gårdstomt, då den del som är bebyggd idag inte ingår i exploateringsområdet (figur 56, 57). Vid den arkeologiska utredningen 2001 drogs ett fåtal schakt i den södra delen av detta område. Då påträffades ett skärvstenslager som daterades till senmedeltid. På samma plats framkom flera anläggningar och lager även vid den nu aktuella för-

Figur 57. Planritning över den förundersökta delen av den södra gårdstomten, skala 1:600.

Figur 58. Planritning över aktivitetsområdet på den södra gårdstomten. Skala 1:250.

undersökningen. Dock identifierades inga husgrunder vid sökschaktningen, till skillnad från den norra gårdstomten, och sannolikt har bebyggelsen även tidigare i historien legat på ungefär samma plats som den gör idag. De lämningar som framkom bör istället ses som spår av ett aktivitetsområde i bytomtens utkant. Fyndmaterialet i denna del av bytomten är relativt litet, med några enstaka metalldetektorfynd från historisk tid.

I den västra delen av det förundersökta området påträffades enstaka anläggningar i form av gropar, stolphål och samlingar med röjningssten. Flera av de stolphål som påträffades var osäkra som anläggningar, då fyllningen liknar matjorden. Anläggningarna ligger glest och inga tydliga konstruktioner kunde identifieras, även om stolphålen skulle kunna komma från hägnadstolpar. I området framkom också ett kulturlager (160) innehållande kol och sot samt smidesslagg och järnföremål. Lagret påträffades även vid utredningen 2001 och tolkningen gjordes då att det som äldst kunde dateras till 1800-talet (Pettersson 2001:25). Inget framkom vid förundersökningen som motsäger detta.

Schakt 1073, i den östra delen av området, innehöll en brunn som var 5 meter i diameter med en fyllning av brun silt och stenar i ytan. Ett provschakt grävdes med grävmaskin i anläggningen, till ett djup om cirka 0,7 meter, men inte till botten av brunnen. En tegelbit påträffades på ungefär 0,5 meters djup, vilket tyder på att brunnen har fyllts igen under historisk tid även om den kan ha nyttjats under en längre tid. I ytan av anläggningen förekom brända ben vilka tillvaratogs och analyserades (bilaga 6).

Aktivitetsområde från medeltid och tidig historisk tid

I mitten av det undersökta området framkom vid sökschaktning ett större kulturpåverkat lager samt flera anläggningar (figur 58). Lagret (241) var minst 40x7 meter stort och lokaliserat i nord-sydlig riktning mitt på den svaga sluttningen mot ett öppet dike i öst. Det var av något skiftande karaktär i de olika schakten, men var mörkare än matjordslagret och innehöll genomgående kolstänk samt enstaka skörbrända stenar och brända ben. Troligen representerar lagret en äldre markhorisont. Det är möjligt att det har haft en större utbredning men plöjts bort längre upp i sluttningen.

Figur 59. Lager 242. Längst bort i bild syns ett ljusare lager (240) som möjligen utgör ett schakt från utredningen 2001. Foto från öst.

I schakt 1069 överlagrades lager 241 av ett lager med 0,05–0,2 meter stora stenar (242) (figur 59). Det var inom detta område som kol från ett skärvstenslager ¹⁴C-daterades till 1290–1630 e.Kr. vid utredningen 2001. Det är svårt att exakt lokalisera var baserat på informationen i utredningsrapporten, men ett gulbeige lerigt lager (240) som framkom i schakt 1069 och 1071 har tolkats som spår av utredningsschaktet. I så fall är det möjligt att lager 242, som framkom i anslutning till detta, är samma lager som daterades vid utredningen. Dock var endast en mindre andel av stenarna i lager 242 skörbrända.

Strax söder om lager 242 påträffades en 0,95x0,65 meter stor smideshård (238), vilken var nedgrävd i lager 241. I hårdens fyllning av kol, sot och skörbränd sten låg slagg, varav flera bottenskällor, vilket visar att hårdens använts för smide vid flera tillfällen. Slaggen är tung med en relativt hög järnhalt, vilket tyder på att hårdens inte använts för finsmide. Snarare kan man på platsen ha utfört antingen primärsmide, där järnet rensas på slagg, eller smide av större föremål. I hårdens fyllning fanns också glödskalet och några små, magnetiska slaggkuler, eventu-

ellt sprutslag. Kol från hårdens har ¹⁴C-daterats till 1290–1420 e.Kr. (bilaga 5). Dateringen ligger alltså inom tidsintervallet för dateringen av skärvstenslagret från 2001.

Endast 0,4 meter väst om smideshården låg ett stolphål, vilket även det var nedgrävt i lager 241 (figur 60). I stolphålet låg en större, rundad sten på högkant. Stenen hade en lätt skålad sida, vilket kan tyda på att den har nyttjats som fällsten. Vid primärsmide skulle stenen i så fall ha använts för att rensa järnet på slagg. Det påträffades dock ingen slagg på ytan runt omkring anläggningarna, utan endast i själva hårdens samt en bit i stolphålet. Ytterligare lämningar som eventuellt kan knytas till smide är de gropar som finns i den sandiga undergrunden, vilka troligen utgör täktgropar. Sanden på denna yta är en fin kvartssand och kan mycket väl ha använts som flussmedel.

Förutom smideslämningarna påträffades två rännor i schakten något längre norrut. Ränna 221 innehöll en stor mängd skörbränd sten. I ytan påträffades också en bit slagen kvarts. Ränna 186 undersöktes till ca 25 % och bestod av en 0,22 meter djup ned-

Figur 60. Sektion av stolphål 239, härd 238 samt grop 215, efter det att lager 241 rensats bort. Undergrunden bestod här av ljus, finkornig sand. Foto från sydväst.

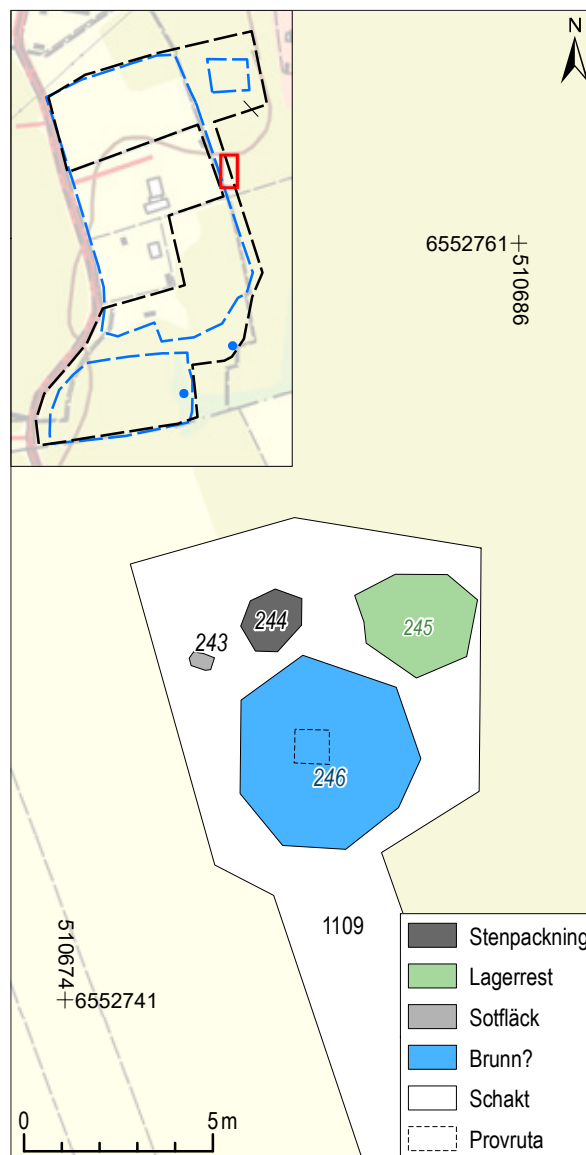
Figur 61. Ränna 186 i plan. Foto från nordöst.

grävning med fyllning av grå silt, med inslag av kol och brända ben. I rännan fanns tre stenansamlingar (187–189) samt ett lerlager (190) (figur 61). Stenansamlingarna kan möjligen vara nedgrävda i rännan, men har mer troligt hamnat i fyllningen under rännans användning. Eventuellt kan det ursprungligen ha funnits stenar i hela rännan, på samma sätt som i ränna 221, som sedan grävts bort och ersatts av lerlagret. Stenarna i ränna 186 var dock inte skörbrända. De brända benen i fyllningen har analyserats och två fragment kunde identifieras som hörande till gris respektive får/get (bilaga 6). Samtliga fragment var väl förbrända och kritvita. Efter makrofossilanalys på prov från rännans fyllning ¹⁴C-daterades en bit kol från björk till 1450–1640 e. Kr. (bilaga 5). I rännan påträffades också en bit mycket lätt, sintrat material, samt en bit bränd lera i en av stenansamlingarna.

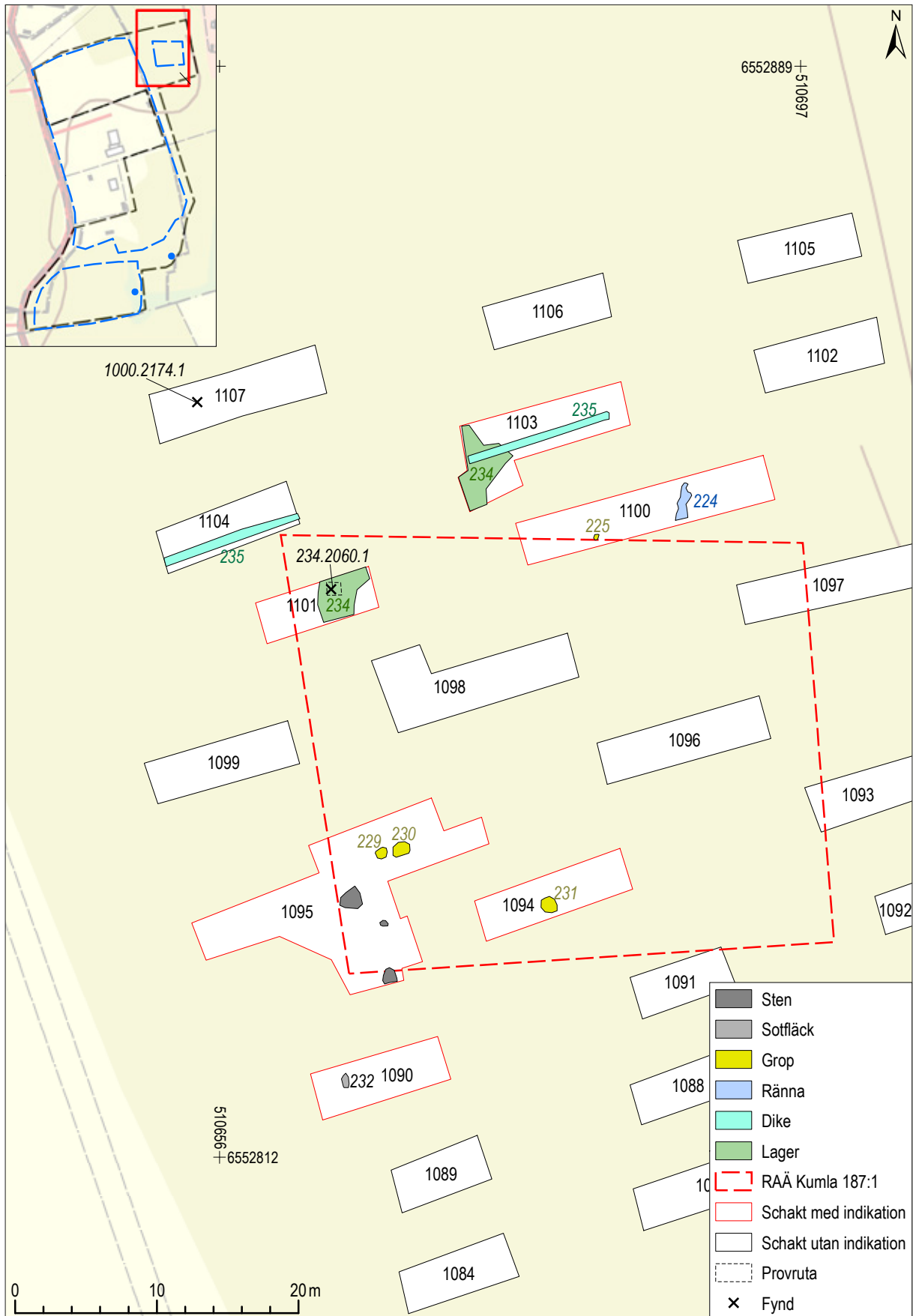
De två rännorna ligger i stort sett i vinkel mot varandra på 10 meters avstånd och liknar varandra till längd och bredd, även om 186 är mer oregelbunden. Även grop 220, med fyllning av lera och stenar, ligger i linje med ränna 221 och i vinkel mot ränna 186. Lämningsarna skulle kunna ha ett funktionellt samband, men detta är svårt att avgöra baserat på resultaten från förundersökningen. Även rännornas funktion är oklar, men en möjlighet är att de utgjort någon form av dränering för en eller flera byggnader.

Mellan gårdstomterna

Vid förundersökningen drogs två schakt på ytan öster om den mittersta gårdstomten (figur 62). I ett av dessa, schakt 1109, framkom lämningar i form av en möjlig brunn, en stenkonstruktion, ett lager och en sotfläck. Den eventuella brunnen (246) var fem meter i diameter och innehöll lerig mörkbrun silt, packad med stenar. En ruta i anläggningens mitt grävdes till 0,35 meters djup utan att botten nåddes. I anläggningen påträffades brända ben samt två skärvor kinesiskt porslin (fnr 246.2361.1-2), varav den ena är så kallat Qianlong-porslin med datering till 1700-talet.

Figur 62. Planritning för schakt 1109, öster om den mittersta gårdstomten. Skala 1:200.

Figur 63. Planritning för undersökningsområdets nordöstra del. Skala 1:400.

Kumla 187:1 – Spår av en smedja?

Kumla 187:1 är registrerad i FMIS som husgrund från historisk tid. Lämningssytan avgränsades vid utredningen 2001 baserat på förekomsten av ett sotigt lager med smidesslagg samt några stenar vilka tolkades som en möjlig konstruktion, eventuellt från en smedja. Vid den nu aktuella förundersökningen grävdes sökschakt både inom och utanför den registrerade lämningssytan (figur 63). Samma lager som påträffades vid utredningen återfanns även nu (234), liksom några spridda gropar och en ränna. Vid metalldetektering framkom smidesslagg samt enstaka järnföremål på ytan runtom lagret. Ett fynd av en fingerborg tillvaratogs (figur 64). Lämningarna fanns både inom och utanför den yta som är registrerad i FMIS.

Några stenar i schakt 1095 skulle eventuellt kunna vara en stenkonstruktion som omnämns i utredningsrapporten (Pettersson 2001:13). Schaktet vidgades därför men stenarna tolkades inte som del av någon konstruktion. Inga spår återfanns av den byggnad som är utritad på platsen på laga skifteskar-

Figur 64. En fingerborg, påträffad i matjordslagret i undersökningsområdets nordöstra del. Fnr 1000.2174.1. Skala 2:1.

tan från 1861 (figur 8), men om byggnaden var en enkel hölada eller liknande kan det inte heller förväntas. Det sotiga lagret samt smidesslaggen i både detta och omgivande åkermark talar för att det vid något tillfälle har funnits en smedja i området, men några mer konkreta spår av denna påträffades inte vid förundersökningen. Inget tyder heller på att det finns lämningar i området från äldre historisk eller förhistorisk tid.

SLUTSATS

Älvesta från folkvandringstid till idag

Resultaten från Arkeologikonsts förundersökning visar att Älvesta har varit bebott åtminstone sedan folkvandringstid. Det härdområde som påträffades har sannolikt legat i utkanten av en större boplats, som i så fall kan ha legat väster om vägen. Vid förundersökningen påträffades inga fasta lämningar som kan knytas till yngre järnålder – vilket givetvis inte behöver betyda att det inte fanns någon bosättning på platsen då. Tidsperioden representeras istället av det praktfulla ryggknappspännet från vendeltid.

Älvestaspännet och den båtnit som påträffades i dess närhet skulle mycket väl kunna komma från en eller flera gravkontexter, men var de i så fall har legat går bara att spekulera i. Det faktum att inget järnåldersgravfält finns i direkt anslutning till Älvesta har tidigare lett till diskussion om huruvida byn ursprungligen har legat närmare gravfältet Kullarna. Hellberg (1967:531) menar dock att byns läge bör vara ursprungligt och att ett eventuellt gårdsgravfält i direkt

anslutning till bebyggelsen kan ha odlats bort eller förstörts på annat sätt. Möjliga lägen för ett gravfält är i så fall krönet där själva byn ligger idag eller en liten kulle i åkermarken nordväst om byn. Om det har funnits gravar på byns nuvarande plats är det möjligt att fynden hittades när gravarna röjdes undan vid något tillfälle i historien, och därefter kasserades. Samtidigt ligger Älvesta nära det stora gravfältet Lekebacken, som kan ha utgjort begravningsplats för ett större område än bara Hjortsberga, och måste inte nödvändigtvis ha haft ett eget gravfält.

Oavsett var ett eventuellt gravfält har legat är det inte långsökt att anta att fynden kan knytas till bosättning i Älvesta eller byns närområde. Ryggknappspännet förekommer framför allt i kvinnogravar och finns även avbildade som en del av kvinnodräkten på bildframställningar från vendeltiden (Arrhenius 1962). Det rör sig dock inte om något vanligt smycke. Arrhenius menar att ryggknappspännena har varit kultföremål, symboliserande gudinnan Frejas smycke Brisingamen. De hör till vendeltidens

mest prestigefulla föremål och fyndet i Älvesta tyder på att byn hade en välbärgad befolkning under denna tid.

Älvesta bytomt har daterade lämningar från tidig medeltid och framåt i historien. Makrofossilanalys av material från den tidigmedeltida brunn som undersöktes på norra gårdstomten visar att närområdet under 1000-/1100-talet utgjordes av öppen, näringshaltig ängsmark, samt att man på byns åkrar odlade skalkorn och vete. Brunnen ligger långt västerut på gårdstomten, vilket stämmer med bilden av att en äldre boplats kan ha haft ett mer västligt läge.

Medeltida lämningar påträffades vid förundersökningen både på den norra och den södra gårdstomten, vilket talar för att bytomten har haft ungefär samma utbredning då som senare i tid. En intressant fråga är hur länge vägen mot Hjortsberga har haft samma sträckning som idag, och hur länge Älvesta har varit strukturerat som en radby, med gårdarna på rad längs vägen. Radbyar har ofta sitt ursprung i medeltiden och i Östgötalagen från sent 1200-tal specificeras att byar skulle anläggas på detta sätt. För att byn skulle ligga i "laga läge", behövde alla tomter löpa ut till vägen (Freudenthal 1895:209f). För att få hela bilden av hur Älvesta utvecklats som by skulle dock undersökningar behöva göras också på den västra sidan av vägen, vilket inte ingår i det nu aktuella exploateringsområdet.

De husgrunder som framkom på den norra gårdstomten kan dateras till sent 1700-tal/tidigt 1800-tal (hus 2), respektive någon gång mellan 1400-1700-tal (hus 3). Husen har troligen varit boningshus, men eftersom de endast tagits fram i mindre omfattning går det inte att säga om det rör sig om parstugor eller enkelstugor. Både dessa grunder samt de grunder av senare datum som var synliga ovan jord var orienterade i NNV-SSÖ eller VSV-ÖNÖ riktning, vilket förhåller sig längs med eller i vinkel mot vägen. Boningshusen ligger samlade på krönet av gårdstomten, medan det inte finns några spår av bebyggelse på ytan direkt öster om krönet. Denna bild bekräftas också av det historiska kartmaterialet, framför allt kartorna från 1692 och 1861. Kanske har gården genomgående haft en organisering där boningshusen lokaliserats till krönet eller västslutningen ned mot vägen, medan ladugård och andra ekonomibyggnader legat närmast vägen till och ytan

längst österut nyttjats till gårdsnära odling som kålsäng och humlegård. Eftersom de västra delarna av den södra gårdstomten inte ingick i förundersökningen vet vi inte om det finns spår av medeltida bebyggelse där, men gårdstomtens östra del användes under denna tidsperiod för smide och säkert även andra aktiviteter.

Lämningarnas vetenskapliga kunskapsvärde

Kumla 179:1

Härden Kumla 179:1 är registrerad som fornlämning i FMIS, men med tanke på att den är undersökt och endast mindre rester fanns kvar på platsen vid förundersökningen, bör dess antikvariska bedömning ändras till "undersökt och borttagen". Det innebär att ingen mer kunskap kan hämtas genom en slutundersökning. Inga ytterligare lämningar påträffades heller i härden närhet, undantaget de som framkom längre norrut på bytomten.

Kumla 180:1

Den tidigare registrerade boplatsytan, Kumla 180:1, innehöll endast ett mindre antal lämningar i den västra delen, varav ungefär hälften undersöktes vid förundersökningen och en härd ¹⁴C-daterades. Inget talar för att det finns förhistoriska byggnader såsom långhus inom exploateringsområdet. Om det finns ytterligare lämningar i denna del av området är det sannolikt att även de utgörs av härdar. Med anledning av detta finns det sannolikt inte så mycket mer kunskap att hämta från de resterande lämningarna på platsen, än de resultat som förundersökningen har gett.

Kumla 181:1

Inom bytomten Kumla 181:1 finns ett antal lämningar med potential att ge nya kunskaper kring livet i en mindre by från medeltiden och framåt. Inte minst gäller det de äldre husgrunderna och kulturlagren på den norra gårdstomten. I Närke har endast ett fåtal äldre bytomter genomgått arkeologiska undersökningar, och medeltida lämningar är särskilt ovanliga. Vid undersökningen av en bytomt i Odensvi, Viby socken, påträffades till exempel både järnåldersbosättning och husgrunder från 1600- och 1700-talen, men inga medeltida lämningar (Petersson 2003:267). En slutundersökning av Älvesta bytomt skulle därför ha potential att fylla denna kunskapslucka.

Aktivitetsområdet i bytomtens sydöstra del har genomgående gett dateringar till senmedeltid och tidig historisk tid vid både utredning och förundersökning. Av särskilt intresse är den smideshård från 1300- eller tidigt 1400-tal som påträffades vid förundersökningen. Fler lämningar av liknande karaktär kan mycket väl finnas inom området. Dessa skulle i så fall kunna studeras mer ingående vid en eventuell slutundersökning än vad förundersökningen har medgett, med analys av slagg, smidestekniker

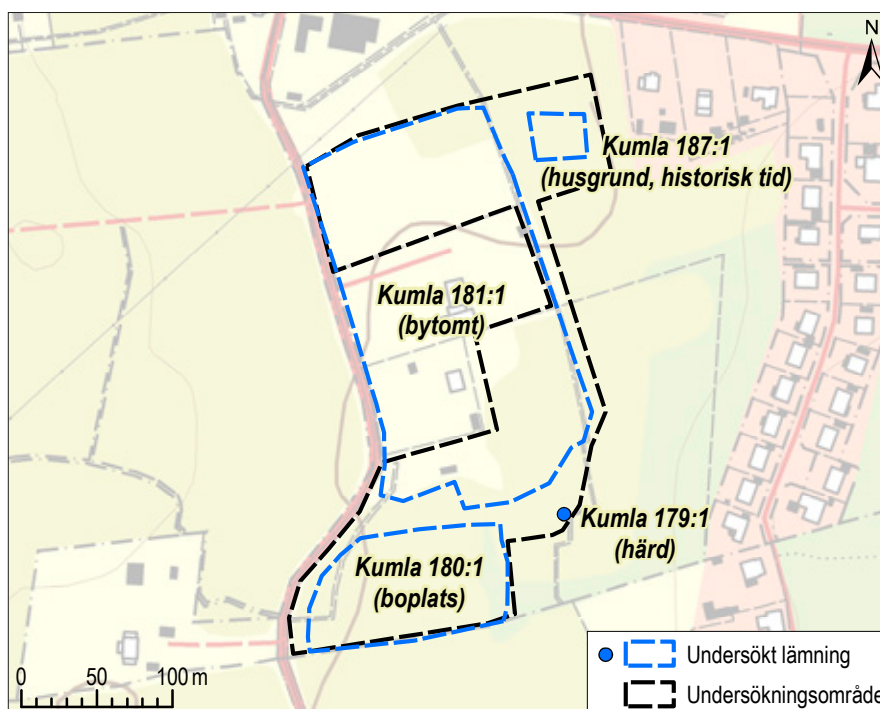
och så vidare. En slutundersökning skulle sannolikt också kunna ge svar på vilka ytterligare aktiviteter som skett i området.

Kumla 187:1

Kumla 187:1 utgörs av diffusa spår av smide i form av slagg och ett sotigt lager, men inga mer konkreta anläggningar eller konstruktioner påträffades i området. Lämningens kunskapsvärde får därför ses som lågt.

Fornlämning	Typ	Antikvarisk bedömning	Kommentar	Förslag på arkeologiska åtgärder
Kumla 179:1	Hård	Undersökt och borttagen	Härden är undersökt och saknar kunskapsvärde.	Ingen ytterligare undersökning
Kumla 180:1	Boplats	Fornlämning	Endast ett mindre område med härdar påträffades i västra delen av ytan. Eftersom inga förhistoriska byggnader har påträffats och hälften av de påträffade härdena undersökts är värdet av vidare arkeologiska undersökningar begränsat.	Ingen ytterligare undersökning
Kumla 181:1	Bytomt	Fornlämning	Bytomten innehåller ett brett spann av olika lämningstyper från medeltiden och framåt. Den har ett högt kunskapsvärde eftersom få bytomter har undersökts i Närke, och medeltida lämningar är särskilt ovanliga.	Arkeologisk undersökning
Kumla 187:1	Husgrund, historisk tid	Övrig kulturhistorisk lämning	Lämningen har ett lågt kunskapsvärde då endast diffusa spår av smide återstår och konkreta konstruktioner saknas.	Ingen ytterligare undersökning

Figur 63. Tabell över resultat och förslag på arkeologiska åtgärder. Observera att länsstyrelsen fattar beslut om eventuella vidare arkeologiska undersökningar.

Figur 64. Karta över de undersökta lämningarna. Skala 1:5 000.

REFERENSER

Litteratur

ARRHENIUS, B. 1962. Det flammande smycket. *Fornvännen*. 1962: 79-101.

CARLSSON, M. 2014. *På de rikas bord. En arkeologisk undersökning av lämningar från 1600- och 1700-talet i kvarteret Gubben i Norrköping*. Rapport från Arkeologikonsult 2014:2486.

FREUDENTHAL, A.O. 1895. *Östgötalagen: med förklaringar*. Helsingfors.

HELLBERG, L. 1967. Kumlabygdens ortnamn och äldre bebyggelse. I: Hellberg, L., Samzelius, J.L. & Tapper, T. (red.). *Kumlabygden: forntid, nutid, framtid. 3, Ortnamn och äldre bebyggelse*. Kumla.

LINDAHL, A., OLAUSSON, D. & CARLIE, A. (RED.) 2002. *Keramik i Sydsverige. En handbok för arkeologer*. Malmö.

NERMAN, B. 1969. *Die Vendelzeit Gotlands II. Tafeln*. Stockholm.

PETTERSSON, O. 2001. *Älvesta. Arkeologisk utredning. Närke, Kumla socken, Älvesta 1:2 m.fl.* UV Bergslagen, rapport 2001:23.

PETTERSSON, O. 2003. Skärvstenslager. I Karlenby, L. (red.) *Mittens rike. Arkeologiska berättelser från Närke*. Riksantikvarieämbetet.

RAMSTRÖM, A. & STRENGBOM, E. 2016. *Kvarteret Venus*. Arkeologgruppen AB, rapport 2016:83.

RENCK, A. M. 2009. *Gården som upphörde. Om en uppländsk järnåldersbygds förändring i mellersta järnålder*. Rapport från Arkeologikonsult 2009:2095.

SAMZELIUS, J.L. 1946. *Kumla kyrkas räkenskapsbok 1421-1950*.

Äldre kartor

LMS S8:6. Kumla socken, Örebro län. Geografisk karta, 1688.

LMS S4:46-48. Älvesta nr 1-3, Kumla socken, Örebro län. Geometrisk avmätning, 1692.

LMS S42-64:1. Älvesta nr 1-3, Kumla socken, Örebro län. Inägodelning, 1785.

LMM 18-kua-213. Älvesta, Kumla kommun, Örebro län. Laga skifte, 1861.

Övrigt

Ortnamnsregistret SOFI (<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/namn/ortnamn/ortnamnsregistret.html>)

Strandnivåkartor från SGU (<https://www.sgu.se/produkter/kartor/kartgeneratorn/>)

Historiska museets samlingar (<http://mis.historiska.se/mis/sok/sok.asp>)

SDHK – Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev (<https://sok.riksarkivet.se/sdhk>)

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr:	431-6005-2016
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2017-05-29
Arkeologikonsults projektnr:	3053
Uppdragsgivare:	Kumla kommun
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning
Utförande fältarbete:	11/9–3/10 2017
Län:	Örebro
Landskap:	Närke
Kommun:	Kumla
Socken:	Kumla
Fastighet:	Älvesta 1:2 och 1:3
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare:	Amanda Jönsson
Fältarkeologer:	Anders Bornfalk-Back, Stefan Gustafsson, Amanda Jönsson, Hampus Norrgren
Rapportansvarig:	Amanda Jönsson
Planer och layout:	Samuel Björklund
Kvalitetssäkring:	
Undersökningsområdets storlek:	39 ha
Fynd:	Förvaras hos Arkeologikonsult i väntan på fyndfördelning.
Osteologisk analys:	Tove Björk, Arkeologikonsult
Makrofossilanalys:	Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
¹⁴ C-analys:	International Chemical Analysis Inc. (ICA)

BILAGA 1. SCHAKTBESKRIVNING

Nr	Objekt	Area (m ²)	Storlek (m)	Djup (m)	Matjord (m)	Beskrivning
1001	Schakt med indikation	42,3	11,4x3,3–4,8	0,35–0,55	0,2–0,45	Matjord av fet, mörkt gråbrun silt, något sandblandad. Undergrund av ljust gråbeige sand med småsten. Genom schaktet löper KK102. På Ö sidan om denna är matjord följt av steril. På V sidan är matjorden uppblandad med raseringsmassor med tegel och kalksten, diverse järnföremål osv.
1002	Schakt utan indikation	28	9,4x3	0,4	0,25–0,35	Matjord av mörkbrun silt, något sandblandad. Undergrund av flammig ljusgrå/beige sand med enstaka mindre stenar.
1003	Schakt utan indikation	29,9	9,8x3	0,4	0,25–0,4	Matjord av mörkbrun silt, något sandblandad. Undergrund av flammig beige/orange sandig lera med enstaka mindre stenar. Enstaka tegel, ben och järnföremål i matjorden, bland annat en skridskoskena.
1004	Schakt med indikation	27,7	9,5x2,5–3	0,2–0,4	0,2	Matjord av mörkgrå silt med inslag av lera. Undergrund av flammig beige/orange lera. Ett markfast block centralt i schaktet. Enstaka tegel och ben i matjorden.
1005	Schakt med indikation	18,4	9,5x2	0,1–0,55	0,25	Matjord av mörkbrun silt med inslag av lera. Undergrund av flammig beige/orange/brun lera.
1006	Schakt utan indikation	41,5	13,7x2,8–3,3	0,35	0,3	Matjord av mörkbrun silt, något sandblandad. Viss kulturpåverkan närmast hus 1 i V, med inslag av sot och tegel. Undergrund av sandig morän med småsten och enstaka större stenar.
1007	Schakt utan indikation	32,8	11,1x3	0,35–0,5	0,35	Matjord av mörk gråbrun silt med inslag av sand och lera. I V delen följer ett gråbrunt lerlager med enstaka kolfnyk och mindre stenar. Undergrund av flammig mörkgrå/beige/orange, siltig lera.
1008	Schakt utan indikation	63,6	21,7x3	0,4	0,3	Matjord av mörkbrun sandig silt med mindre inslag kol/sot. Undergrund av ljusbeige sand.
1009	Schakt utan indikation	33,2	11x3	0,4	0,35	Matjord av mörkbrun sandig silt med enstaka kolfnyk. Undergrund av ljusbeige sand med järnutfällningar.
1010	Schakt utan indikation	35,5	11,4x3	0,4	0,3	Matjord av mörkbrun sandig silt med enstaka kolfnyk. Undergrund av ljusbeige sand med järnutfällningar.
1011	Schakt utan indikation	33,2	10,9x3	0,25–0,4	0,25–0,35	Matjord av mörkbrun sandig silt med enstaka kolfnyk. Undergrund av ljusbeige sand med järnutfällningar.
1012	Schakt utan indikation	30,8	10x3	0,45	0,4	Matjord av mörkbrun sandig silt med enstaka kolfnyk. Undergrund av ljusbeige sand med järnutfällningar.
1013	Schakt med indikation	54,9	5,2–7,6x 2–6,5	0,3–0,6	0,3–0,5	Matjord av gråbrun silt S om hus 1, mörkare gråbrun och något sotig Ö om husgrunden. Undergrund av sandig morän med småsten och spridda större och mindre stenar. Järnföremål, tegelkross, kalkbruk och enstaka ben förekommer i matjorden.
1014	Schakt med indikation	46,9	14,2x3–3,4	0,4	0,3	Matjord av brun silt, något sandig. Mot botten inslag av sot och kolfnyk. Undergrund av gulbeige lera med järnutfällningar. Ett djupare schakt grävdes genom brunnen 128, vilket påvisade ca 1 m lera i undergrunden, därefter sandig morän.
1015	Schakt utan indikation	24,6	9x2,7	0,5	0,15–0,25	Matjord av brun silt, något sandig. Efter matjorden följer 0,2–0,4 m ras-/utfyllnadsmassor, bestående av 0,1–0,6 m stora stenar samt krossad röd och svart alunskiffer. Enstaka tegel och järnföremål. Undergrund av gråbeige siltig lera med småsten.
1016	Schakt utan indikation	31	10,5x2,8–3,1	0,25–0,4	0,2–0,3	Matjord av brun sandig silt, i Ö delen uppblandad med tegelkross och kalkputs. Undergrund av beige sand med grus och småsten.
1017	Schakt med indikation	88	16,9x4,4–5,8	0,45	0,3–0,4	Matjord av mörk gråbrun silt, något sandig, med förekomst av tegel, krossad kalksten och diverse järnföremål. Schaktet ej grävt till undergrund.
1018	Schakt med indikation	34,1	11,8x2,2–4	0,2–0,8	0,25	Matjord av mörkbrun silt, vid stenkonstruktionerna 132 och 133 inslag av djurben, rödgods och järnföremål. I N delen följer ett grusigt fyllnadslager (136) direkt under torven och därefter kulturlagret 134. Undergrund av beige siltig lera.
1019	Schakt utan indikation	13,5	7x1,9	0,1	0,1	Direkt under grässvålen framkom en stenlagd yta, i V av större lagda kalkstenar, 0,4–0,7 m, i Ö av runda stenar, 0,1–0,25 m. Stenläggningen gav ett recent intryck och schaktet grävdes ej djupare.
1020	Schakt med indikation	26,9	10,5x2,6	0,35–0,65	0,1–0,2	Matjord av mörk gråbrun silt, något sandig. Därefter följer ett grusigt fyllnadslager (136), här omkring 0,1 m tjockt, efter detta kulturlagret 134. Undergrund av beige siltig lera.

Bilaga 1. Schaktbeskrivning, forts.

Nr	Objekt	Area (m ²)	Storlek (m)	Djup (m)	Matjord (m)	Beskrivning
1021	Schakt med indikation	47,3	13,2x2,9–5,2	0,3–0,8	0,2–0,3	Matjord av mörkt gråbrun silt, något sandig. I matjorden ligger spridda stenar, upp till 0,5 m stora. Under matjorden följer kulturlager i hela schaktet. Ett mindre (5,7x0,5 m) provschakt grävdes längs schaktets NV sida till ett djup om 0,8 m, varpå undergrund av beige sand följer.
1022	Schakt utan indikation	30,7	10,6x3	0,35–0,5	0,3	Matjord av gråsvart sandig silt med rikliga inslag av kol och sot. Enstaka tegel. Brandpåverkan i hela schaktet men något mörkare i V, sannolikt från en relativt recent brand. Undergrund av ljusbrun sand, fuktig.
1023	Schakt utan indikation	36,3	11,7x3	0,4	0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av ljusbeige sand med järnutfällningar och mindre stenar. Enstaka stenlyft.
1024	Schakt utan indikation	39,3	11,8x3,3	0,35	0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av ljusbeige sand med järnutfällningar och mindre stenar. Enstaka stenlyft.
1025	Schakt utan indikation	39,2	12,1x3,2	0,4	0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av flammig ljusbeige/brun/orange sand med rikliga järnutfällningar och enstaka mindre stenar.
1026	Schakt med indikation	57,7	16,6x3,3	0,4	0,25	Matjord av brun sandig silt. Under detta följer lager 147 i större delen av schaktet, här ca 0,05–0,1 m tjockt. Undergrund av ljusbeige sand med järnutfällningar och enstaka mindre stenar.
1027	Schakt utan indikation	33,9	10,9x3	0,4	0,3	Matjord av brun sandig silt med mindre inslag kol och sot. Undergrund av flammig beige/brun/orange sand.
1028	Schakt med indikation	83,3	18,4x3–7	0,25–0,4	0,25	Matjord av brun sandig silt med inslag av kol och sot mot botten. I Ö delen följer lager 147. Anläggningar framkommer på ca 0,25 m djup. Undergrund av sandig orange/beige morän i V delen, ljusbeige sand i Ö delen.
1029	Schakt utan indikation	37,1	11,5x3,2	0,45	0,3–0,4	Matjord av brun sandig silt med inslag av kol och sot mot botten i V delen. Undergrund av ljusbrun sandig lera med järnutfällningar i V delen, ljusbeige sand med mindre stenar i Ö delen.
1030	Schakt utan indikation	48,7	14,7x3,3	0,4	0,3–0,4	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av sandig orange/beige morän med järnutfällningar.
1031	Schakt utan indikation	53,5	17,2x3	0,4	0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av flammig ljusbeige/brun sand med grus och småsten.
1032	Schakt utan indikation	41,5	13x3,2	0,5	0,4	Matjord av mörkbrun sandig silt med inslag av kol och sot mot botten. Undergrund av beige sand med järnutfällningar och mindre stenar.
1033	Schakt utan indikation	40	12,3x3,2	0,55	0,4	Matjord av mörkbrun sandig silt. Därefter följer äldre matjordshorisont av mörkare brun sandig silt med kolstänk i delar av schaktet. Undergrund av ljusbeige sand.
1034	Schakt utan indikation	38,7	11,9x3–3,4	0,4	0,3	Matjord av brun sandig silt med mindre inslag av sot och kolfnyk. Undergrund av flammig ljusbeige/brun sand med mindre stenar.
1035	Schakt med indikation	42,6	13,5x3	0,5	0,3	Matjord av mörkbrun sandig silt. Därefter följer äldre matjordshorisont av mörkare brun sandig silt med kolstänk, här ca 0,15–0,2 m tjockt. Undergrund av ljusbeige sand.
1036	Schakt med indikation	52,4	13,2x3,4–4,9	0,3–0,5	0,3	Matjord av mörkbrun sandig silt. Därefter följer lager äldre matjordshorisont av mörkare brun sandig silt med kolstänk i Ö delen, här ca 0,1–0,15 m tjockt. Undergrund av flammig ljusbeige/orange sandig morän i V, ljusbeige/grå siltig sand med mindre stenar i Ö.
1037	Schakt utan indikation	34,1	10,3x3,3	0,45	0,35	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av flammig grå/beige sand, i Ö lerig och i V grusig med mindre stenar.
1038	Schakt utan indikation	47,4	14,3x3,2	0,35	0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av flammig beige/orange sand med grus och mindre stenar.
1039	Schakt utan indikation	48,4	13,9x3,4	0,4	0,35	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av flammig beige/orange sand med grus och mindre stenar.
1040	Schakt utan indikation	39,6	12,4x2,9–3,4	0,35	0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av flammig beige/orange sand med järnutfällningar samt grus och mindre stenar.
1041	Schakt utan indikation	43,3	13,4x3,2	0,4	0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av flammig beige/orange sand med järnutfällningar samt grus och mindre stenar.
1042	Schakt utan indikation	40,9	12,3x3,3	0,4	0,35	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av beige sand med järnutfällningar och mindre stenar.

Bilaga 1. Schaktbeskrivning, forts.

Nr	Objekt	Area (m ²)	Storlek (m)	Djup (m)	Matjord (m)	Beskrivning
1043	Schakt utan indikation	26,9	8,3x3-3,3	0,4	0,25-0,35	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av ljusbeige grusig sand i Ö, beigebrun sand med småsten i V.
1044	Schakt utan indikation	40,7	13x3,1	0,45	0,3-0,4	Matjord av brun sandig silt, mot botten mörkbrun och sotig. Undergrund av flammig brunbeige sand med grus och mindre stenar.
1045	Schakt utan indikation	36,2	12,7x2,9	0,4	0,35	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av beige sand med järnutfällningar och mindre stenar.
1046	Schakt med indikation	52,3	16,2x3-3,9	0,35-0,5	0,3-0,4	Matjord av brun sandig silt, mot botten i V delen något mörkare med sot och kolstänk. Undergrund av beige sand med järnutfällningar och småsten.
1047	Schakt utan indikation	40,2	12,2x3,2	0,35	0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av orange sandig morän med rikliga järnutfällningar.
1048	Schakt utan indikation	35,7	10,7x3,3	0,4	0,35	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av orange sandig morän med rikliga järnutfällningar.
1049	Schakt utan indikation	42,4	13,5x3,1	0,45	0,4	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av flammig beige/orange sand med mindre stenar.
1050	Schakt utan indikation	44,1	12,8x3,4	0,5	0,4	Matjord av mörkbrun sandig silt. Undergrund av flammig beige/orange, lerig sand.
1051	Schakt utan indikation	27,4	8,3x3,3	0,45	0,35	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av beige sand med järnutfällningar och småsten.
1052	Schakt utan indikation	41	13,1x3,2	0,3	0,1-0,25	Matjord av brun sandig silt. I Ö delen följde lera och recent skräp direkt på grästorven. Undergrund av ljusbeige sand med mindre stenar.
1053	Schakt utan indikation	40,1	12,6x3,2	0,35	0,3	Matjord av gråbrun sandig silt. Undergrund av flammig beige/orange sand med mindre stenar.
1054	Schakt utan indikation	55	16,8x3,2	0,4	0,3	Matjord av gråbrun sandig silt. Undergrund av gråbeige sand med mindre stenar.
1055	Schakt utan indikation	39,6	11,9x3,2	0,5	0,4	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av gråbeige sand med mindre stenar.
1056	Schakt med indikation	35,7	11,7x3	0,4	0,3	matjord av mörkbrun sandig silt med inslag av kol och sot. Undergrund av flammig beige/orange, sandig morän.
1057	Schakt utan indikation	33,6	10,6x3,2	0,3	0,25	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av beige sandig morän.
1058	Schakt utan indikation	34,7	10,9x3,2	0,4	0,35	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av flammig beige/orange sand.
1059	Schakt utan indikation	35,1	11x3,2	0,35	0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av beige sandig morän.
1060	Schakt med indikation	35,2	8,3x3,2-5	0,45	0,35	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av beige-ljusbeige sand.
1061	Schakt utan indikation	36,3	11,2x3,2	0,45	0,35	Matjord av brun sandig silt. I V delen mörkbrun och sotblandad mot botten. Undergrund av beige sand med järnutfällningar och mindre stenar samt inslag av lera.
1062	Schakt med indikation	54,9	14,6x3,2-4,8	0,5	0,3-0,4	Matjord av brun sandig silt, mot botten mörkbrun. Undergrund av flammig beige/orange sandig lera.
1063	Schakt med indikation	37,4	10,9x3,2-4,5	0,4	0,3	Matjord i V mörkbrun och sotig, i Ö brun, sandig silt. Undergrund av orange sandig morän.
1064	Schakt utan indikation	32	9,9x3,3	0,4	0,35	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av beige-ljusbeige sand.
1065	Schakt med indikation	25,7	8x2,9-4	0,45	0,35	Matjord av gråbrun sandig silt. Undergrund av ljusbeige sand med småsten.
1066	Schakt utan indikation	34,3	10,3x3,3	0,5	0,4	Matjord av gråbrun sandig silt. Undergrund av ljusbeige sand med småsten.
1067	Schakt med indikation	36,5	12,5x3	0,4	0,25-0,35	Matjord av gråbrun sandig silt, mot botten med inslag av kol och sot i den Ö delen (lager 160). Flera järnföremål av recent karaktär förekom i matjorden, liksom smidesslagg. Undergrund av beigebrun sandig morän.

Bilaga 1. Schaktbeskrivning, forts.

Nr	Objekt	Area (m ²)	Storlek (m)	Djup (m)	Matjord (m)	Beskrivning
1068	Schakt med indikation	38,9	11,5x3,4	0,3	0,25	Matjord av brun sandig silt, i V sotblandad. Undergrund av orange sandig morän.
1069	Schakt med indikation	70,6	13x3–9	0,5	0,3–0,4	Matjord av gråbrun silt, i V delen mörkbrun mot botten. Undergrund av ljusbeige sand.
1070	Schakt utan indikation	37,7	12x3	0,35	0,2–0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av flammig orange/brun/beige sandig morän.
1071	Schakt med indikation	39,6	11x3,2–3,9	0,45	0,25–0,4	Matjord av brun sandig silt. I V delen följer lager 241. Undergrund av beige lerig sand med järnutfällningar.
1072	Schakt med indikation	34,9	11x3,1	0,35	0,3	Matjord av brun silt med inslag av sand och lera. Undergrund av orange/beige lera.
1073	Schakt med indikation	59,9	8,6x3,4–8,2	0,35	0,3	Matjord av gråbrun silt med inslag av sand och lera. Undergrund av flammig beige/brun/orange lera.
1074	Schakt med indikation	57,4	12,2x3,2–8,2	0,4	0,3	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av beige sandig morän i V, flammig brun/beige/orange sand i Ö.
1075	Schakt med indikation	42	12,6x3,3	0,45	0,3–0,4	Matjord av brun sandig silt. I V delen följer lager 241. Undergrund av flammig beige/brun sandig lera med järnutfällningar.
1076	Schakt med indikation	56,3	15,1x3,2–5,2	0,3–0,5	0,3–0,4	Matjord av brun sandig silt med kolstänk i V delen. Undergrund av beige sand med småsten i V, flammig beige/orange lera i Ö.
1077	Schakt med indikation	54,5	14,2x3,2–7,1	0,35–0,55	0,3–0,45	Matjord av brun sandig silt. I V delen följer lager 241. Undergrund i V ljusbeige sand med fläckar av lera, i Ö flammig orange/brun lera.
1078	Schakt med indikation	35,2	10,7x3,3	0,45	0,35	Matjord av brun silt med inslag av sand och lera. Undergrund av gråbrun lera.
1079	Schakt utan indikation	42,1	13,3x3,1	0,45	0,3–0,4	Matjord av brun sandig silt. Undergrund av beige sand med småsten i V, sandig beige/orange lera i Ö.
1080	Schakt utan indikation	35,3	11,7x3	0,35	0,3	Matjord av gråbrun sandig silt. Undergrund av beige lerig sand med mindre stenar.
1081	Schakt utan indikation	36,1	11,2x3,2	0,45	0,3–0,4	Matjord av brun sandig silt med kolstänk mot botten. En fläck med bränd lera i N delen. Undergrund av grå/beige sandig lera.
1082	Schakt utan indikation	29,6	10x2,9	0,35	0,3	Matjord av brun sandig silt med inslag av kol och sot i Ö. Undergrund av flammig beige/orange/brun sandig morän.
1083	Schakt utan indikation	11,5	4,7x2,3–2,8	0,4	0,2	Matjord av mörkbrun sandig silt. Därpå följer ett lager med massor av tegel, kalksten och kalkputs. Undergrund av beige/orange sandig morän.
1084	Schakt utan indikation	25,2	8x3,1	0,35	0,25	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av ljust brunorange lera.
1085	Schakt utan indikation	33,5	10,8x3,1	0,35	0,25	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av ljust brunorange lera med enstaka stenar i schaktets mitt.
1086	Schakt utan indikation	24,5	7,6x3,2	0,35	0,25	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av ljust brunorange lera.
1087	Schakt utan indikation	25,2	8,4x3	0,4	0,3	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av beige sandig morän i N, lera i S.
1088	Schakt utan indikation	29,9	9,9x3	0,35	0,3	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av brunorange lera med enstaka stenar i S.
1089	Schakt utan indikation	21,1	6,8x3,2	0,35	0,25	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av ljusbrun lera.
1090	Schakt med indikation	30,7	9,5x3,2	0,4	0,35	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av ljusbrun lera med enstaka stenar.
1091	Schakt utan indikation	20,6	6,9x3	0,4	0,35	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av brunorange lera med enstaka stenar.
1092	Schakt utan indikation	24,4	8,4x2,9	0,35	0,25	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av flammig orange/beige siltig lera med moränstråk i S.
1093	Schakt utan indikation	32,3	10,4x3,1	0,35	0,25	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av beige sandig morän.

Bilaga 1. Schaktbeskrivning, forts.

Nr	Objekt	Area (m ²)	Storlek (m)	Djup (m)	Matjord (m)	Beskrivning
1094	Schakt med indikation	32,6	11x3	0,35	0,25	Matjord av brun siltig lera. Undergrund av ljus orangebrun, något siltig lera.
1095	Schakt med indikation	116,4	21,7x2–11,1	0,35	0,25	Matjord av mörkgrå siltig lera. Undergrund av orangebrun lera.
1096	Schakt utan indikation	36,6	11,9x3	0,35	0,25	Matjord av mörkbrun något siltig lera. Undergrund av beige sandig morän.
1097	Schakt utan indikation	39,5	13,5x3	0,35	0,25	Matjord av mörkbrun något siltig lera. Undergrund av mörk beige/orange sandig morän.
1098	Schakt utan indikation	51,9	13,5x3,2–5,5	0,35	0,25	Matjord av svartgrå något lerig silt. Undergrund av ljus orangebrun sandig morän.
1099	Schakt utan indikation	32,4	10,5x3,1	0,35	0,25	Matjord av mörkbrun, något lerig silt. Undergrund av beige siltig lera, i Ö orange.
1100	Schakt med indikation	56,9	18x3,1	0,35	0,25	Matjord av mörkbrun silt. Undergrund av flammigt beige/orange sandig morän.
1101	Schakt med indikation	24,8	8,4x3	0,35	0,25	Matjord av gråsvart silt. Undergrund av beigebrun siltig lera i Ö, beige sandig morän i V.
1102	Schakt utan indikation	28,3	8,8x3,2	0,35	0,25	Matjord av brun silt. Undergrund av beige sandig morän.
1103	Schakt med indikation	45,5	11,8x3,1–5,6	0,4	0,3	Matjord av mörk gråbrun silt, mörkast i V. Undergrund av orangebrun sandig morän.
1104	Schakt utan indikation	30,8	9,9x3,1	0,4	0,3	Matjord av mörk gråbrun silt. Undergrund av beige sand.
1105	Schakt utan indikation	25,9	8,3x3,1	0,35	0,25	Matjord av mörkbrun silt. Undergrund av ljus orangebrun sandig morän.
1106	Schakt utan indikation	27,3	8,8x3,1	0,35	0,25	Matjord av mörkbrun silt. Undergrund av orangebrun sandig morän.
1107	Schakt utan indikation	41,5	12,3x3,2	0,5	0,35–0,45	Matjord av mörkbrun silt. Undergrund av ljusbeige sand med enstaka järnutfällningar.
1108	Schakt utan indikation	31,1	10,5x3	0,45	0,25–0,35	Matjord av brun lerig silt. Undergrund av ljusbrun lera.
1109	Schakt med indikation	96,1	17,7x3,1–9	0,45	0,35	Matjord av brun lerig silt. Undergrund av ljusbrun lera med inslag av silt i N.
1110	Schakt utan indikation	29	9,8x3	0,45	0,35	Matjord av brun lerig silt. Undergrund av ljus gulbrun lera.
1111	Schakt utan indikation	34,5	11,2x3,1	0,5	0,3–0,45	Matjord av brun lerig silt. Undergrund av ljus gulbrun lera.
1112	Schakt med indikation	49	10,8x3,3–5,8	0,6	0,3–0,5	Matjord av brun lerig silt. Undergrund av ljusbrun lera.

BILAGA 2. KONTEXTBESKRIVNING

Kontextnr	Schakt	Objekt	Form i plan	Storlek (m)	Djup/höjd/ tjocklek (m)	Beskrivning	Fynd	Undersökt
Härd Kumla 179:1								
206	1060	Härd	Oregelbunden	3x1,5		Rest av härd från utredning 2001. Syntes som utsmetat lager med sotig, sandig silt med enstaka kolbitar.		

Boplats Kumla 180:1								
147	1028, 1026	Lager		14x11	0,05–0,1 tj	Kulturpåverkat lager. Mörkbrun silt med inslag av kol och sot samt enstaka skörbrända stenar.	147.616:1 (förhist. keramik)	Ruta, 1x1 m
148	1028	Härd	Rund	1,05x1		Fyllning av mörkbrun sandig silt med uppstickande 0,1 m stora skörbrända stenar och inslag av kol och sot. Skär/skärs av härd 222 i Ö.		
149	1028	Härd	Rund	0,85 diam	0,27 dj	Grophärd med skålformad nedgrävning. Fyllning av grå sandig silt med kolfnyk samt rikligt med ca 0,15 m stora stenar, delvis skörbrända. Nästan uteslutande sandsten. I botten och längs kanterna är ett 0,05 m tjockt lager kol och sot. Daterad till 390–540 e.Kr.	149.670:1 (förhist. keramik)	50%
150	1028	Härd	Rund	1,1 diam	0,25 dj	Grophärd med rak nedgrävningskant i V, sluttande i Ö, med plan botten. Fyllning av mörkgrå silt, rikligt med ca 0,15 m stora skörbrända stenar samt kol och sot, något mer koncentrerat längs nedgrävningskanten och botten. I mitten är en recent nedgrävning (183). Skär härd 182 i Ö.		50%
151	1028	Sotfläck	Oregelbunden	0,5x0,35		Sotfläck, möjligen härdrest. Fläckvis koncentrationer med kol och sot, annars grå/mörkgrå sandig silt. Enstaka mindre stenar.		
152	1028	Härd	Rektangulär	1,8x1,6		Fyllning av mörkbrun sandig silt med riklig förekomst av kol och sot samt måttligt med 0,05–0,2 m stora skörbrända stenar. Skärs av ränna 153 i SÖ.		
153	1028	Ränna	Avlång	6,7x0,6	0,17 dj	Skålformad profil. Fyllning av brungrå silt, fläckvis något mörkare, med enstaka 0,08–0,2 m stora stenar. Skär härd 152 och 237.		10%
159	1035	Härd	Rundad	0,85x0,4		Oklar utbredning, då härden skärs av dike 158 i S. Fyllning av mörkgrå silt, ca 0,1–0,15 m stora skörbrända stenar samt kol och sot.		
165	1046	Härd	Rund	0,7 diam	0,15 dj	Fyllning av grå/mörkgrå sandig silt med inslag av kol. Kol, sot och 0,05–0,1 m stora skörbrända stenar förekommer i övre delen.		50%
181	1036	Grop	Oval	0,8x0,65	0,26 dj	Skålformad nedgrävning. Fyllning av grå sandig silt med småsten samt några 0,2 m stora stenar.		50%
182	1028	Härd	Rund	0,85 diam	0,22 dj	Grophärd med skålformad nedgrävning. Fyllning av mörkgrå sandig silt, rikligt med ca 0,08 m stora skörbrända stenar, samt kol och sot koncentrerat till nedgrävningskant och botten. Skärs av härd 150 i V.		50%
183	1028	Störning	Rund	0,4 diam	0,25 dj	Recent nedgrävning med fyllning av grå sand. Nedgrävd genom härd 150. En modern spik i fyllningen.	Spik	50%

Bilaga 2. Kontextbeskrivning, forts.

Kontextnr	Schakt	Objekt	Form i plan	Storlek (m)	Djup/höjd/ tjocklek (m)	Beskrivning	Fynd	Undersökt
Boplats Kumla 180:1, forts.								
184	1026	Härd	Rund	1,1 diam	0,25 dj	Grophärd med skålförmad nedgrävning. Fyllning av mörk brunrå silt med mindre inslag av kol och sot, samt en 0,03 m tjock kollins i botten och längs nedgrävningskanten. Riktigt med 0,1–0,15 m stora skörbrända stenar. Fynd av keramik i ytan.	184.1782:1 (förhist. keramik)	50%
222	1028	Härd	Rund	1,05x0,9		Fyllning av mörkt gråbrun sandig silt med 0,1 m stora skörbrända stenar och inslag av kol och sot.		
236	1028	Härd	Rektangulär?	0,8x0,4		Ej helt framtagen. Fyllning av mörkbrun sandig silt med inslag av kol, sot och skörbrända stenar.		
237	1028	Sotfläck	Oval?	1,2x0,4		Ansamling med kol och sot samt ett par skörbrända stenar. Skärs av ränna 153 i NV.		

Bytomt Kumla 181:1								
101	1001	Konstruktion	Oregelbunden	2,8x0,5–1,5	0,2 h	Stenkonstruktion av 0,2x0,3–0,4x0,4 m stora stenar, varav några huggna. Rest av syll som rubbats? Runtom konst. fanns massor innehållande tegel och kalksten.	101.42:1–3 (knapp, keramik, kritpipa)	100%
102	1001	Konstruktion	Rektangulär	4,5x2,5	0,2 h	Stenpackning, 2,5 m br, av 0,1–0,3 m stora, mestadels rundade stenar. Löper i NV–SÖ med fortsättning utanför schaktet. Rest av bågårdsmur?	Järnföremål t.ex. kniv och spikar. Någon bit rödgods, tegel.	
103	1013	Husgrund	Rektangulär	10x6	0,3–0,6 h	Hus 1. Husgrund med stensyll och spismursröse i grundens mitt.		
104		Husgrund	Rundad	9x9	2 h	Jordkällare med öppning mot VSV. Täckt med jord och beväxt med lövträd och sly. Välbevarad inuti med murade väggar av större natursten samt takvalv och öppning av huggna kalkstenar.		
105		Brunn	Rund	2,3 diam	1 dj	Kallmurad brunn, delvis igenfylld men fortfarande 1 m dj. Kallmurad av 0,25–0,5 m stora stenar, delvis rundade naturstenar och delvis platta kalkstenar, omkring 0,1 m tjocka. Inre diam ca 1 m.		
106		Röjningsröse	Oval	15x7,5	0,5–1,2 h	Röjningsröse av 0,2–1 m stora stenar. Delvis övermossat i kanterna och beväxt med ett större buskage.		
107	1004	Konstruktion		2,5x2,1	0,2 tj	Oregelbunden stenpackning av 0,1–0,25 m stora stenar, med fortsättning utanför schaktet. Mellan stenarna matjord med inslag av kol och enstaka små bitar tegel. Förlängning av 106? Framkom under matjordslagret. Under 107 följer ett tunt kollager (112).		
108	1004	Konstruktion	Oregelbunden	2,7x1,6	0,2 tj	Oregelbunden stenpackning av 0,1–0,25 m stora stenar. Mellan stenarna matjord med inslag av kol och enstaka små bitar tegel. Botten av äldre röjningsröse? Framkom under matjordslagret.	1 bit slagg.	50%
111	1004	Grop	Rund	1,3 diam	0,55 dj	Skålförmad grop. Fyllning av mörkgrå, ngt siltig lera med inslag av organiskt material samt flera 0,1–0,25 m stora stenar. Kollins längs delar av botten. Framkom under ett lager sten (108).	Flera bitar smidesslagg.	50%

Bilaga 2. Kontextbeskrivning, forts.

Kontextnr	Schakt	Objekt	Form i plan	Storlek (m)	Djup/höjd/ tjocklek (m)	Beskrivning	Fynd	Undersökt
Bytomt Kumla 181:1, forts.								
112	1004	Lager		5,5x2,2		Tunt mörkgrått lager med inslag av kol och sot.		
113	1005	Stolphål	Rund	0,5 diam		Recent stolphål? Fyllning av lera och 0,1–0,25 m stora stenar samt tegelbitar.	Tegel.	
114	1005	Konstruktion		2,5x1,3	0,2 h	Stenkonstruktion av 0,1–0,7 m stora stenar i två skikt, samt tegelstenar. Mellan stenarna är matjord. Röjningsröse?	Tegel.	
115	1013	Konstruktion	Rektangulär	0,5–0,7 br	0,4 h	Yttre syllstensrad, hus 1, av 0,4x0,45–0,5x0,9 m stora stenar. Enstaka mindre stenar i mellanrummen. Vällagd. Utvändigt spår av kalkbruk på och mellan stenarna.		
116	1013	Konstruktion	Oval	4x4,5	0,3 h	Spisröse. Syns som förhöjning ovan husgrunden, centralt i hus 1. Uppbyggt av 0,2–0,8 m stora naturstenar, tegel och huggna kalkstenar samt rasmassor (lager 117). Flera stora stenar syns i ytan, ev. är några av dessa påförd röjningssten.		30%
117	1013	Lager		3,7x2,5	0,5 tj	Rasmassor i hus 1, bestående av hela och krossade tegelstenar och taktegel, kalkstenar, murbruk och siltig humus.	Järnföremål, fönster- och buteljglas, flintgods förpackningar osv.	100%
118	1013	Lager		3,5x3,1	0,1–0,2 tj	Golvlag, hus 1. Fet, sotbemängd silt med småsten. Mest sot in mot spisröset.	118.218:1 (spänne) 118.219:1 (mynt) samt div. järnföremål, yngre rödgods och flintgods samt enstaka ben.	
119	1013	Konstruktion		0,5–1 br	0,4 h	Inre syllstensrad längs långsidorna i hus 1, av både större (upp till 0,6x0,9 m) och mindre (0,15–0,3 m) stenar. Mellan stenarna är ett kompakt lager med murbruk uppblandat med silt.	Enstaka br. och obr. ben.	
120	1013	Konstruktion		2x0,6	0,3 h	Stenpackning i en del av den yttre syllen till hus 1 där större stenar saknas. Istället 0,15–0,3 m stora stenar med jord och murbruk mellan.		
122		Husgrund	Rektangulär	Ca 30x5	0,1–0,5 h	Ladugårdsgrund. Syns som lätt upphöjning, 0,1 m h. Mittpartiet är till stor del täckt av röjningssten. Delvis bevarad syll, fr.a. i S och Ö. Längst i V ligger delar av en foderränna av betong. Mitt på N långsidan är rester av en körbro, ca 2 m br och 4 m l.		
123		Brunn	Rund	2,5 diam		Nyare brunn, övertäckt med två stora kalkstensblock samt en rund betongskiva i mitten.		
124	1014	Lager	Rundad	2,5x1,6	0,2–0,5 tj	Stenpackning i ytan av brunn 128, av 0,15–0,3 m stora, rundade stenar samt enstaka 0,05–0,15 m stora skörbrända stenar. Mellan stenarna är grå lerig silt med kolfnyk, ngt mindre kompakt än djupare ned i brunnen.		50%
125	1014	Grop	Rund	1,1 diam		Fyllning av krossat tegel och kalksten. Äldre tegel, eldpåverkat med glaserad yta. Grävd genom lager 129.	Tegel	
126	1014	Lager		5,7x3	0,05–0,1 tj	Grå lerig silt med kolfnyk och inslag av 0,1–0,3 m stora, delvis skörbrända stenar. Lagret är tjockast vid brunnen 128.		20%

Bilaga 2. Kontextbeskrivning, forts.

Kontextnr	Schakt	Objekt	Form i plan	Storlek (m)	Djup/höjd/ tjocklek (m)	Beskrivning	Fynd	Undersökt
Bytomt Kumla 181:1, forts.								
127	1014	Stolphål	Rund	0,5 diam	0,17 dj	Skålformad nedgrävning. Fyllning av grå lerig silt med kolfnyk.		50%
128	1014	Brunn	Rundad	2,8x2,7	1,3 dj	Fyllning av gråbeige, ngt siltig lera, kompakt. Enstaka kolbitar och trärester. I botten mörkare (lager 129). I ytan ett lager med stenar (lager 124), samt en större sten i botten. Mitt i brunnen är en ca 1,3 m lång trästock. Ytligt i S delen är ett större stenblock, 1,3x0,6x0,5 m.		50%
129	1014	Lager		1,6x0,8	0,3 tj	Mörkgrå, ngt siltig lera, kladdig. Inslag av kol och sot samt enstaka 0,05–0,15 m stora skörbrända stenar.		50%
130	1021	Konstruktion	Rundad	2,5x2	0,2 tj	Stenpackning i matjordslagret av 0,25–0,5 m stora stenar.		Borttagen
131	1016, 1017	Konstruktion	Avlång	10x1	0,1 h	Gles stenpackning av 0,1–0,25 m stora stenar.		
132	1018	Konstruktion	Avlång	3x0,8	0,2 h	Stenrad, möjligen syll/fundament, av 0,2x0,15–0,65x0,35 m stora stenar, både bergart och kalksten. Fortsätter ev. i N och S.		
133	1018	Konstruktion	Oregelbunden	3,5x1–2	0,2 h	Stenkonstruktion, oregelbunden, av 0,2x0,3–0,5x0,6 m stora stenar. Raserad syll/fundament? I sned vinkel från 132.	Jämföremål, obr. ben, yngre rödgods mellan stenarna.	
134	1018, 1020	Lager		20x10	0,2–0,3 tj	Mörkgrå silt, fet och sotig. I schakt 1020 har övre delen rikligt med 0,1–0,4 m stora stenar. Utkast-/skräplager? Överlagras av lager 136.	Obrända ben, enstaka bitar tegel och yngre rödgods.	
135	1019	Husgrund	Rektangulär	10,5x8	0,2 h	Plan yta, något osäker avgränsning. I schakt 1019 framkom en stenlagd yta direkt under grässvålen, i V av större lagda kalkstenar, 0,4–0,7 m, i Ö av runda stenar, 0,1–0,25 m.		
136	1018, 1020	Lager		23x10	0,1–0,15 tj	Fyllnadslager av naturgrus, rundade småstenar samt 0,15–0,35 m stora stenar. Överlagrar lager 134.		
137	1021	Konstruktion	Avlång	3x0,8	0,3 tj	Stenrad, möjligen rest av syll. Av 0,6x0,3–0,7x0,5 m stora stenar. Stenarna ligger i botten av matjordslagret.		Borttagen
138	1021	Lager		2,8x0,6		Stråk med vittrat kalkbruk.		
139	1021	Lager		3x2,5	0,1–0,2 tj	Raseringslager av brun sandig silt med krossat tegel och kalkbruk samt spridda kalkstenar, 0,15–0,25 m.	139.578:1 (mynt, Karl XII) 139.579:1 (nyckel) 139.580:1–10 (yngre rödgods, kakel)	100%
140	1021	Lager		9x3	0,3 tj	Gråsvart silt med inslag av sand, kol och sot. Uppblandat med matjorden i den övre delen. Upp till 0,3 m tj i den S delen upp mot syllen 145. Förekomst av tegel, ben, keramik och div. jämföremål, samt kalkstenskross, puts och enstaka bitar bränd lera, fr. a. i lagrets övre del samt i anslutning till kontexter 145 och 166. Kol och sot syns i profilen delvis som horisonter.	140.586:1–4 (kritpipor, beslag, kniv) 140.587:1–34 (yngre rödgods, fajans)	Provschakt, 5,8x0,5 m

Bilaga 2. Kontextbeskrivning, forts.

Kontextnr	Schakt	Objekt	Form i plan	Storlek (m)	Djup/höjd/ tjocklek (m)	Beskrivning	Fynd	Undersökt
Bytomt Kumla 181:1, forts.								
141	1021	Lager		4,5x0,5	0,1–0,15 tj	Grå sandig silt med inslag av sot, kolbitar och bränd lera. Något ljusare än 140, med mindre sot och met kolbitar. Enstaka skåriga stenar. Framkom i provschakt. Överlagras av 140 och 142.		Provschakt
142	1021	Lager		2,5x2,5	0,1–0,2 tj	Kompakt lager med flammig rödrosa/beige lera samt 0,2–0,6 m stora stenar. Stenarna är delvis rundade, delvis platta kalkstenar. Lagret ligger som en bula i Ö–V sträckning, parallellt med syllen till hus 3. Det är tjockast i mitten och tunnar ut mot S och N. I ytan är leran ställvis rödrosa i färg – eldpåverkad? Lagret överlagras av 140 och överlagras 141.		
143	1021	Lager		1,7x0,6		Stråk med vittrat kalkbruk. Överlagras av 139.		
144	1021	Konstruktion	Rektangulär	2,7x1,1		Träggolv? Rester av plankor, lagda i Ö–V riktning. Mellan och på plankorna är gråbrun silt med inslag av kol och bränd lera. Vid metall-detektering påträffades ett mynt direkt under träresterna.	144.1091:1 (mynt, Erik av Pommern)	
145	1021	Konstruktion	Avlång	3,1x0,7–1	0,2 h	Syll av 0,15–0,8 m stora, rundade stenar, övervägande ca 0,25 m. Mellan stenarna matjord och längre ned lager 140.		
160	1067	Lager		3,7x3	0,1 tj	Gråsvart sandig silt med inslag av kol och sot.	Smidesslagg, järnföremål	Ruta, 1x1 m
166	1021	Konstruktion	Oregelbunden	1,6x1,2	0,2 h	Stenpackning i lager 140, av 0,15–0,35 m stora stenar, övervägande ca 0,2 m. Mest rundade men även några små platta kalkstenar och någon bit tegel. Oklart om stenpackningen är utrasad eller in situ.		
167	1021	Konstruktion	Oregelbunden	3,7x1,1–2		Stenpackning – golv? Plattor av kalksten och bergart, 0,35x0,25–0,6x0,5 m stora. Framkommer under lagren 139, 140 och 169. Endast delvis framrensad, kan ha en större utbredning i schaktet. En sten ligger på högre nivå än de övriga och är möjligen rubbad ur urspr. läge.		
169	1021	Lager		3,8x1,8		Raserings-/skräplager. Brun silt med inslag av tegelkross och kalkputs, dock betydligt mindre än lager 139. Enstaka trärester. I S delen delvis packat med 0,2–0,45 m stora, rundade stenar.	169.2360:1–4 (knapp, sölja, bennål, fat) samt ben, yngre rödgods, fragmenterade järnföremål	
170	1017	Konstruktion	Rektangulär	7x3,5	0,2 h	Syllstensgrund, hus 2. Av stenar, 0,25x0,25–0,5x0,4 m stora, bestående av både kalkstenshällar och natursten. Tätt lagd i NÖ runt spisfundamentet 171, glesare i V (ev utrasad).		
171	1017	Konstruktion	Rektangulär	3x2	0,2 h	Spisfundament, hus 2. Tätt stenpackning av 0,1–0,5x0,3 m stora stenar. Mellan stenarna är brun lerig silt med inslag av tegelkross och kalkbruk.	Obrända ben, järnföremål, yngre rödgods.	
172	1017	Lager		4x0,5–1	0,06 tj	Golvlager, hus 2, av gråbrun silt med inslag av småsten, kolfnyk och bränd lera. Enstaka spridda större stenar, ca 0,1 m stora.	172.1128:1 (krit-pipa)	Ruta 0,3x0,3 m

Bilaga 2. Kontextbeskrivning, forts.

Kontextnr	Schakt	Objekt	Form i plan	Storlek (m)	Djup/höjd/ tjocklek (m)	Beskrivning	Fynd	Undersökt
Bytomt Kumla 181:1, forts.								
173	1017	Lager		3x2,5	0,05 tj	Golvlager, hus 2, av ljus gråbrun silt med kolfnyk och bränd lera samt rikligt med kalkbruk. Enstaka stenar, upp till 0,15 m stora.		Ruta, 0,4x0,4 m
174	1017	Lager		10x5	0,1 tj	Renslager. Botten av matjorden med inslag av raseringsmassor. Brun, något lerig silt med enstaka 0,1–0,25 m stora stenar, små bitar kalkbruk samt tegelkross och enstaka större tegelbitar.	174.1126:1–5 (kritpipa, flaskglas, beslag), 174.1127:1–20 (keramik), enstaka brända och obrända ben	100%
175	1017	Lager		13,5x1,5–5	0,1 tj	Gårdslager? Ljusgrå silt med småsten och enstaka stenar, upp till 0,12 m stora, och inslag av trärester, kolfnyk, bränd lera, kalkbruk och tegelkross. Tunns ut mot Ö.	Enstaka obrända ben, rödgods, järnfragment.	Ruta, 0,3x0,3 m
176	1017	Lager		4x1,2		Stråk med kalkbruk, börjar inuti hus 2 och ut på lager 175. Trärester av två parallella brädor ligger i Ö–V rikt i S änden av lagret. Raseringslager?		
177	1017	Konstruktion	Rundad	1,3x1,1	0,2	Tät stenpackning av 0,1–0,3 m stora stenar.		
178	1017	Konstruktion	Rektangulär	2,5x2	0,35	Fundament? Ligger dikt mot syllen till hus 1 men kan vara skuren av denna. Ej helt framtagen i N. Utgörs till stor del av tät lagda kalkstenschällar i minst två skikt, upp mot 0,6x0,4x0,15 m stora men vanligast runt 0,3x0,3x0,8 m. Även inslag av rundade stenar, ca 0,15 m stora.		
179	1021	Lager		2x1,2		Lager mellan stenplattor. Gråbrun silt med inslag av kol och bränd lera. Fortsätter sannolikt under konstruktion 144, trägol.	179.1097:1 (pilspets)	
180		Husgrund	Rektangulär	5,5x4,5	0,2 h	Husgrund, syns som en 0,1–0,2 m djup försänkning omgiven av en 0,1–0,2 m hög syll. Beväxt med sly och lövträd. Syllstenar 0,3–0,6 m stora. I NÖ delen är en samling sten, möjligen rester av konstruktion men kan också vara röjningssten. Und. med en 1x1 m ruta, i denna framkom rikligt med recenta fynd.	Keramik (flintgods, yngre rödgods), buteljglas, taktegel, fönsterglas, järnföremål	Ruta, 1x1 m
185	1073	Brunn	Rundad	5x4,7		Fyllning av brun silt samt rikligt med 0,15–0,3 m stora stenar i ytan. Ett provschakt grävdes med grävmaskin för att kontrollera anläggningens karaktär, ned till 0,7 m djup utan att botten nåddes. Avsmalnande profil. Silt övergår i lera djupare ned i brunnen. Trärester samt någon tegelbit påträffades på 0,5 m djup.	185.2358:1 (brända ben)	Provschakt, 6x2 m
186	1071	Ränna	Oregelbundet avlång	5x1,1–1,9	0,22 dj	Avlång ränna med utvidgning åt S i mitten/Ö delen. Fyllning av grå silt, homogen, med mindre inslag av kol, brända ben och enstaka stenar, upp till 0,15 m stora. Und i V delen, där skålformad men något ojämn nedgrävning. I rännan är tre stenansamlingar (187–189) grävda och i mitten finns ett lerlager (190), möjl. igenfyllnad.	186.1662:1 (brända ben), 186.2364:1 (bränd lera)	25%
187	1071	Grop	Rundad	0,8x0,65		Stenansamling i ränna 186, med 0,1–0,2 m stora rundade och skärviga stenar. En bit bränd lera i ytan.	Bränd lera	

Bilaga 2. Kontextbeskrivning, forts.

Kontextnr	Schakt	Objekt	Form i plan	Storlek (m)	Djup/höjd/ tjocklek (m)	Beskrivning	Fynd	Undersökt
Bytomt Kumla 181:1, forts.								
188	1071	Grop	Rund	0,65 diam		Stenansamling i ränna 186, med 0,1–0,2 m stora rundade och skärviga stenar.		
189	1071	Grop	Oval	1,1x0,7	0,15 dj	Stenansamling, möjligen nedgrävd, i ränna 186. Rikligt med 0,1–0,25 m stora rundade och skärviga stenar. Fyllningen påminner i övrigt om 186.		100%
190	1071	Lager	Avlång	2,5x0,9	0,05 dj	Melerad beige/grå/brun lera, und längst i V och där 0,05 m tj. Igenfyllnad av rännan?		15%
191	1074	Grop	Rund	1,1 diam	0,17 dj	Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av kol och sot samt ett antal 0,1 m stora stenar. Möjligen hård.		25%
192	1076	Konstruktion	Rund	2,6 diam	0,1 h	Rest av röjningsröse? Möjligen stenfylld grop. Stenpackning av 0,1–0,4 m stora, rundade stenar. Mellan och runt stenpackningen är en mörkfärgning av grå sandig silt.		
193	1076	Stolphål?	Oval	0,25x0,2	0,12 dj	Snett u-formad profil. Fyllning av mörkt gråbrun silt, något mörkare än matjorden. Osäker som anläggning.		50%
194	1076	Stolphål	Rund	0,4 diam	0,18 dj	Skålförmad profil. Fyllning av mörkt gråbrun silt med kolfnyk och enstaka små bitar bränd lera samt ett par 0,1 m stora stenar. Något fragment obränt ben. Fyllningen är av klart annan karaktär än matjorden.	Obränt ben, bränd lera.	50%
195	1077	Grop	Oregelbunden	2,1x1,2		Täktgrop? Fyllning av grå silt med enstaka kolfnyk och mindre stenar.		
196	1077	Grop	Rundad	0,95x0,75	0,12 dj	Täktgrop? Fyllning av grå silt med enstaka kolfnyk och inslag av småsten.		20%
197	1077	Grop	Oval	1,35x0,65		Täktgrop? Fyllning av grå silt med inslag av kol och småsten.		
202	1054	Sotfläck	Oregelbunden	0,7x0,25		Sotfläck vid markfast sten. Tillmakning?		
203	1056	Grop	Oval?	0,7x0,4		Fortsätter utanför schaktet i S. Fyllning av mörkgrå silt med kolfnyk och enstaka mindre stenar. Möjligen stenlyft.		
204	1056	Stolphål?	Rund	0,45 diam	0,16 dj	Skålförmad, oregelbunden profil. Fyllning av mörkgrå silt med kolfnyk och enstaka mindre stenar. Fyllningen påminner om matjorden, osäker som stolphål.		50%
205	1056	Stolphål?	Oval	0,45x0,35	0,2 dj	Snett u-formad profil. Fyllning av mörkgrå silt med inslag av sot och kolfnyk. Fyllningen påminner om matjorden, osäker som stolphål.		50%
208	1062	Grop	Oregelbunden	3,4x2,5	0,5 dj	Fyllning av gråbrun/mörkbrun sandig silt, mot botten lerig. Enstaka 0,1–0,3 m stora stenar. Lertäkt? Gropen skärs av ett dike (107) i S. Undersökt med grävmaskin.		50%
209	1063	Lager		1,2x0,8	0,07 tj	Lagerrest, fortsätter in under schaktet i V. Mörkgrå sandig silt med inslag av kol och halvt förkolnade träfragment. Enstaka 0,1 m stora rundade stenar och småsten.		
212	1065	Konstruktion	Oval	1,6x1,2	0,2 h	Stenkonstruktion – rest av röjningsröse? Av 0,1–0,2 m stora rundade stenar, delvis i två skikt. Mellan stenarna är matjord. Ger recent intryck.		50%

Bilaga 2. Kontextbeskrivning, forts.

Kontextnr	Schakt	Objekt	Form i plan	Storlek (m)	Djup/höjd/ tjocklek (m)	Beskrivning	Fynd	Undersökt
Bytomt Kumla 181:1, forts.								
214	1069	Grop	Oregelbunden	2,5x2	0,4 dj	Ej helt framtagen. Oregelbunden form men tydlig nedgrävning. Fyllning av flammig orange/beige/grå lera med järnutfällningar och mot botten brun/beige siltig sand.		20%
215	1069	Grop	Rektangulär	1,4x0,8	0,2 dj	Täktgrop? Något oregelbunden nedgrävning. Fyllning av flammig grå/brun/beige siltig sand. Ett par mindre stenar.		50%
216	1069	Grop	Rund	0,9 diam		Täktgrop? Fyllning av gråbrun siltig sand.		
217	1068	Grop	Rundad	2 diam		Täktgrop? Fyllning av gråbrun siltig sand.		
218	1072	Grop	Oval	1,9x1,5		Täktgrop? Fyllning av brun lerig silt.		
219	1078	Grop	Oval	1,4x1,1	0,15 dj	Fyllning av gråbrun sandig silt, påminner om matjorden. Några 0,15–0,3 m stora stenar. Täktgrop?	Enstaka br. och obr. ben.	25%
220	1075	Grop	Oval/rundat rektangulär	1,55x1,1	0,2–0,3 dj	Oregelbunden nedgrävning, djupast i SÖ där den är minst 0,3 m djup (ej grävd i botten). Fyllning av flammig grå/brun/orange lera med kolfnyk, samt rikligt med 0,1–0,3 m stora rundade och skärvigade stenar. Obrända träresten förekommer i botten och längs nedgrävningens kanten.		50%
221	1075	Ränna	Avlång	4x1,1		Fyllning av bråbrun silt med inslag av kol och sot, i större delen med riklig förekomst av 0,1–0,15 m stora skörbrända stenar. Mindre sten längs kanterna och i S änden.	221.2319:1 (bearbetad kvarts)	
223		Röjningsröse	Oregelbunden	17x4–7,5	0,3–1 h	Röjningsröse/rest av mur. Av 0,15–1 m stora stenar. Delvis övermossat i kanterna och beväxt med hallonsnår och några träd.		
238	1069	Härd	Oval	0,95x0,65	0,15–0,25 dj	Smideshärd. Nedgrävd i lager 241. Skadad av schaktning längst i S. Fyllning av svartbrun sandig silt med inslag av kol och sot, samt 0,05–0,2 m stora skörbrända stenar. 0,02–0,15 m stora slaggbitar, varav flera bottenskållor, förekommer i hela fyllningen men framför allt mot botten. Enstaka brända ben, mycket fragmenterade.	238.2306:1–2 (slagg, glödska), 238.2307:1 (br. ben)	50%
239	1069	Stolphål	Rund	0,5 diam	0,37 dj	U-formad profil. Nedgrävd i lager 241. Fyllning av gråbrun siltig sand, flammig med läckar av lera, bränd lera, ljusbeige sand samt kolbitar. Enstaka skörbrända stenar. En större sten står på högkant i S delen. Fällsten som använts som stolpstöd?	239.2308:1 (slagg), fällsten	50%
240	1069, 1071	Störning		6x3		Utredningsschakt? Syns som gulbeige lerigt lager.		
241	1069, 1071, 1075, 1077	Lager		40x7	0,05–0,15 tj	Äldre markhorisont, kulturpåverkad. Mörkbrun sandig silt, något mullig, med kolstänk samt enstaka skörbrända stenar och brända ben. I schakt 1075 syns en sotlins i lagrets övre del samt en något större förekomst av skörbränd sten.		Ruta, 1x1 m
242	1069	Lager		3x2,5	0,1	Lager med 0,05–0,2 m stora stenar, mestadels ca 0,1 m, i botten av matjordslagret. Enstaka skörbrända stenar.		Ruta, 1x1 m
243	1109	Sotfläck	Oregelbunden	0,6x0,4	0,07	Ansamling med kol och sot samt enstaka skörbrända stenar. Möjligen härdrest.		50%

Bilaga 2. Kontextbeskrivning, forts.

Kontextnr	Schakt	Objekt	Form i plan	Storlek (m)	Djup/höjd/ tjocklek (m)	Beskrivning	Fynd	Undersökt
Bytomt Kumla 181:1, forts.								
244	1109	Konstruktion	Rund	1,7 diam		Stenpackning av 0,15–0,45 m stora stenar. Mellan stenarna syns kol, sot och enstaka br. ben. Stenarna ligger i ett lager med mörkbrun lerig silt. Ingen tydlig nedgrävningskant.		
245	1109	Lager	Oregelbunden	3x2,4		Lagerrest. Gråbrun lera med inslag av kol och bränd lera samt 0,1–0,25 m stora stenar, mestadels rundade. Enstaka tegelbitar.	Tegel	
246	1109	Brunn?	Rund	5 diam		Fyllning av lerig mörkbrun silt och packad med 0,05–0,5 m stora stenar. Undersökt med en 1x1 m ruta, denna grävdes till 0,35 m dj utan att botten nåddes. Förekomst av trärester.	246.2359:1 (br. ben) 246.2361:1–2 (porslin)	Ruta, 1x1 m
252	1112	Grop	Oval	2,7x2,1	0,1 h	Fortsätter ev. utanför schaktet i NV. Fyllning av grå siltig lera, glest packad med 0,1–0,3 m stora stenar, enstaka skörbrända. Inslag av kol samt förekomst av brända och obrända ben. Skräpgrop eller möjligen botten av odlingsröse.	252.2276:1 (br. ben)	
254	1112	Grop	Rundad	0,95x0,8		Ej helt framtagen. Fyllning av gråbrun lerig silt med enstaka kolfnyk. Täktgrop?		
255	1068	Grop	Rund	1,05		Fyllning av brun sandig silt med kolfnyk samt rikligt med mindre stenar. Tegelkross i ytan. Sannolikt sentida.		

Lämningsområde Kumla 187:1								
224	1100	Ränna	Oregelbundet avlång	2,5x0,3–0,9	0,14 dj	Fortsätter utanför schaktet i S. Fyllning av grå siltig sand, bitvis flammig i ljusgrått, med inslag av ca 0,1 m stora rundade stenar. Und med en mindre sektion.		10%
225	1100	Grop	Rund	0,45 diam	0,16 dj	Skålförmad, något regelbunden nedgrävning. Fyllning av svartgrå silt med inslag av småsten, påminner om matjord. Stenlyft?		50%
229	1095	Grop	Rund	0,85x0,7	0,06 dj	Flack, ojämn nedgrävning. Fyllning av mörkgrå siltig lera med kolfnyk, tegelkross och småsten. En större sten, 0,4x0,2 m. Möjligen stenlyft.		50%
230	1095	Grop	Rundad	1,05x0,65		Fyllning av mörkgrå siltig lera med kolfnyk och tegelkross. Enstaka mindre stenar.		
231	1094	Grop	Rund	1,2 diam	0,3 dj	Skålförmad profil. Fyllning av gråbrun siltig lera med enstaka mindre stenar. En bit bränd lera i fyllningen.	Bränd lera	25%
232	1090	Sotfläck	Oval	0,7x0,35		Fläck med kol och sot blandat med mörkgrå lera. Ev. härdrest.		
234	1101, 1103	Lager		20x5	0,1	Lagerrest. Rikligt med sot och kol blandat med silt, stråk med ljusare grå silt. Slaggbitar samt enstaka rundade stenar, ca 0,1 m stora. I botten övergår lagret mot brungrå silt med kolfnyk (infiltration mot undergrund).	234.2060:1 (slagg)	Ruta, 1x1 m

Diken och utgående kontexter								
109	1003	Dike		0,45 br		Löper i NNÖ–SSV. Mörkgrå lera med spridda stenar.	Yngre rödgods.	
110	1003	Dike		0,55 br		Löper i ÖNÖ–VSV. Gråbrun siltig lera med spridda stenar.	Tegel, obr. ben.	

Bilaga 2. Kontextbeskrivning, forts.

Kontextnr	Schakt	Objekt	Form i plan	Storlek (m)	Djup/höjd/ tjocklek (m)	Beskrivning	Fynd	Undersökt
<i>Diken och utgående kontexter, forts.</i>								
121	1008	Dike		0,6–1 br		Dike i NÖ–SV riktning med förgreningar mot NV. Gråbrun lerig silt med spridda stenar.	121.180:1 (ryggknappspanne)	
146	1026	Dike		0,5 br		Löper i NNV–SSÖ riktning. Fyllt med 0,1–0,2 m stora rundade stenar.		
154	1029	Dike		0,5 br		Löper i N–S riktning. Fyllt med 0,1–0,2 m stora rundade stenar.		
156		Utgår				Ej inmätt		
155	1030	Dike		0,4 br		Löper i ÖNÖ–VSV riktning. Fyllning av matjord med ett stråk sand i mitten.		
157	1035	Dike		0,7 br		Löper i NNÖ–SSV riktning. Samma som dike 162? Fyllning av flammig brun/beige lerig silt. Skär dike 158.		
158	1035	Dike		0,7 br		Löper i ÖNÖ–VSV riktning. Fyllt av 0,1–0,2 m stora stenar samt gråbrun siltig sand.	Enstaka tegel	
161	1043	Dike		0,35 br		Löper i ÖNÖ–VSV riktning. Fyllning av gråbrun sandig silt med mindre stenar.		
162	1043	Dike		1,2 br		Löper i NNÖ–SSV riktning. Samma som dike 157? Fyllning av ljusbeige siltig sand. Skär dike 161.		
163	1044	Dike		0,4 br		Löper i NNÖ–SSV riktning. Fyllning av mörkbrun sandig silt med enstaka stenar.		
164	1045	Störning	Rund	1,8 diam		Recent grop med fyllning av matjord och sprängsten.		
168		Utgår				Ej inmätt		
198	1077	Dike		0,5 br		Löper i NNV–SSÖ riktning. Fyllning grå lera med kolstänk.		
199	1077	Dike		0,5 br		Löper i NNV–SSÖ riktning. Fyllt med 0,1–0,2 m stora stenar.		
200	1050	Dike		0,8 br		Löper i N–S riktning.		
201	1050	Dike		0,5 br		Löper i NNV–SSÖ riktning.		
207	1062	Dike		0,3 br		Löper i ÖNÖ–VSV. Lera med 0,1–0,2 m stora stenar.		
210	1064	Dike		1 br		Löper i NNV–SSÖ riktning. Stenfyllt.		
211	1064	Dike		0,35 br		Löper i ÖNÖ–VSV riktning. Fyllning av brun lera. Skär dike 210.		
213	1065	Utgår				Stenlyft		
226	1098	Utgår				Stenlyft		
227	1098	Utgår				Stenlyft		
228	1099	Utgår				Stenlyft		
233	1087	Utgår				Stenlyft		
235	1103, 1104	Dike		0,6 br		Grå silt med stenar. Diket skär lager 234.		
247	1109	Utgår				Mindre kolfäck, ej anl.		
248	1110	Utgår				Stenlyft		
249	1110	Dike		0,7 br		Löper i ÖNÖ–VSV riktning.		
250	1111	Dike		0,7 br		Löper i ÖNÖ–VSV riktning.		
251	1111	Dike		0,7 br		Löper i ÖNÖ–VSV riktning.		
253	1112	Dike		1,2 br		Löper i NNV–SSÖ riktning.		

BILAGA 3. FYNDLISTA

Fyndnr	Objekt	Del	Material	Antal	Antal fragment	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)
Boplats Kumla 180.1										
147.616.1	Kärl	Botten Skärva, odef.	Keramik	1	2			21,40		12,00
149.670.1	Kärl	Buk	Keramik	2	2			27,60		11,00
184.1782.1	Kärl	Skärva, odef.	Keramik	1	1			9,10		12,00
1000.384.1	Mynt		Koppar	1				7,50	29,00	1,90
1000.385.1	Sölja		Kopparlegering	1		40,40	30,00	8,40		3,40
1000.796.1	Sölja		Kopparlegering	1		26,00	23,00	3,50		2,00

Gårdstomt Kumla 181.1										
101.42.1	Knapp		Kopparlegering	1	1			1,40	14,00	6,00
101.42.2	Kärl	Skärva, odef.	Yngre rödgods	1	1			3,30		5,00
101.42.3	Kritpipa	Skaft	Lera	1	1	67,00		5,80	8,00	
118.218.1	Spänne		Kopparlegering	1		41,00	14,00	8,60		6,00
118.219.1	Mynt		Koppar	1				4,40	26,00	1,20
139.578.1	Mynt		Koppar	1				3,50	24,00	1,40
139.579.1	Nyckel		Järn	1		102,00	46,00	81,00		14,00
139.580.1	Kakel	Fragment	Lera	1	1			135,00		21,00
139.580.2	Skål?	Buk	Yngre rödgods	1	4			16,00		7,00
139.580.3	Skål	Mynning Buk	Yngre rödgods	1	3			34,60		9,00
139.580.4	Fat?	Mynning	Yngre rödgods	1	1			4,00		6,00
139.580.5	Kärl	Skärva, odef.	Yngre rödgods	1	1			8,80		7,00
139.580.6	Krus?	Botten Buk	Yngre rödgods	1	1			10,40		8,00
139.580.7	Förvaringskruka?	Mynning Skuldra Hals	Yngre rödgods	1	4			215,00		6,00
139.580.8	Kärl	Skärva, odef.	Yngre rödgods	1	1			3,90		5,00
139.580.9	Kärl	Mynning	Yngre rödgods	1	1			2,00		5,00
139.580.10	Kärl	Buk?	Yngre rödgods	1	1			3,50		5,00
140.586.1	Kritpipa	Huvud	Lera	1	1	23,00	15,00	0,90		2,00
140.586.2	Kritpipa	Skaft	Lera	1	1	35,00		3,00	8,00	
140.586.3	Beslag		Kopparlegering	1				1,50	28,00	3,00
140.586.4	Kniv	Blad Skaft	Ben/järn	1	1	190,00	19,00	35,00		13,50
140.586.5	Fönsterglas		Glas	1	2			5,00		1,50
140.587.1	Fat	Botten Buk Mynning	Yngre rödgods	1	9			346,00		9,00
140.587.2	Tallrik?	Skärva, odef.	Fajans	1	1			3,50		5,00
140.587.3	Skål	Mynning Buk Handtag	Yngre rödgods	1	1			24,70		5,00

Bilaga 3. Fyndlista, forts.

Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Gallrad	Fyndnr
Boplats Kumla 180.1				
Ljust rödbrun färg utv, mörkgrå inv. Glättad utsida. Ett fragment med markerad bottenkant. Magring övervägande 0,5-1,5 mm.	510 531,62	6 552 520,07		147.616.1
Brun färg utv, gråsvart inv. Det större fragmentet har glättad utsida. Kvartsmagring, 1-3 mm.	510 528,55	6 552 531,00		149.670.1
Ljusbrun färg utv, mörkgrå inv. Magring 0,5-2 mm.	510 532,68	6 552 520,63		184.1782.1
5 öre, Karl XV. 1863.	510 536,29	6 552 525,98		1000.384.1
Oval dubbelsölja med dekor av snedställda dubbelstreck på ramen. Rester av genomgående mittaxel i järn.	510 599,59	6 552 531,01	x	1000.385.1
Närmast kvadratisk sölja med torne.	510 563,02	6 552 562,96	x	1000.796.1
Gårdstomt Kumla 181.1				
Halvsfärisk/lätt konisk ovsida.	510 584,42	6 552 775,87	x	101.42.1
	510 584,42	6 552 775,87	x	101.42.2
	510 584,42	6 552 775,87		101.42.3
Del av bokspänne? I ena änden är ett hål. Dekorerad.	510 587,95	6 552 791,07	x	118.218.1
1/4 skilling, Karl XIV Johan. Årtal går ej att utläsa, men trol. 1820-tal.	510 589,84	6 552 791,65		118.219.1
1/6 öre, Karl XII (1697-1718). Årtal går ej att utläsa.	510 573,55	6 552 808,97		139.578.1
Vridlåsnöckel.	510 573,46	6 552 809,80	x	139.579.1
Del av kakelplatta? Rundad form, skålad mitt. Oglaserad dekor, bladmönster.	510 573,35	6 552 810,33		139.580.1
Piplerdekor i vitt m gröna prickar utv. Blyglasyr inv och utv. Eventuellt import från Holland. 1700-tal.	510 573,35	6 552 810,33		139.580.2
Vitlerengobe inv. Utv stämpeldekor och piplerdekor i vitt m svarta detaljer.	510 573,35	6 552 810,33		139.580.3
Spår av grön glasyr inv.	510 573,35	6 552 810,33		139.580.4
Inv. spår av vit och grön glasyr.	510 573,35	6 552 810,33		139.580.5
Mindre krus eller skål. Inre botten diam. ca 5 cm. Gulgrön blyglasyr.	510 573,35	6 552 810,33		139.580.6
Förvaringskruka? Brun blyglasyr inv. Drejfåror utv, särskilt markerat vid halsen.	510 573,35	6 552 810,33		139.580.7
Drejfåror utv.	510 573,35	6 552 810,33	x	139.580.8
Grön glasyr utv.	510 573,35	6 552 810,33	x	139.580.9
Klar blyglasyr inv och utv.	510 573,35	6 552 810,33	x	139.580.10
	510 574,79	6 552 813,85		140.586.1
	510 574,79	6 552 813,85		140.586.2
Beslag? Cirkelformat med uppvikta kanter ytterst på undersidan.	510 574,79	6 552 813,85		140.586.3
Bordskniv med benhandtag. Intakt blad. Skaft av järnplatta mellan två bensivor, fästa med nitar. Skaftet avbrutet.	510 574,79	6 552 813,85		140.586.4
Något buckligt fönsterglas. Glaspest.	510 574,79	6 552 813,85		140.586.5
Mörkbrun glasyr inv.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.1
Målad blå dekor, bladformer.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.2
Blyglasyr, gröntonad på utsidan. Stämpeldekor och drejfåror utv. Barockhandtag, format som fransk lilja. Sent 1600-tal/tidigt 1700-tal.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.3

Bilaga 3. Fyndlista, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Material	Antal	Antal fragment	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)
<i>Gårdstomt Kumla 181.1, forts.</i>										
140.587.4	Skål	Mynning Buk	Yngre rödgods	1	1			22,50		8,00
140.587.5	Kärl	Öra	Yngre rödgods	1	1			45,90		12,00
140.587.6	Kärl	Skärva, odef.	Yngre rödgods	1	1			9,50		6,00
140.587.7	Fat	Buk	Yngre rödgods	1	1			7,10		6,00
140.587.8	Fat	Brätte?	Yngre rödgods	1	1			16,30		6,00
140.587.9	Kruka?	Mynning	Yngre rödgods	1	1			15,70		7,00
140.587.10	Kärl	Skärva, odef.	Yngre rödgods	1	1			4,30		5,00
140.587.11	Kärl	Skärva, odef.	Yngre rödgods	1	1			5,90		11,00
140.587.12	Krus?	Skuldra	Yngre rödgods	1	1			4,90		5,00
140.587.13	Kruka?	Mynning	Yngre rödgods	1	1			29,10		7,00
140.587.14	Kruka?	Mynning	Yngre rödgods	1	1			21,80		6,00
140.587.15	Kärl	Skärva, odef.	Yngre rödgods	1	1			3,70		5,00
140.587.16	Kärl	Mynning	Yngre rödgods	1	1			3,50		10,00
140.587.17	Fat	Mynning Brätte Buk	Yngre rödgods	1	3			44,50		5,00
140.587.18	Fat	Mynning Buk	Yngre rödgods	1	3			31,90		
140.587.19	Fat	Mynning Skärva, odef.	Yngre rödgods	1	2			37,80		6,00
140.587.20	Fat?	Skärva, odef.	Yngre rödgods	1	1			4,20		5,00
140.587.21	Fat?	Mynning	Yngre rödgods	1	1			8,90		8,00
140.587.22	Kärl	Buk	Yngre rödgods	1	1			6,70		6,00
140.587.23	Skål?	Mynning	Yngre rödgods	1	1			8,40		6,00
140.587.24	Fat?	Mynning	Yngre rödgods	1	1			17,20		
140.587.25	Kärl	Mynning	Yngre rödgods	1	1			10,80		
140.587.26	Fat?	Buk	Yngre rödgods	1	1			16,30		9,00
140.587.27	Fat	Mynning	Yngre rödgods	1	1			11,80		9,00
140.587.28	Kärl	Mynning?	Yngre rödgods	1	2			10,30		
140.587.29	Taktegel	Fragment	Lera	1	1			34,90		13,00
140.587.30	Kärl	Mynning	Yngre rödgods	1	1			13,90		
140.587.31	Fat	Mynning	Yngre rödgods	1	1			138,00		10,00
140.587.32	Fat	Mynning Buk	Yngre rödgods	1	5			85,20		6,00
140.587.33	Kruka?	Buk	Yngre rödgods	1	1			19,00		5,00
144.1091.1	Mynt		Silver	1	1			0,60	19,00	1,00
169.2360.1	Knapp		Kopparlegering	1	1			1,00	15,00	9,00
169.2360.2	Sölja		Kopparlegering	1				4,00	38,00	3,90
169.2360.3	Nål	Nål	Ben/horn	1		75,00	6,60	1,20		
169.2360.4	Fat	Mynning Brätte Buk	Yngre rödgods	1	2			152,00		7,00

Bilaga 3. Fyndlista, forts.

Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Gallrad	Fyndnr
<i>Gårdstomt Kumla 181.1, forts.</i>				
Mestadels grått gods. Heltäckande grön glasyr. Stämpeldekor utv.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.4
Öra till större kruka.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.5
Vit piplerdekor m svarta detaljer.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.6
Vitlerengobe, hemringsdekor, sgraffito. Delvis gröntonad galsyr.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.7
Vitlerengobe, hemringsdekor.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.8
Rödbrun blyglasyr inv.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.9
Piplerdekor.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.10
Vitlerengobe, hemringsdekor.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.11
Krus/flaska m smal hals. Blyglasyr utv o inv. Markerade drejfåror vid skuldran utv.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.12
Rödbrun blyglasyr inv. Drejfåror utv. vid mynningskanten.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.13
Gulbrun blyglasyr o vita virkellinjer inv. Drejfåror utv.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.14
Vitlerengobe, hemringsdekor.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.15
Svart, rödbrun, beige dekor inv.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.16
Svart och vit dekor under blyglasyr. Mynningskant med överhäng.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.17
Vitlerengobe inv.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.18
Hemringsdekor.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.19
Snedstreckad hemringsdekor på vitlerengobe.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.20
Grön och brun dekor, blyglasyr.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.21
Vitlerengobe.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.22
Vitlerengobe med blyglasyr inv. Markerade drejfåror längs mynningskanten utv.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.23
Vitlerengobe.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.24
	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.25
Spår av vit och rödbrun dekor inv.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.26
Hemringsdekor.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.27
Målad brun utv.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.28
Sandpapperliknande yta på ovsidan.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.29
Målad brun utv.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.30
Fragmenterad piplerdekor.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.31
Brun blyglasyr inv.	510 574,82	6 552 814,15		140.587.32
Brun blyglasyr inv. Rödbrun färg och vitmålad drejfåra utv.	510 574,82	6 552 814,15	x	140.587.33
Örtug, Erik av Pommern (1396-1439).	510 572,84	6 552 808,82		144.1091.1
Underdel med ögla.	510 576,09	6 552 807,50	x	169.2360.1
Rund dubbelsölja.	510 576,09	6 552 807,50	x	169.2360.2
Nål/pryl. Saknar öga.	510 576,09	6 552 807,50	x	169.2360.3
Piplerdekor med cirkellinjer under ljus gul blyglasyr inv. Drejfåror utv. Mynningskanten har överhäng på utsidan.	510 574,82	6 552 814,15		169.2360.4

Bilaga 3. Fyndlista, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Material	Antal	Antal fragment	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)
<i>Gårdstomt Kumla 181.1, forts.</i>										
172.1128.1	Kritpipa	Huvud Skaft	Lera	1	1	27,00	25,00	4,50	10,00	3,00
174.1126.1	Kritpipa	Skaft	Lera	1	1	37,00		2,90	7,00	
174.1126.2	Flaska	Skärva, odef.	Glas	1	1			8,80		5,00
174.1126.3	Beslag		Kopparlegering	1		37,00	24,30	3,40		0,90
174.1126.4	Beslag	Fragment	Kopparlegering	2	2	22,00	14,00	1,50		0,70
174.1126.5	Beslag?		Kopparlegering	1	1	20,00	12,00	0,50		0,60
174.1127.1	Mineralvattenflaska	Skärva, odef.	Stengods	1	1			3,50		4,00
174.1127.2	Skål	Mynning Botten Buk	Yngre rödgods	1	8			115,00		11,00
174.1127.3	Skål?	Botten Buk	Yngre rödgods	1	1			26,00		10,00
174.1127.4	Fat	Mynning	Yngre rödgods	1	1			73,40		16,00
174.1127.5	Skål	Mynning Buk	Yngre rödgods	1	1			28,40		6,00
174.1127.6	Fat	Mynning	Yngre rödgods	1	1			35,50		18,00
174.1127.7	Skål	Mynning Brätte	Yngre rödgods	1	1			18,30		7,00
174.1127.8	Kärl	Skärva, odef.	Yngre rödgods	1	1			7,70		10,00
174.1127.9	Kruka?	Botten	Yngre rödgods	1	2			14,90		
174.1127.10	Fat?	Buk Brätte	Yngre rödgods	1	1			12,60		7,00
174.1127.11	Fat	Mynning	Yngre rödgods	1	1			24,70		6,00
174.1127.12	Skål	Mynning Buk	Yngre rödgods	1	2			23,60		6,00
174.1127.13	Tallrik	Botten	Flintgods	1	1			2,30		
174.1127.14	Tallrik	Mynning	Flintgods	1	1			1,90		3,00
174.1127.15	Fat?	Mynning	Yngre rödgods	1	1			4,40		5,00
174.1127.16	Kakel	Fragment	Lera	1	1			30,60		10,00
174.1127.17	Kärl	Buk?	Yngre rödgods	1	1			5,10		6,00
174.1127.18	Kärl	Mynning	Yngre rödgods	1	1			2,40		
174.1127.19	Taktegel	Fragment	Lera	1	1			33,60		
174.1127.20	Taktegel	Fragment	Lera	2	2			76,00		
179.1097.1	Pilspets		Järn	1		97,00	26,00	47,00		15,00
186.2364.1	Bränd lera		Lera	1		21,00	20,00	3,80		15,00
221.2319.1	Bearbetad kvarts		Kvarts	1		32,00	30,00	17,60		21,00
238.2306.1	Slagg			12				1 950,00		
238.2306.2	Glödskal			20				0,70		
239.2308.1	Slagg		Järn	1		40,00	25,00	14,60		16,00
246.2361.1	Kopp?	Mynning	Porslin	1	1			1,90		2,00
246.2361.2	Tallrik?	Skärva, odef.	Porslin	1	1			1,70		2,70
1000.43.1	Kritpipa	Huvud	Lera	1	1	22,00	12,00	1,00		3,00

Bilaga 3. Fyndlista, forts.

Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Gallrad	Fyndnr
Gårdstomt Kumla 181.1, forts.				
Fragment av huvud med klack och skaft. Spår av stämpel på klacken.	510 576,78	6 552 786,50		172.1128.1
	510 573,34	6 552 787,59		174.1126.1
	510 573,34	6 552 787,59	x	174.1126.2
Beslag till kista/skrin? Lövförmatt med ett större och fem mindre hål. Vikt kant i ena änden.	510 573,34	6 552 787,59	x	174.1126.3
Beslag till kista/skrin? En rak och en taggig sida. Ristad dekor. Två mindre hål i änden.	510 573,34	6 552 787,59	x	174.1126.4
Del av beslag? Påminner om 1126.4.	510 573,34	6 552 787,59	x	174.1126.5
Utv. gråvit, blank glasyr. Inv. matt beige/rosa yta, räfflad. 1800-tal.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.1
Piplerdekor, vita cirkellinjer och gröna detaljer.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.2
Rödbrun blyglasyr inv.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.3
Piplerdekor, vita cirkellinjer och gröna detaljer.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.4
Piplerdekor under gröntonad glasyr utv och inv. Drejfåror och reliefmönster utv.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.5
Brun och vit dekor.	510 575,08	6 552 786,54	x	174.1127.6
Brun blyglasyr. Drejfåror, gröna detaljer utv.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.7
Brun och grön glasyr inv.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.8
Mindre kärl med lodrät sida. Blyglaserad vitlerengobe inv och utv.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.9
Piplerdekor, vita cirkellinjer och gröna cirklar på brättet.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.10
Piplerdekor, vita cirkellinjer och gröna cirklar på brättet. Gröntonad blyglasyr.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.11
Piplerdekor under blyglasyr. Drejfåror och reliefmönster utv.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.12
Del av stämpel i relief. "Stone ware china. Rörstrand." Sent 1800-/tidigt 1900-tal.	510 575,08	6 552 786,54	x	174.1127.13
Tryckt blå dekor. 1800/1900-tal.	510 575,08	6 552 786,54	x	174.1127.14
Blyglasyr, rödbrun och vit dekor.	510 575,08	6 552 786,54		174.1127.15
Kakel? Tummad keramik, liknar insidan av 139.580.1.	510 575,08	6 552 786,54	x	174.1127.16
Drejfåror utv.	510 575,08	6 552 786,54	x	174.1127.17
	510 575,08	6 552 786,54	x	174.1127.18
	510 575,08	6 552 786,54	x	174.1127.19
	510 575,08	6 552 786,54	x	174.1127.20
Pilspets med holk och triangulärt blad. Holkens diam. är 15 mm.	510 572,36	6 552 810,80		179.1097.1
Sintrad lera/sand. Gråsvart med ngn järnutfällning.	510 670,39	6 552 636,12	x	186.2364.1
Möjlig en slagen kvarts.	510 668,31	6 552 648,68		221.2319.1
Slagg, varav två större bottenskållor samt del av ytterligare minst en bottenskålla. Tung och järnhaltig.	510 667,12	6 552 625,81	x	238.2306.1
Ett 20-tal bitar glödskalet och ev sprutslag. 0,5-4 mm stora.	510 667,12	6 552 625,81	x	238.2306.2
Rostfärgad slaggbit med små bitar sand och kolavtryck.	510 666,12	6 552 625,98	x	239.2308.1
Kinesiskt Qianlong-porslin, 1700-tal. Inv. mycket svaga spår av målade glasyr samt en bård längs mynningskanten. Utv. brun café-au-lait-glasyr.	510 680,30	6 552 747,90		246.2361.1
Kinesiskt porslin med blå underglasyr, bladdekor.	510 680,30	6 552 747,90		246.2361.2
	510 586,59	6 552 777,00		1000.43.1

Bilaga 3. Fyndlista, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Material	Antal	Antal fragment	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)
Gårdstomt Kumla 181.1, forts.										
1000.44.1	Mynt		Koppar	1				13,40	30,00	2,50
1000.45.1	Knapp		Kopparlegering	1				1,00	17,00	3,30
1000.180.1	Ryggknappspänne		Kopparlegering	1	1	99,00	50,00	58,00		5,00
1000.181.1	Sölja		Kopparlegering	1	1	26,00	23,00	3,40		
1000.181.2	Kärl	Hals	Glas	1	1			1,70		4,00
1000.181.3	Föremål - ring		Kopparlegering	1			3,00	1,00	20,00	1,40
1000.181.4	Hängbryne		Sandsten	1		52,00	20,00	11,20		8,00
1000.183.1	Nyckel		Järn	1		105,00	31,00	64,00		15,00
1000.333.1	Mynt		Koppar	1				12,00	30,00	2,40
1000.347.1	Båtnit	Bricka Huvud	Järn	1		36,00	28,20	21,00		
1000.2362.1	Mynt		Koppar	1				2,50	23,30	1,00
1000.2363.1	Mynt		Koppar	1				1,80	16,00	1,30
1000.2363.2	Knapp		Kopparlegering	1				2,70	18,80	1,70
1000.2363.3	Plomb		Bly	1				6,50	21,00	2,00

Lämningsområde Kumla 187.1										
234.2060.1	Slagg			20				850,00		
1000.2174.1	Fingerborg		Kopparlegering	1	1	13,00		1,90	14,00	0,70

Bilaga 3. Fyndlista, forts.

Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Gallrad	Fyndnr
Gårdstomt Kumla 181.1, forts.				
1 öre, Adolf Fredrik. 1763.	510 605,06	6 552 789,49		1000.44.1
Tillplattad knapp, urspr. rundad. Ögla saknas.	510 606,25	6 552 789,57		1000.45.1
Knapp och nål saknas, nålfästet bevarat. Enstaka mindre spår av förgyllning?	510 606,26	6 552 834,15		1000.180.1
	510 604,26	6 552 835,67	x	1000.181.1
Klart glas, glaspest. Del av flaskhals?	510 604,26	6 552 835,67	x	1000.181.2
Tillplattad ring, lätt oval. Ej fingerring.	510 604,26	6 552 835,67	x	1000.181.3
Hål, ca 5,5 mm diam. Kraftigt nedslipat.	510 604,26	6 552 835,67		1000.181.4
Vridlåsnyckel.	510 629,84	6 552 844,21	x	1000.183.1
1 öre, Adolf Fredrik. 1763.	510 594,35	6 552 828,41		1000.333.1
Båtnit med rombisk bricka, korroderad. Brickan är 29x19 mm och något assymetrisk. Huvudet är runt och 26 mm i diam. Skafet är ca 8 mm diam och ger intryck av att vara femsidigt.	510 605,11	6 552 843,10	x	1000.347.1
1/6 öre, Karl XII. 1716.	510 663,95	6 552 660,97		1000.2362.1
1 öre, Oscar II, 1886	510 578,21	6 552 790,32		1000.2363.1
Konkav oavsida med punktdekor längs kanten och en stjärna eller blomma i mitten. Tidigt 1800-tal?	510 578,21	6 552 790,32	x	1000.2363.2
Blyplomb. Stämplad "Svensk tillverkn stämpel".	510 578,21	6 552 790,32	x	1000.2363.3
Lämningsområde Kumla 187.1				
Ett 20-tal bitar smideslagg.	510 663,87	6 552 852,09	x	234.2060.1
Övre delen saknas.	510 654,42	6 552 865,29	x	1000.2174.1

BILAGA 4. TABELL MAKROFOSSIL

Nr	Delnr	Kontext	Datering	Vedart	Växtmakrofossil	Antal
129	449	Botten, brunn	1020–1190 e Kr	Björk	Skalkorn	9
				Ek	Bröd-/kubbvete	3
				Tall	Trampört	15
					Groblad	6
					Snärjmåra	13
					Krusskräppa	3
					Starr	69
					Smörblomma	19
					Blodrot	5
					Tåg	82
					Daggkäpa	11
149	1 361	Härd	390–540 e Kr	Tall		
150	1 360	Härd		Ek		
				Tall		
165	1 784	Härd		Tall		
182	1 359	Härd		Björk		
				Ek		
				Tall		
				Gran		
184	1 783	Härd		Tall		
				Obestämt kol		
186	1 663	Ränna	1450–1640 e Kr	Tall		
238	2 305	Smideshärd	1290–1420 e Kr	Tall		
				Obestämt kol		

BILAGA 5. ¹⁴C-DATERINGAR

International Chemical Analysis Inc.
10585 NW 53rd ST.
Sunrise, FL 33351

Summary of Ages

Submitter Name: Johan Blidmo
Company Name: Arkeologikonsult
Address: Optimusvägen 14, 194 34 Upplands Väsby Sweden

ICA ID	Submitter ID	Material Type	Pretreatment	Conventional Age	Calibrated Age
17C/10106	129;449	Charcoal	AAA	920 +/- 30 BP	Cal 1030 - 1180 AD
17C/10107	238;2305	Charcoal	AAA	580 +/- 30 BP	Cal 1300 - 1370 AD (63.6%) Cal 1380 - 1420 AD (31.8%)
17C/10108	149;1361	Charcoal	AAA	1610 +/- 30 BP	Cal 390 - 540 AD
17C/10109	186;1663	Charcoal	AAA	350 +/- 30 BP	Cal 1460 - 1530 AD (41.3%) Cal 1540 - 1640 AD (54.1%)

- Calibrated ages are attained using INTCAL13: **IntCal13 and Marine13 Radiocarbon Age Calibration Curves 0–50,000 Years cal BP.** *Paula J Reimer, Edouard Bard, Alex Bayliss, J Warren Beck, Paul G Blackwell, Christopher Bronk Ramsey, Caitlin E Buck, Hai Cheng, R Lawrence Edwards, Michael Friedrich, Pieter M Grootes, Thomas P Guilderson, Hafliði Hafliðason, Irka Hajdas, Christine Hatté, Timothy J Heaton, Dirk L Hoffmann, Alan G Hogg, Konrad A Hughen, K Felix Kaiser, Bernd Kromer, Sturt W Manning, Mu Niu, Ron W Reimer, David A Richards, E Marian Scott, John R Southon, Richard A Staff, Christian S M Turney, Johannes van der Plicht.* **Radiocarbon 55(4), Pages 1869-1887.**
- Unless otherwise stated, 2 sigma calibration (95% probability) is used.
- Conventional ages are given in BP (BP=Before Present, 1950 AD), and have been corrected for fractionation using the delta C13.

BILAGA 6. OSTEOLOGI

Osteologisk analys av brända ben från Älvesta, Kumla kommun

Inledning

Under en dag i februari genomgick en mindre mängd ben från Älvesta i Kumla kommun osteologisk analys vid Arkeologikonsults lokaler i Upplands Väsby. Benmaterialet som analyserats kommer från fyra olika kontexter, vilka utgjordes av två möjliga brunnar (185 och 246), en ränna (186) och en smideshård (238).

Metod

Benmaterialet var litet och utgjordes av 34,8 gram ben. Under analys har benmaterialet identifierats till art, bedömts till benslag samt vägts. Även grad av fragmentering har noterats. Majoriteten av materialet var hårt brända, med undantag för ett benfragment och materialet har således också bedömts till grad av förbränning efter Holck 1986 (figur 1).

Grad	Temperatur (C)	Beskrivning
0	100–200	Inga yttre synliga tecken på att ben utsatts för värme eller eld. Inga tecken på deformation eller sprickor.
1	300–400	Dåligt förbränt pga. otillräcklig syretillgång. Färgen kan vara gråsvart, sotig (olika grader av sotighet). Färgförändringar kan ske om ben ligger kvar längre i värmen.
2	500–700	Lätt brända. Uppenbart kremerade, men bleka. Mindre grad av deformation. Benstrukturen är naturligt hård. Testas genom att skrapa på benen där inga märken bildas.
3	800–1000	Måttligt bränd. Något blekare än grad 2. Skraptest efterlämnar märke på benet.
4	1100–1200	Starkt bränt. Porösa och kritvita till färg. Kritig konsistens. Fragment ofta små och sköra.

Figur 1. Holcks 5-gradiga skala.

I samband med benbestämningen kategoriseras benen till köttrika regioner (region 2–6) alternativt köttfattiga regioner (region 1 och 7), efter (Sigvallius 1988) (figur 2).

1	Kranium	Alla kraniedelar, underkäke, lösa tänder, 1:a & 2:a halskota
2	Bål	Kotor (utom 1:a och 2:a halskota) bröstben, revben
3	Främre extremiteter, övre och undre	Överarmsben
4	Främre extremiteter, undre	Skulderblad, strålben, armbågsben
5	Bakre extremiteter, övre	Höftben, korsben, lårben
6	Bakre extremiteter, undre	Skenben, smalben, knäskål,
7	Fötter, händer, svans	Alla ben i händer och fötter, svanskotor

Figur 2. Kroppsregion 1–7 (Sigvallius 1988).

Resultat

Arter

Sammanlagt har 34,8 gram ben från Älvesta i Kumla kommun analyserats, där majoriteten av benen var mycket hårt brända och endast ett fragment obränt. De arter som identifierats är gris, får/get och nötkreatur, vilka tillsammans motsvarar 14,5 % av materialet. Resterande ben som bestämts till benslag men inte kunnat artbedömas har kategoriserats till medelstort däggdjur och ben som inte kunnat artbedömas eller bedömas till benslag har kategoriserats specifierat däggdjur.

Grad av förbränning

Flest ben (20,6 gram) påträffades i rännan (186) och var samtliga mycket hårt brända, kritvita till färgen och komplett kalcinerade. Ingen av brunnarna undersöktes i sin helhet och fynd i form av ben från båda dessa plockades endast från ytan. Mängden ben från vardera brunnen var densamma, 6,3 gram och var även de mycket hårt brända. Från en av brunnarna (185) påträffades också ett obränt ben. Från smideshärden kom endast ett fragment som också var mycket hårt bränt.

Köttrika och köttfattiga regioner

I samband med benbestämningen kategoriseras benen till köttrika alternativt köttfattiga regioner. Till

Bilaga 6. Osteologi, forts.

köttrika regioner hör bål med kotor (utom de två första halskotorna), överarmsben, armbågsben, strålbena, revben, bröstben, höftben, korsben, lårben, skenben, knäskål (region 2-6) Till kategorin köttfattiga regioner hör kranium, horn, tänder, de två första halskotorna och svanskota (region 1 och 7). Ett djurbensmaterial där flest köttrika eller köttfattiga regioner finns kan ge information om kosthåll, men också om hur ekonomin på platsen kan ha sett ut.

När den anatomiska fördelningen av köttrika delar överstiger 40 % dominerar köttrika regioner (beräkning efter Sigvallius 1988). Då materialet från Älvesta utgörs av en förhållandevis liten mängd ben är det svårt dra några slutsatser kring vad för sorts ekonomi som rått på platsen. Fem benfragment (cirka 19 %) har kunnat bedömas till respektive anatomisk region. Två fragment kommer från en köttfattig region och två från köttrika.

Referenser

SIGVALLIUS B. 1988. Husdjur från förhistoriska platser - en utvärdering av osteologiska undersökningar. I: *Gotländskt arkiv*.

HOLCK P. 1986. Cremated bones a medical- anthropological study of an archaeological material on cremation burials. *Antropologiske skrifter*, 1. Anatomisk institutt- Universitetet I Oslo: 46, 61-72, 90-110.

Kontext	Fyndnr	Art	Benslag	Anatomisk region	Antal fragment	Vikt (g)	B/OB	Förbränningsgrad	Maxmått (mm)
185	2358	Nötkreatur	Tandemalj	1	1	0,9	OB		45 X 20
185	2358	Medelstort däggdjur	Revben	2	1	0,5	B	Väl förbränt. Kritvit färg.	10 x 10
185	2358	Däggdjur ospec.				4,9	B	Väl förbränt. Kritvit färg.	
186	1662	Gris	Höftben	5	1	4,1	B	Väl förbränt. Kritvit färg.	45 x 40
186	1662	Får/get	Tå/fingerben	7	1	0,1	B	Väl förbränt. Kritvit färg.	15 x 10
186	1662	Medelstort däggdjur	Kraniefragment	1	1	1	B	Väl förbränt. Kritvit färg.	
186	1662	Däggdjur ospec.				15,4	B	Väl förbränt. Kritvit färg.	
238	2307	Däggdjur ospec.				0,2	B	Väl förbränt. Kritvit färg.	
246	2359	Däggdjur ospec.				1,4	B	Väl förbränt. Kritvit färg.	

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3053